

INVENTOINTIRAPORTTI

Espoo - Salo

Ratalinjan arkeologinen inventointi
24.4.–2.6.2017

MUSEOVIRASTO
Arkeologiset kenttäpalvelut

Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto

Tiivistelmä

Tutkijat Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto Museoviraston Arkeologisista kenttä-palveluista tekivät Liikenneviraston tilauksesta Espoo-Salo ratalinjauksen arkeologisen inventoinnin 22.4.–2.6.2017. Espoon keskuksesta Salon keskustaan kulkevan linjan pituus on noin 95 kilometriä ja inventoidun maastokäytävän leveys oli 400 metriä, 200 metriä suunnitellun linjauksen molemmin puolin. Linja kulkee Espoon ja Salon lisäksi Kirkkonummen, Lohjan ja Vihdin alueella.

Kenttätöissä löytyi 19 uutta kohdetta ja tarkastettiin 26 ennestään tunnettua kohdetta. Uusia kohteita löytyi melko tasaisesti koko linjalta. Esihistoriallisia kohteita löytyi 2 kpl, Espoon Hemängsberget 2:n ja Vihdin Huhmarjärvenuoman kivikautiset asuinpaikat. Historialliseen aikaan ajoittuvia kohteita löytyi 16. Näistä on torpanpaikkoja 4, rajamerkkejä 4, hiilimiiluja 2, kiviröykkiöitä 2 asuinpaikkoja 1, louhoksia 1, tienpohjia 1 ja kalkkiuuneja 1.

Ennestään tunnettuja kohteita tarkastettiin 26 ja niistä 14 oli kivikautisia asuinpaikkoja. Asuinpaikkojen kohdalla selvä keskittymä, 7 kpl, on Muurlanjoen tuntumassa Salossa. Muut kivikautiset asuinpaikat sijaitsevat Lohjan ja Espoon välillä. Merkittävimmät muutokset aiempiin tietoihin tulivat Fiulmaakarinahteen ja Svartbäckträsketin kivikautisten asuinpaikkojen kohdalla, jotka osoittautuivat laajemmiksi kuin aiemmin oli arvioitu.

Sisälllys

Arkistotiedot

1. Johdanto	1
2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria	2
2.1. Ympäristöhistoria	2
2.2. Inventointialueen historiaa	2
2.3. Inventointialueen tutkimushistoriaa	3
3. Inventoinnin kulku ja sen tulokset	3
3.1. Esityöt	3
3.2. Kenttätyöt	4
3.3. Kenttätöiden tulokset	5
4. Yhteenveto	9
Kuvaluettelo	11
Lähteet	14
Liite	Kohdekuvaukset (138 sivua)

Kannen kuvat:

Ylin. Inventointimaisemaa suunnitellun ratalinjan kohdalla Muurlanjoen laaksossa. Saarenpään kivikautinen asuinpaikka kuvassa olevan metsäsaarekkeen eteläpäässä. Kopterikuva idästä. (AKDG5242_2) Kuva Vesa Laulumaa.

Alla vasemmalla. Espoo Hemängsberget 1. Läntisempi kiviröykkiö Vanhan Myntintien tuntumassa. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5222:1)

Alla oikealla. Ote Senaatinkartastosta

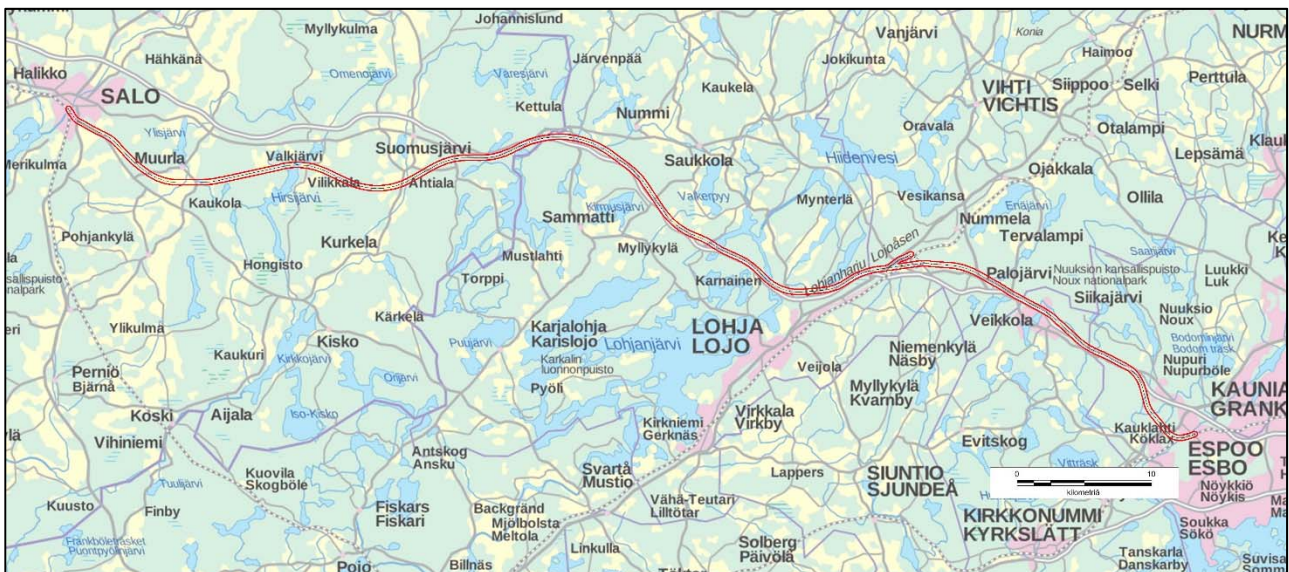
Arkistotiedot

Tutkimus:	Espoo-Salo ratalinjan arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittajat:	Tutkija Vesa Laulumaa ja tutkija Satu Koivisto
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuksen tilaaja:	Liikennevirasto. PL 33, 00521 Helsinki. Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki
Tutkimusalueen laajuus:	4200 hehtaaria (105 km ratalinjaa 400 metrin leveydeltä)
Kenttätyöaika:	22.4.–2.6.2017
Löydöt:	KM41263-41266
Valokuvat:	AKDG5221-5262, AKDG5266, AKDG5271

Alkuperäinen tutkimusraportti on Museoviraston arkistossa, Sturenkatu 2a, 00100 Helsinki. Kopio on toimitettu työn tilaajalle.

1. Johdanto

Vuonna 2010 Liikennevirasto laati alustavan yleissuunnitelman Espoo-Salo-oikoradan linjausvaihtoehdoista. Tähän liittyen tutkijat Vesa Laulumaa, Veli-Pekka Suhonen ja Wesa Perttola Museovirastosta tekivät linjausvaihtoehtojen arkeologisen arkisto- ja karttaselvityksen samana vuonna. Selvitykseen ei liittynyt maastotöitä. Oikoradan jatkosuunnittelu valitun linjausvaihtoehdon alueella alkoi vuonna 2017. Liikenneviraston tilauksesta tutkijat Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista tekivät linjauksen arkeologisen maastoinventoinnin 22.4.–2.6.2017. Lisäksi myöhemmin kesällä tehtiin linjalla kahtena päivänä lisätarkastuksia. Espoon keskuksesta Salon keskustaankulkevan linjan pituus on noin 95 kilometriä ja inventoidun maastokäytävän leveys oli 400 metriä, 200 metriä suunnitellun linjauksen molemmin puolin. Linja kulkee Espoon ja Salon lisäksi Kirkkonummen, Lohjan ja Vihdin alueella.

Kartta 1. Oikoradan suunniteltu linjaus ja 400 metrin levyinen maastokäytävä, jolla arkeologinen inventointi tehtiin.

2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria

Ratalinja alkaa Espoon keskuksesta ja päättyy Salon rautatieasemalle. Linja kulkee tyypillisessä uusimaalaisessa ympäristössä, joka koostuu kallioidista mäistä ja niiden välisistä kosteammista alueista, jotka ovat yleensä savipohjaisia. Kallioiden mäkien rinteillä on yleensä hiekkamoreenikerrostuma. Ainoa hieman laajempi maaperältään hiekkaa oleva alue on Lohjanharju, jonka ratalinja leikkaa Nummenkylän kohdalla. Linja ylittää muutamia vesistöjä, kuten Koivulanselkä Lohjan Karnaisissa ja Hirsijärven pohjoispäää Salossa, mutta yleensä kiertää alueen lukuisat pienet järvet.

2.1. Ympäristöhistoria

Linjan alue on kokonaan muinaista merenpohjaa, ns. supra-akvaattisia eli veden koskemattomia alueita ei ole. Vanhimmat rantavaiheet ovat Itämeren Ancylusjärvi-vaiheen aikaisia. Vesistöhistorian merkitys arkeologian kannalta on aina suuri. Kivikautiset asuinpaikat sijaitsivat yleensä vesistöjen äärellä ja rannikon läheisyydessä ne keskittyivät meren rannalle. Jääkauden jälkeinen maankohoaminen on vaikuttanut myös suunnittelun alueen vesistöhistoriaan. Nykyisin maankohoamisen vauhti ratalinjan itäpäässä on noin 3,5 mm vuodessa

ja länsipäässä noin 4,5 mm vuodessa. Rantavaiheiden tarkka mallintaminen on vaikeaa, koska epävarmuutta aiheuttavat mm. maankuoren ominaisuudet ja merenpinnannousumallit. Erityisesti mallien tekemistä mutkistavat Ancyclusjärven ja Litorinameren tulvavaiheet eli transgressiot. Esimerkiksi eräässä tutkimuksesta (Vuorela, Penttilä ja Lahdenperä 2009) todettiin, että käytetystä datasta ja laskentamallista riippuen ero Tammisaaren kohdalla Ancyclusjärven tulvamaksimissa oli lähes 10 metriä. Ennen kuin Länsi-Uudenmaan rantavaiheita on saatu paremmin tutkittua, voidaan tässä yhteydessä esittää hieman vanhempi Erosen (1974) ja Glückertin (1979) tutkimuksiin pohjautuva taulukko, jossa näkyvät Itämeren eri vaiheiden korkeimmat rantatasot Suomensjärven alueella. Taulukossa esiintyvä lyhenne BP (engl. before present) tarkoittaa ”ennen nykyhetkeä”. Se ajoitukseen liittyvä vakiintunut lyhenne, jolla tarkoitetaan aikaa ennen vuotta 1950, joka on määritelty radiohiiliajoituksen nollavuodeksi.

Kuva 1. Salo Fiulmaakarinahde. Litorinameren korkeinta rantaa Kaukolantien itäpuolella. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:4)

Itämeren vaihe	Ikä BP	Korkeus mpy
Baltian jääjärvi III-vaihe, alku	10300	145–147
Yoldiameri I, alku	10200	115–120
Ancyclusjärvi I, alku	9500	75–80
Litorinameri I, alku	7000	44–48

Taulukko. Itämeren eri vaiheiden korkeimmat rantatasot Suomensjärven alueella.

Ratalinjalla tai sen tuntumassa olevat järvet kuroutuivat omiksi altaiksi jo varhaisessa vaiheessa kivikautta. Esimerkiksi Lohjanjärvi kuroutui merestä erilleen mesoliittisen ja neoliittisen kivikauden taitteessa noin 7000 vuotta sitten. Suurin osa järvistä sijaitsee korkeammalla kuin Lohjanjärvi ja ne olivat kuroutuneet jo aiemmin.

2.2. Inventointialueen historiaa

Inventointialueella on esihistoriallisia kohteita kivikaudelta ja pronssikaudelta, rautakautisia kohteita ei tunneta. Varhaisimmat kohteet ovat mesoliittiselta kivikaudelta yli 7000 vuoden takaa, näistä laajin on Salon Muurlassa sijaitseva Fiulmaakarinahteen asuinpaikka. Muurlanjoen tuntumassa on lukuisia muitakin kivikautisia asuinpaikkoja, jotka lähinnä korkeutensa perusteella sijoittuvat kampakeraamisen kauden alkupuolelle. Muurlanjoen laakso muodosti kivikaudella merenlahden, jonka rannoille ja saarille asutus keskittyi. Kivikautisten asuinpaikkojen keskittyminen vastaavanlaisiin muinaisten merenlahtien rannoille näkyy myös Espoossa, missä nykyisen Svartbäckträsketin länsirannalla on laaja kivikautinen asuinpaikkavyöhyke. Ne ovat sijainneet kapean merenlahden rannalla mesoliittisellä kivikaudella. Kivikauden nuorempaa vaihetta, nuorakeramiikan aikaa (n.2800-2200 eaa) edustaa Vihdin Pohjantalon ja Espoon Hemängsbacken 2:n asuinpaikat. Inventoinnin jälkeen kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan inventointialueelta yhteensä 19.

Pronssikauteen ajoittuu kaksi hautaröykkiötä Salossa. Aarnionperä 1 ja 2 ovat korkean kalliomäen päällä. Todennäköisesti samaan aikakauteen kuuluvia asuinpaikkoja on jossain lähistöllä, mutta niitä ei ole kyetty löytämään tai ne ovat jo tuhoutuneet maanviljelyn ja rakentamisen seurauksena.

Inventointialueelta tunnetaan yllättävän vähän keskiaikaan tai historialliseen aikaan ajoittuvia asuinpaikkoja. Vuoden 2010 arkistoseelvityksen perusteella inventoidun maastokäytävän alueelle osui vain kolme historiallisen ajan asuinpaikkaa. Nämä kaikki ovat nykyisinkin asuttuja kohteita, joiden tuntumassa sijaitsee myös vanhan asutuksen jäännöksiä. Syynä asuinpaikkojen vähäiseen määrään on valittu ratalinjavaihtoehto, joka kiertää historiallisen asutuksen tihentymät ja kulkee suurimaksi osaksi ns. takamailla. Inventoinnissa löytyi kuitenkin muita historiallisen ajan kohteita, esimerkiksi hiilimiiluja, rajamerkkejä ja torpan paikkoja.

Kuva 2. Salo Saunatie. Torpan kivijalka kuusikossa. Kuva luoteesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5249:1)

2.3. Inventointialueen tutkimushistoriaa

Johdannossa mainitun oikoradan linjausvaihtoehtojen arkeologisen arkisto- ja karttaselvityksen lisäksi alueella on tehty lukuisia tutkimuksia lähinnä 1960-luvulla ja sen jälkeen. 1960-luvulla tehtiin kuntakohtaisia arkeologisia inventointeja ympäri Suomea. Inventointialuetta koskevat mm. Matti Huurteen tekemät Espoon (v. 1962), Muurlan (v. 1962) ja Kiikalan (v. 1965) kuntien inventoinnit. Veikko Lehtosalon inventoi Kirkkonummen kiinteät muinaisjäännökset (v. 1963). Uudempia kuntien inventointeja ovat Eeva Raikeen tekemä Salon kaupungin arkeologinen inventointi (v. 2001) ja Sammatin arkeologinen inventointi (v. 2004). Läheisesti ratalinjan inventointiin liittyy sen läheisyydessä osan matkaa kulkevan valtatie 1 moottoritielinjauksen arkeologiset inventoinnit, joita teki Petro Pesonen vuosina 2002 ja 2003. Moottoritielinjauksen inventoinnin jälkeen järjestettiin koekaivauksia muutamilla kohteilla, jotka ovat nykyisen ratalinjan maastokäytävän alueella, mm. Lohjan Sepänniemi ja Hevoshaanmäki. Hieman yllättäen arkeologisia kaivauksia ei ole tehty yhdessäkään ratalinjauksen inventointialueelle sattuvassa kohteessa. Tutkimukset ovat pääosin inventointeja, joita edellä mainittujen laajempien kokonaisuuksien lisäksi ovat pienempi alaiset kaavoitukseen liittyvät arkeologiset inventoinnit, kuten Satu Koiviston tekemä Kirkkonummen Veikkolan kaava-alueen arkeologinen inventointi (v. 2012).

3. Inventoinnin kulku ja sen tulokset

3.1 Esityöt

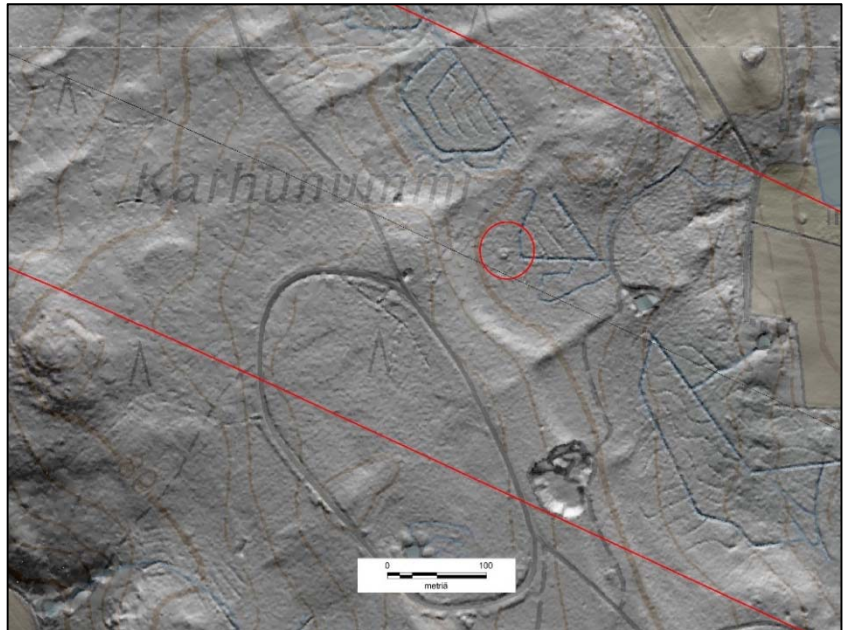
Vuoden 2010 arkistoinventointi oli hyvä lähtökohta maastoinventoinnin suunnittelulle. Raportissa oli huomioitu sekä esihistorialliset että historialliset kohteet. Arkistoinventoinnin tietoja täydennettiin selvittämällä vuoden 2010 jälkeiset tutkimukset ja kohteet inventointialueella. Vuoden 2010 arkistoinventoinnissa ei ollut mukana linjausta Espoosta Lohjalle, joten tämän osuuden kohteiden tietoja etsittiin kartta- ja arkistolähteistä, erityisesti tutkimus painottui historiallisen ajan kohteisiin. Keskiaikaisten ja historiallisten kohteiden

kannalta erittäin tärkeä aineisto on Anna Riionheimon vuonna 2011 Uudenmaan liitolle kokoama paikkatietomateriaali, joka oli käytössä myös sähköisessä muodossa. Siihen on koottu huomattava määrä paikkatietoa, mm. 1560-luvun kylätonttien paikannukset ja Kuninkaan kartaston 1776-1805 sisältö. Edellä mainittujen lisäksi lähdeaineistona käytettiin Museoviraston raporttitietokantaa ja muinaisjäännösrekisteriä sekä paikallis- ja maakuntahistorioita.

Arkeologista potentiaalia inventointialueen eri osissa erityisesti esihistorian kannalta selvitetiin myös ranta- vaiheita rekonstruoimalla. Eri rantavaiheiden maastomalleja tehtiin Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta ladatuilla 2 metrin korkeusmallitiedostoilla, joista tuotettiin eri aikakausien ja rannan korkeuksien rekonstruktioita.

Maanmittauslaitokselta saatavissa oleva ilmalaserkeilausaineistoa käytettiin inventointia suunniteltaessa, tässä käytettiin sekä Museovirastolla tehtyä että Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna-verkopalvelun tarjoamaa vinovalovarjostetta. Aineistosta tehdyn korkeusmallin pohjalta tehtiin inventoinnin valmisteluvaiheessa havaintoja kohteista, jotka erottuvat kuvissa mahdollisina ihmisen tekemänä rakenteina, kuten esim. tervahaudat, hiilimiilut ja kivistä asumuspaikat.

Kartta 2. Vinovalovarjosteessa näkyy Salon Karhunummella oleva hiilimiilu (ympyröity punaisella), joka on keskellä maastokäytävää.

3.2 Kenttätyöt

Inventoinnin kenttätöihin osallistuivat tutkijat Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto, lisäksi yhtenä päivänä mukana oli myös tutkija Petro Pesonen ja apulaistutkija Johanna Seppä Arkeologisista kenttäpalveluista. Kyseisenä päivänä selvitetiin koepistoilla Salon Fiulmaakarinahteen kivistä asuinpaikan laajuutta. Johanna Seppä osallistui myös jälkityövaiheeseen puhdistamalla ja luetteloiden löydöt.

Kenttätyöt aloitettiin Espoon päästä ja pääsääntöisesti edettiin idästä länteen, Espoosta kohti Saloa, mutta muutamia päiviä käytettiin inventoinnin alkupuolella peltoalueiden läpikäymiseen koko linjalla. Tavoitteena oli saada ne inventoitua ennen kasvukauden alkua. Kenttätöissä etsittiin uusia kohteita, mutta tarkastettiin myös ennestään tunnetut kohteet, jotka sijaitsivat 400 metriä leveässä maastokäytävässä. Tunnettujen kohteiden tarkastuksissa verrattiin inventoinnissa tehtyjä havaintoja kohteiden aiempiin tietoihin ja kohteiden tiedot päivitettiin. Päivitys käsitti kohteiden sijainnin eli paikkatiedon, laajuuden, säilyneisyyden ja kunnan tarkastuksen. Useimpiin ennestään tunnettuihin kohteisiin tehtiin muutoksia johonkin tai kaikkiin edellä mainituista asioista.

Kentällä maastokäytävä käytiin kauttaaltaan läpi, erityistä huomiota kiinnitettiin valmisteluissa tehtyihin havaintoihin, kuten asutuksen kannalta sopiviin muinaisrantoihin ja vinovalovarjosteesta tehtyihin havaintoihin. Löydetyt kohteet paikannettiin Garmin Montana tai Garmin Gpsmap64s –gps-laitteilla. Jos kohteissa oli useampia rakenteita, jokainen paikannettiin erikseen ja ne on mainittu ns. alakohteina. Mikäli kohteessa ei

ollut maanpäälle näkyviä rakenteita, kuten kivikautiset asuinpaikat, niiden koordinaattipisteeksi otettiin paikka, josta oli tullut esiin löytöjä tai kohteen keskikoordinaatit. Kohdekuvauksissa on kerrottu mihin koordinaatit liittyvät. Kohteen laajuus arvioitiin havaittujen löytöjen ja rakenteiden sekä topografian perusteella. Erityisesti asuinpaikkojen kohdalla kohteiden tarkka laajuus ja säilyneisyys selviävät vain koekaivuksella. Kohteista tehtiin muistiinpanot ja ne valokuvattiin. Olosuhteet keväällä 2017 olivat inventoinnille otolliset, sillä kevät oli kylmä ja kasvukauden alku myöhässä, mikä helpotti maastossa tapahtuvaa havainnointia.

3.3. Kenttätöiden tulokset

Kenttätöissä löytyi 19 uutta kohdetta ja tarkastettiin 26 ennestään tunnettua kohdetta. Uusia kohteita löytyi melko tasaisesti koko linjalta. Esihistoriallisia kohteita löytyi vain 2 kpl, Espoon Hemängsberget 2:n ja Vihdin Huhmarjärvenuoman kivikautiset asuinpaikat. Historialliseen aikaan ajoittuvia kohteita löytyi 16. Näistä on torpanpaikkoja 4, rajamerkkejä 4, hiilimiiluja 2, kiviröykkiöitä 2 asuinpaikkoja 1, louhoksia 1, tienpohjia 1 ja kalkkiuuneja 1. Historiallisen ajan asuinpaikkoja linjalla oli yllättävän vähän johtuen lähinnä siitä, että se kulkee enimmäkseen ns. takamailla. Espoon, Kirkkonummen ja Lohjan alueilla historiallisen ajan potentiaalia oli jonkin verran, mutta historiallisten karttojen perusteella varsinaisia asuinpaikkoja ei linjalle sattunut. Pitkin linjaa löytyi kuitenkin muita historialliseen aikaan kuuluvia kohteita mm. rajamerkkejä ja röykkiöitä. Lisäksi löytyi yksi kivilatomus, joka on luokiteltu ajoittamattomaksi, sillä kohde voi kuulua joko esihistorialliseen tai historialliseen aikaan. Löydetyistä kohteista 13 on luokiteltu kiinteiksi muinaisjäännöksiksi ja 6 kohdetta on luokiteltu muiksi kulttuuriperintökohteiksi, tähän ryhmään kuuluvat torpat, louhos ja Suuri Rantatie. Muu kulttuuriperintökohde on luonteeltaan arkeologinen, mutta ei täytä kaikkia muinaisjäännöksen kriteereitä, yleensä ne ajoittuvat 1800–1900 -luvulle. Kohde pyritään kuitenkin säilyttämään sen historiallisen merkityksen takia.

Inventoinneissa löytyneistä kohteista voi nostaa esille Espoon Hemängsbergetin kohteet, Hemängsberget 1 ja 2. Kohteet sijaitsevat Mynttilässä Gumbölenjoen länsipuolella, golfkentän laidalta alkavassa metsässä. Alue sijaitsee vain pari kilometriä Espoon keskiaikaisesta kirkosta länteen ja on historiallisen arkeologian kannalta hyvin potentiaalinen. Joenrannat ovat olleet hyviä laidun ja peltomaita. Hemängsberget 1:stä löytyneet kiviröykkiöt liittyvät historiallisen ajan

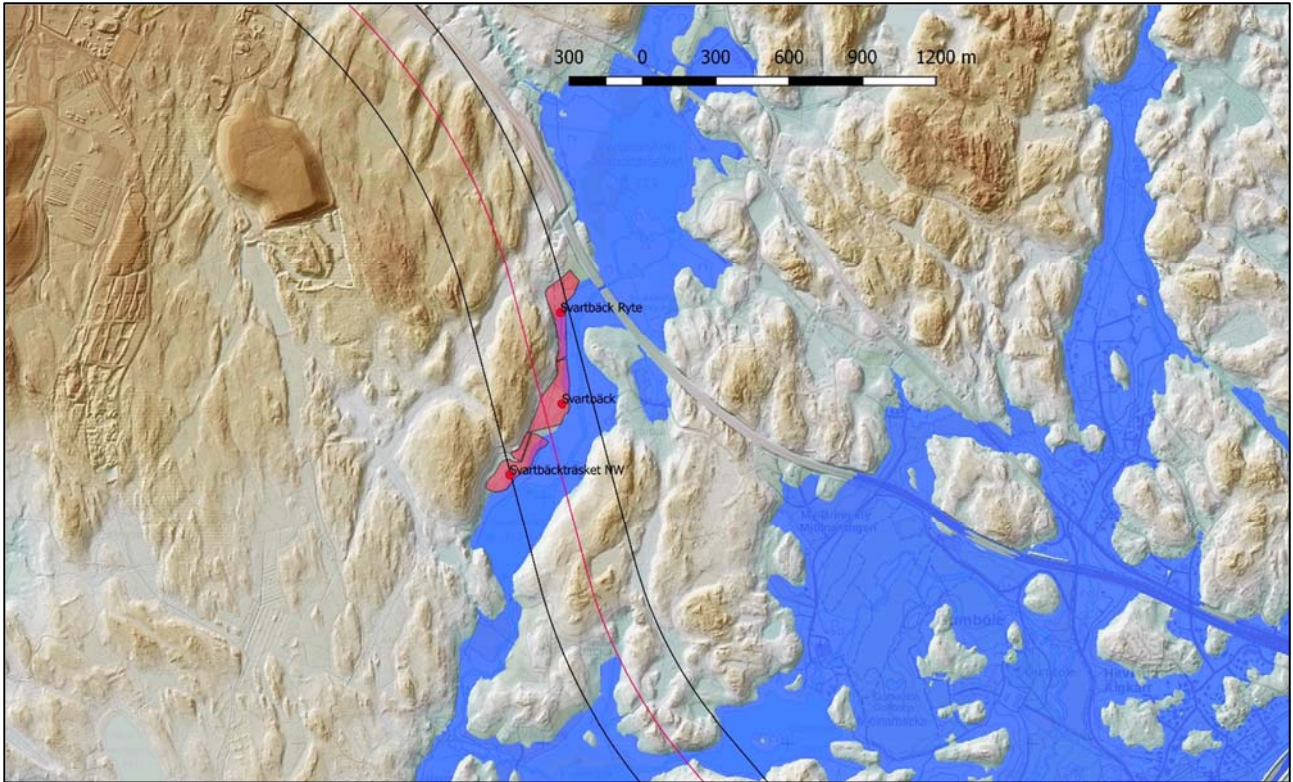
Kuva 3. Espoo Hemängsberget 1 ja 2 sijaitsevat kuvan keskellä olevan golfkentän kulmauksen viereisessä metsässä. Vanha Myntintie kulkee golfkentän länsipuolta. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5223:4)

toimintaan alueella. Rakennuksen pohjia inventointialueelta ei löytynyt, mutta niitä on todennäköisesti muualla golfkentän laidoilla. Historiallista aikaa huomattavasti vanhempaa asutusta edustaa Hemängsberget 2, josta löytyi koepistoista palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia ja todennäköisesti nuorakeraamiseen kulttuuriin kuuluva saviastianpala. Nuorakeraaminen eli vasarakirveskulttuuri ajoittuu kivikauden loppupuolelle noin 3200–2600 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Kyseiseen aikaan Gumbölenjoen laakso muodosti pitkän ja kaapean merenlahden, jonka rannan tuntumassa nuorakeraamikot ovat eläneet. Asuinpaikka rajattiin löytöjen ja topografian perusteella, mutta tarkempi laajuus, ajoitus ja säilyneisyys selviävät vain arkeologisella koekaivuksella.

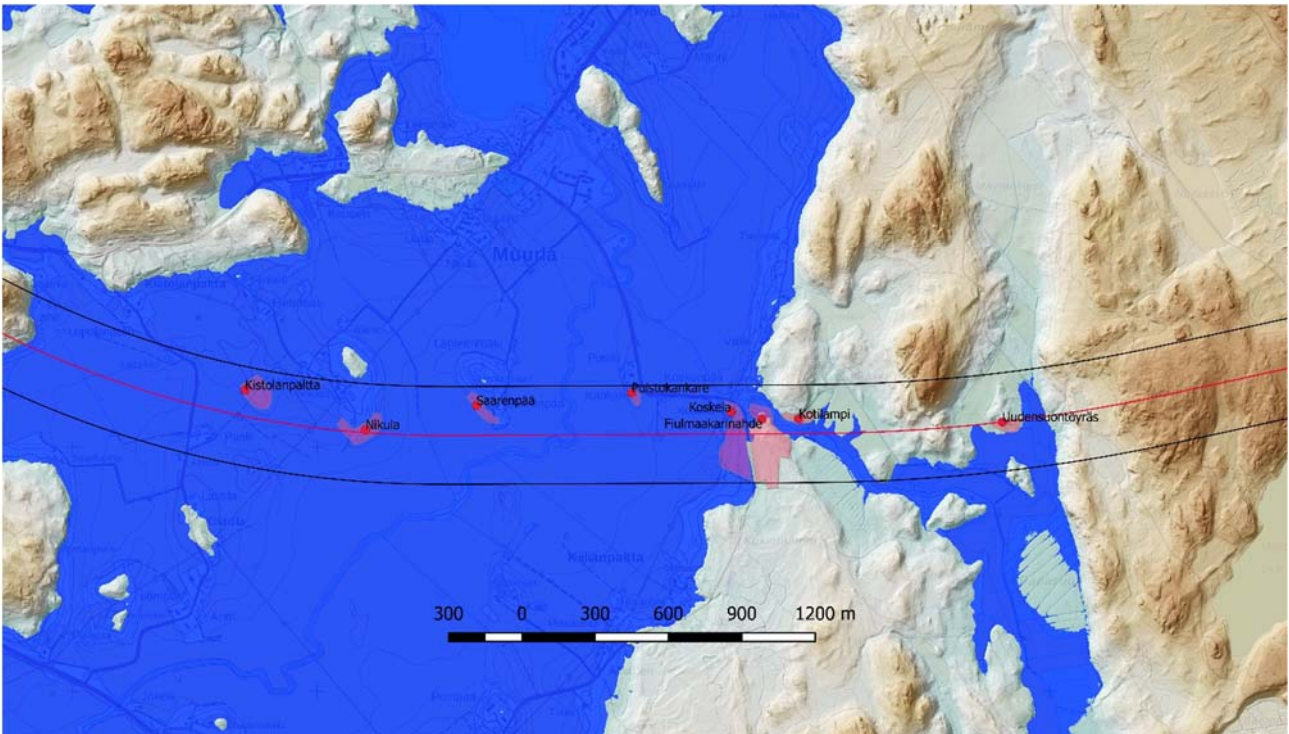
Lohjan ja Espoon välillä. Espoossa on keskittymä Svartbäckträsketin länsirannalla, alue on ollut pitkään peltoa, mutta nykyisin se on kesannolla tai metsitetty. Aiemmissa inventoinneissa on havaittu merkkejä kolmesta eri asuinpaikasta, mutta arkistotietoja ja topografiaa tutkittaessa havaittiin, että kyseessä on todennäköisesti laaja asuinpaikka-alue, jolla ei ole tehty tarkempia tutkimuksia sen laajuuden ja säilyneisyyden määrittämiseksi. Asuinpaikka-alue sijaitsee noin 30–33 metriä merenpinnan yläpuolella (mpy) ja ajoittuu mesoliittisen kivikauden loppupuolelle noin 5500 eaa. Svartbäckissä on ollut myös torppa ja myöhemmin tila.

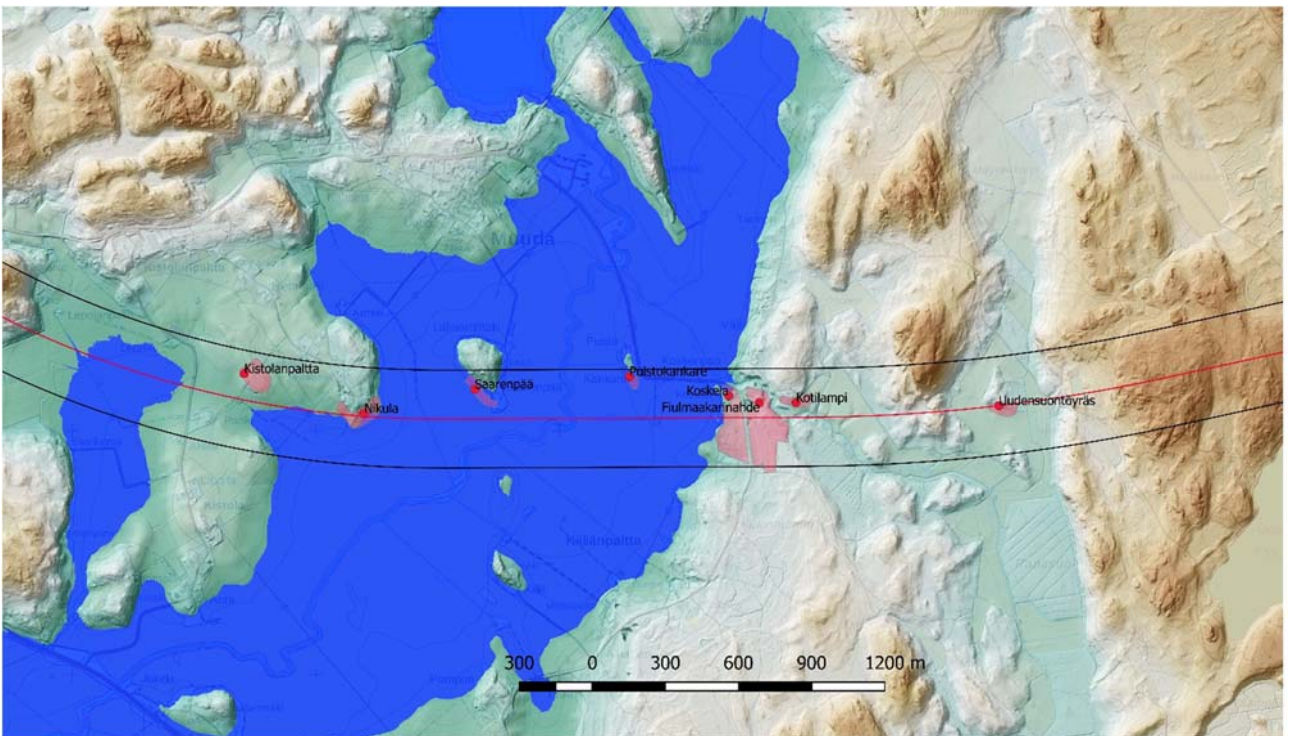
Kartta 4. Maastomalli mesoliittisen kivikauden loppupuolen merenrantavaiheesta 30 metrin korkeuskäyrän mukaisesti. Svartbäckträsketin länsipuolella oleva laaja kivikautinen asuinpaikka sijaitsi kapean merenlahden rannalla.

Muurlanjoen laakso on kivikaudella muodostanut suojaisan merenlahden, jonka hiekkaisia rantoja on asuttu kivikauden aikana. Inventointialueella tavattu asutus näyttää ajoittuvan mesoliittiselta kivikaudelta varhaiskampakeraamian aikaan, noin 6000–5000 eaa. Laajin asuinpaikka-alue on Fiulmaakarinahde, jossa havaittiin asuinpaikka noin 40 metriä mpy harjun lakiosassa, tämä vaihe ajoittuu mesoliittiseen kivikauteen. Sen alapuolella, noin 30 metriä mpy, on toinen asuinpaikkavyöhyke. Tältä havaittiin asumuspainanne, johon tehdystä koepistosta löytyi saviastianpaloja, todennäköisesti varhaiskampakeraamikkaa, palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia. Painanteen kohdalla kulttuurikerros ulottui lähes metrin syvyyteen. Fiulmaakarinahde todettiin huomattavasti laajemmaksi kohteeksi kuin mitä aiemmissa inventoinneissa oli havaittu. 400 metriä leveän inventoidun maastokäytävän kohdalle sattuu yhteensä 7 kivikautista asuinpaikkaa, joista Fiulmaakarinahde on selvästi suurin ja se voi jatkua vielä inventointialueen ulkopuolellekin etelässä. Fiulmaakarinahde sijaitsee keskellä suunniteltua linjausta. Muut kohteet ovat pienialaisempia, osa on ollut merenlahdessa sijainneiden saarien eteläkärjissä, kuten Nikula ja Puistokankare.

Kartta 5. Maastomalli Litorinameren korkeimmasta rannasta mesoliittisella kivikaudella 45 metrin korkeuskäyrän mukaisesti noin 5500 eaa. Tähän vaiheeseen kuuluvat Uudensuontöyrään, Kotilammen ja Fuulmaakarinahteen vanhimman asutusvaiheen asuinpaikat. Merenlahdesta on johtanut salmi nykyisen Rapasuon ja peltojen kohdalla olevaan merenlahteen. Asutusta on ollut salmen ja lahden rannoilla. Kistolampelta on historiallinen asuinpaikka eikä kuulu merenrantavaiheisiin.

Kartta 6. Maastomalli varhaiskampakeraamisen ajan merenrantavaiheesta 30 metrin korkeuskäyrän mukaisesti noin 4500 eaa. Asutusta on ollut merenlahden saarilla Puistokankareessa ja Saarenpäässä sekä lahden molemmin puolin mantereella Nikulassa ja Fuulmaakarinahteessa.

Merkittävimmät muutokset aiempiin tietoihin tulivat Fiulmaakarinahteen ja Svartbäckträsketin kivikautisten asuinpaikkojen kohdalla. Muissa kohteissa korjattiin hieman virheellisiä sijaintikoordinaatteja ja muutettiin aiempia rajauksia, parissa tapauksessa muutettiin kohteen muinaisjäänösluokittelua. Kohteissa on mukana myös yksi hylkykohde, Espoon Nuuksion Vuohilammen ruuhi, joka sijaitsee inventoidussa maastokäytävässä. Kohteessa ei tehty vedenalaista tarkastusta.

Inventoinnissa tarkastetut ennestään tunnetut kohteet:

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358, kivirakenteet, (rakkakuopat), ajoittamaton
 Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi), alusten hylt (ruuhet)
 Espoo Vuohilampi, 1000010295, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton
 Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen
 Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen
 Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen
 Kirkkonummi, Rintelä, 257010063, asuinpaikat, kivikautinen
 Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191, asuinpaikat, kivikautinen
 Lohja Hämjoki W, 1000001424, löytöpaikat, kivikautinen
 Lohja Sepänniemi, 1000002187, asuinpaikat, kivikautinen
 Lohja Raati (Raati), 1000000023, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen
 Salo Aarnionperämäki, 734010023, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen
 Salo Aarnionperämäki 2, 1000004867, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen
 Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen
 Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen
 Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen
 Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen
 Salo Nikula, 501010030, asuinpaikat, kivikautinen
 Salo Norsjoki, 1000015487, löytöpaikat, kivikautinen
 Salo Pangi, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen
 Salo Puistokankare, 501010031, asuinpaikat, kivikautinen
 Salo Saarenpää, 1000003025 101, asuinpaikat, kivikautinen
 Salo Sammalo, 1000015618, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen
 Salo Sammalo, 1000015504, löytöpaikat, kivikautinen
 Salo Siankuopanmäki, 1000003184, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton
 Salo Uudensuontöyräs, 501010025, asuinpaikat, kivikautinen
 Vihti Pohjatalo, 1000007672, asuinpaikat, kivikautinen

Kohdekuvausliitteessä kohteet on esitetty aakkosjärjestyksessä, liitteen alussa luetteloita, joissa kohteita on lueteltu mm. aikakausittain ja tyypeittäin ja liitteen lopussa olevissa kahdessa yleiskarttaliitteessä on merkitty kohteiden sijainti linjalla. Kohdekuvauksissa on tarkat tiedot kohteista karttaliitteineen ja valokuvineen.

4. Yhteenveto

Kenttätöissä löytyi 19 uutta kohdetta ja tarkastettiin 26 ennestään tunnettua kohdetta. Uusia kohteita löytyi melko tasaisesti koko linjalta. Esihistoriallisia kohteita löytyi 2 kpl, Espoon Hemängsberget 2:n ja Vihdin Huhmarjärvenuoman kivikautiset asuinpaikat. Historialliseen aikaan ajoittuvia kohteita löytyi 16. Näistä on torpanpaikkoja 4, rajamerkkejä 4, hiilimiiluja 2, kiviröykkiöitä 2 asuinpaikkoja 1, louhoksia 1, tienpohjia 1 ja kalkkiuuneja 1.

Ennestään tunnettuja kohteita tarkastettiin 26 ja niistä 14 oli kivikautisia asuinpaikkoja. Asuinpaikkojen kohdalla selvällä keskittymä, 7 kpl, on Muurlanjoen tuntumassa Salossa. Muut kivikautiset asuinpaikat sijaitsevat

Lohjan ja Espoon välillä. Merkittävimmät muutokset aiempiin tietoihin tulivat Fiulmaakari-nahteen ja Svartbäckträsketin kivikautisten asuinpaikkojen kohdalla, jotka osoittautuivat laajemmiksi kuin aiemmin oli arvioitu.

Suuri osa inventoidun maastokäytävän alueella olevista kohteista on pienialaisia, esim. rajamerkit, röykkiöt ja torpanpaikat. Ne ovat yleensä myös melko helposti tutkittavissa tai kierrättävissä. Laaja-alaisimmat kohteet ovat kivikautisia asuinpaikkoja. Niistä suurimmat ovat Espoon Svartbäckträsketin länsipuolella oleva asuinpaikkavyöhyke ja Salon Fiulmaakarinahteen asuinpaikka-alue, jossa kivikautista on ollut kivikautista asutusta eri rantavaiheissa. Muurlanjoen tuntumassa on Fiulmaakarinahteen lisäksi kuusi muuta kivikautista asuinpaikkaa, joissa ei ole aiemmin tehty tutkimuksia ja joiden laajuus ja säilyneisyys olisi tarkemmin selvitettävä koekaivauksin.

Helsingissä 31.10.2017

Vesa Laulumaa

Kuvaluettelo

- AKDG5221:1 Espoo Suuri rantatie eli Kuninkaantie kulkee Espoonjoen länsipuolella nykyisen Iso maantien kohdalla. Suunniteltu ratalinja risteää Suuren rantatien kanssa kuvassa olevan risteuksen tuntumassa. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5222:1 Espoo Hemängsberget 1. Läntisempi kiviröykkiö Vanhan Myntintien tuntumassa. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5222:2 Espoo Hemängsberget 1. Itäisempi kiviröykkiö Vanhan Myntintien eteläreunalla. Kuvattu etelään. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5223:1 Espoo Hemängsberget 2. Kivikautinen asuinpaikka golfkentän suuntaan viettävässä metsäisessä rinteessä. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5223:2 Espoo Hemängsberget 2. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna golfkentän suunnasta idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5223:3 Espoo Hemängsberget 2 sijaitsee kuvan keskellä olevan golfkentän kulmauksen metsässä. Vanha Myntintie kulkee golfkentän länsipuolta. Kopterikuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5223:4 Espoo Hemängsberget 1 ja 2 sijaitsevat kuvan keskellä olevan golfkentän kulmauksen viereisessä metsässä. Vanha Myntintie kulkee golfkentän länsipuolta. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5224:1 Espoo Svartbäck Ryte. Kivikautinen asuinpaikka vanhalla, osittain jo metsittyneellä pellolla. Kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5225:1 Espoo Svartbäck. Kivikautinen asuinpaikka vanhalla pellolla, jolla myös istutuskuusikkoa. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5225:2 Espoo Svartbäck. Kivikautinen asuinpaikkavyöhyke sijaitsee Svartbäckträsketin ja Nupurinjärven välisen uoman länsipuolella, kuvassa erottuvan sähkölinjan tuntumassa. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5226:1 Espoo Svartbäck 2. Luonnonkiviseinäisen ulkorakennuksen rauniot. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5226:2 Espoo Svartbäck 2. Torppaa myöhemmän rakennuksen purettu raunio. Kivikautinen asuinpaikka Svartbäckträsket NW sijaitsee istutuskuusikkoa kasvavalla vanhalla pellolla. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5226:3 Espoo Svartbäck 2. Luonnonkivirakenteisen rakennuksen, mahdollisesti navetan, raunio. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5227:1 Espoo Kolmiranta (Vuohilampi) 1. Rakkakuoppa, jonka reunalle on ladottu kiviä. Kuvattu lounaasta. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5227:2 Espoo Kolmiranta (Vuohilampi) 2. Suurin rakkakuopista kivikon eteläosassa. Kuvattu idästä. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5227:3 Espoo Kolmiranta (Vuohilampi) 3. Rakkakivikko kallion laella. Kuvattu kaakosta. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5228:1 Espoo Nuukio Vuohilampi. Ruuhi löytyi vuonna 2003 mökin edustalta matalasta rantavedestä. Kuvattu idästä.
- AKDG5229:1 Espoo Vuohilampi. Matala kivilatomus on vaikeasti erottuva. Kuvattu lounaasta. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5230:1 Kirkkonummi Kovermäki. Kuusikossa oleva kumpumainen maansekainen röykkiö on halkaisijaltaan noin kolme metriä. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5232:1 Lohja Hevoshaanpelto. Kivikautinen asuinpaikka pellolla. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5233:1 Lohja Hevoshaanpelto 2. Kalkinpolttouunin jäännökset kallion vieressä Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5233:2 Lohja Hevoshaanpelto 2. Kalkinpolttouunin jäännökset kallion vieressä Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5234:1 Lohja Hämjoki W. Kivikautinen löytöpaikka pellolla. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.

- AKDG5235:1 Lohja Tammentie. Lohjanharjun itäpuolella kulkeva päällystämätön vanha tie. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5235:2 Lohja Tammentie. Tien suuntainen kiviaita. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5236:1 Lohja Raati. Vallien reunustama suorakulmainen kaivanto. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5236:2 Lohja Raati. Vallien reunustama suorakulmainen kaivanto. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5236:3 Lohja Raati. Rakennuksen rauniot mäen päällä. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5236:4 Lohja Raati. Sipilän tilan rakennukset kuvan oikeassa laidassa. Keskellä Raatinjoki ja vasemman laidassa olevissa metsissä on historiallisen ajan asutuksen jäänteitä. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5237:1 Kirkkonummi Palajärventie. Historiallinen tie, joka on nykyisin päällystetty. Suunniteltu rata risteää tien kanssa. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5238:1 Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautisen asuinpaikan kaakkoisosaa. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5238:2 Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautista asuinpaikkaa ajopolkujen risteyksessä alueen itälaidalla. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5238:3 Salo Fiulmaakarinahde. Asumuspainanne kohteen länsilaidalla. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5238:4 Salo Fiulmaakarinahde. Kivikauden rantaterassia Kaukolantien itäpuolella. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5238:5 Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautinen asuinpaikka-alue levittäytyy kuvan keskellä kulkevan Kaukolantien molemmin puolin. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5238:6 Salo Fiulmaakarinahde. Laaja kivikautinen asuinpaikka-alue sijaitsee peltojen takana olevalla kankaaalla. Kopterikuva luoteesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5239:1 Salo Koskela. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee tien vasemmalla puolella olevassa vanhassa pellossa ja rinteessä. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5240:1 Salo Nikula. Kivikautinen asuinpaikka pellolla, maaperä on hiekkaa. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5240:2 Salo Nikula. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Muurlan jokilaaksossa olevan metsäisen mäen eteläpäässä, kuvassa saarekkeen vasemmassa laidassa. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5241:1 Salo Puistokankare. Kivikautinen asuinpaikka pellolla Kankareen talon eteläpuolella. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5241:2 Salo Puistokankare. Kivikautinen asuinpaikka tien mutkan kohdalla, asutun peltosaarekkeen eteläpuolella. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5242:1 Salo Saarenpää. Kivikautinen asuinpaikka asutun metsäsaarekkeen eteläpäässä. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5242:2 Salo Saarenpää. Kivikautinen asuinpaikka kuvassa olevan metsäsaarekkeen eteläpäässä. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5243:1 Salo Uudensuotöyräs. Kivikautinen asuinpaikka pellolla ja metsän laidassa. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5244:1 Salo Kistolän Rustholli. Kistolän Rustholli on sijainnut mäenkumpareella (kuvan keskellä), joka on nykyisin rakennettua. Pangin kivikautinen löytöpaikka on todennäköisesti läheisiltä pelloilta. Kopterikuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5245:1 Salo Norsjoki. Torpan paikka pellon laidassa on katajien ja kasvillisuuden peittämä. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5245:2 Salo Norsjoki. Maisemaa torpan paikalta Hirsijärven suuntaan. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5246:1 Salo Sammalo. Historiallinen asuinpaikka. Kuvassa Sammalon nykyinen päärakennus, alue on rakennettua ja pellot kasvavat heinää. Sammalon ”elopelosta” löytynyt kivikirves on löytynyt talon läheisiltä pelloilta, tarkempi löytöpaikka on tuntematon. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.

- AKDG5247:1 Salo Siankuopanmäki. Kivilatomuksessa on yksi kerros kallion päälle koottuja kiviä. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5247:2 Salo Siankuopanmäki. Röykkiönä aiemmin pidetty kiveys on pengottu rakkakivikko. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5248:1 Salo Siittonjärvi. Hiilimiilu erottuu matalan kumpareena, jota kiertää oja. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5249:1 Salo Saunatie. Rakennuksen kivijalka kuusikossa, kuvan vasemmassa laidassa kulkee Saunatie. Kuva luoteesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5249:2 Salo Saunatie. Rakennuksen kivijalka, kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5250:1 Salo Kekkosen tie. Historiallinen tie Lahnajärven koulun kohdalla. Kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5251:1 Vihti Rajakallio. Rajamerkki kalliolla. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5251:2 Vihti Rajakallio. Rajamerkki kalliolla. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5252:1 Salo Sianselkä. Louhittua kalliota ja louhintajätettä. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5253:1 Salo Kirkkomäki. Rajamerkki Kirkkomäen korkeimmalla kohdalla. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5254:1 Salo Karhunummi. Hiilimiilu erottuu matalana kumpuna. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5255:1 Lohja Hämjoki. Kellarikuoppa rinteessä. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5255:2 Lohja Hämjoki. Mahdollinen torpan paikka erottuu maastossa kuoppana. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5255:3 Lohja Hämjoki. Kuoppia harjanteella. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5256:1 Lohja Nälköönso. Kivilatomus kalliokumpareella. Kuvattu lounaasta. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5257:1 Salo Aarnioperämäki 1. Pronssikautinen hautaröykkiö kalliolla. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5258:1 Salo Aarnioperämäki 2. Mahdollisen hautaröykkiön jäänteet. Kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5259:1 Lohja Lempoonlammit. Rajalatomus metsäalueen itäreunalla. Kuvattu länteen. Kuva Satu Koivisto.
- AKDG5260:1 Salo Kistolampaltn. Mahdollinen historiallisen ajan asuinpaikka kuvan vasemmassa laidassa olevalla pellolla. Kistolampaltnin kohdalla oleva tilakeskus kuvan oikeassa laidassa. Kopteri kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5261:1 Vihti Huhmarjärven uoma. Kivikautinen asuinpaikka pellon korkeimmalla kohdalla. Kuvassa Satu Koivisto röntäsateessa. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa
- AKDG5262:1 Vihti Pohjatalo. Kivikautinen asuinpaikka Huhmarjärveä kohti viettävällä pellolla. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5266:1 Lohja Sepänniemi. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kuvan keskellä olevalla mäellä moottoritien pohjoispuolella. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa.
- AKDG5271:1 Lohja Pelimäki. Historiallinen rajamerkki, kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa

Lähteet

Painetut lähteet

- Alanen, Timo ja Kepsu, Sauli 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505. Tampere.
- Eronen, Matti 1974: The history of the Litorina Sea and associated Holocene events (Supplement:Pollen and diatom diagrams). *Societas Scientiarum Fennica, Commentationes Physico Mathematicae 44*, 79–195.
- Glückert, Gunnar 1979. Itämeren ja metsien historia Salpausselkävyöhykkeessä Uudenmaan länsiosassa. Pubi. Dept. Quaternary Geol., Univ.Turku 39, 77 p.
- Hirviluoto, Anna-Liisa 1991: *Salon esihistoria*. Salon kaupunki.
- Miettinen, Arto 2011. Shore Displacement in Western Uusimaa 500 BC – AD 1500. Maritime Landscape in Change: Archaeological, Historical, Palaeoecological and Geological Studies of Western Uusimaa. *Iskos 19*. Helsinki.
- Myllyniemi, Seppo 1990: *Vihdin historia 1800–1918: Vihti Venäjän vallan aikana*. Vihdin kunta-
- Salminen, Tapio 1993: *Suuri Rantatie*. Tielaitos. Helsinki.
- Sarvas, Anja ja Väärä, Seija 1998: *Kiskon ja Suomensjärven historia 1*. Kiskon kunta ja Suomensjärven kunta.
- Sarvas, Anja ja Kvist, Mervi 1998: *Kiskon ja Suomensjärven historia 2*. Kiskon kunta ja Suomensjärven kunta.
- Siiriäinen, Ari 1973: Lohjan esihistoria. *Lohjan historia 1*. Helsinki
- Suomen asutus 1560-luvulla. Kyläluettelot. Bebyggelsen i Finland på 1560-talet. *Helsingin yliopiston historian laitoksen julkaisuja N:o 4*. 1973.
- Uudenmaan liitto, Anna Riionheimo 2011: *Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan – Uudenmaan paikkatietoaineistot*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 113-2011.
- Vuorela, Arto, Penttinen, Teea ja Lahdenperä, Anne-Maj. *Review of Bothnian Sea Shore-Level Displacement Data and Use of a GIS Tool to Estimate Isostatic Uplift*. Posiva Working Report 2009–17. February 2009. Posiva Oy.
- Ylikangas, Heikki 1973: Lohjalaisten historia Ruotsin vallan vuosisatoina. *Lohjan historia 1*. Helsinki

Arkistolähteet:

- Huurre, Matti 1962: Espoon inventointi. Muinaistieteellinen toimikunta, esihistorian toimisto. Museoviraston arkisto.
- Huurre, Matti 1963: Muurlan inventointikertomus. Muinaistieteellinen toimikunta, esihistorian toimisto. Museoviraston arkisto.
- Huurre, Matti 1965: Kiikalan inventointi. Muinaistieteellinen toimikunta, esihistorian toimisto. Museoviraston arkisto.
- Jussila, Timo 1986: RASI-projektin muinaisjäännösten kenttäinventointi Lopen, Karkkilan, Vihdin, Nummi-Pusulan ja Lohjan kunnan alueilla vuosina 1984 ja 1985. Helsingin yliopisto arkeologian laitos. Museoviraston arkisto.

- Jussila, Timo 1990: Espoon muinaisjäännösten inventointi. Yhteenvedo. Espoon kaupunginmuseo. Museoviraston arkisto.
- Jussila, Timo 2003: Nummi-Pusulän eteläosien ja Sammatin pohjoisosien osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy. Museoviraston arkisto.
- Karjalainen, Taisto 2005: Salo. Aarnionperämäen asemakaava-alueen arkeologinen inventointi. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Koivisto, Satu 2012: Kirkkonummi Veikkola. Kaava-alueen arkeologinen inventointi 15.-16.10.2012. Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut. Museoviraston arkisto.
- Laukkanen, Esa 2002: Muurlan kiinteät muinaisjäännökset ja maalöydöt. Kertomus v. 2002 tehdystä arkeologisesta inventoinnista. Turun maakuntamuseo. Museoviraston arkisto.
- Laulumaa, Vesa 2010: Espoo-Salo-oikoradan Lohja-Salo linjausvaihtoehtojen arkeologinen arkisto- ja karttaselvitys 2010. Esihistorialliset kohteet. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Lehtosalo, Veikko 1963: Kirkkonummen kiinteät muinaisjäännökset. Inventointiluettelo. Muinaistieteellinen toimikunta, esihistorian toimisto. Museoviraston arkisto.
- Luhon, Ville 1945: Suomusjärven inventointi. . Muinaistieteellinen toimikunta, esihistorian toimisto. Museoviraston arkisto.
- Pesonen, Petro 2002. Vt 1 moottoritelinjauksen inventointi. Lahnajärvi-Oittila (Sammatti, Nummi-Pusula-Lohja). Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Pesonen, Petro 2002. Vt 1 moottoritelinjauksen inventointi. Oittila-Lempola (Lohja) Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Pesonen, Petro 2003: Lohja Hevoshaanpelto. Kivikautisen löytöpaikan koekaivaus. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Pesonen, Petro 2003: Lohja Sepänniemi. Kivikautisen löytöpaikan koekaivaus. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Pietiläinen, Petteri 2006: Kirkkonummi Rintelä, kivikautisen asuinpaikan koekaivaus. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Raike, Eeva 2001: Salon kaupungin arkeologinen inventointi. Turun maakuntamuseo. Museoviraston arkisto.
- Raike Eeva 2004: Sammatin arkeologinen inventointi. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.
- Rostedt, Tapani 2007: Espoo Hista-Siikajärvi-Nupuri. Osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 15-19.10.2017. Museoviraston rakennushistorian osaston rakennuskulttuuriyksikkö. Museoviraston arkisto.
- Salonen (Salmo), Helmer 1927: Perniön esihistoriallisten löytöjen ja kiinteiden muinaisjäännösten luettelointi. Suomen muinaismuistoyhdistys. Museoviraston arkisto.
- Suhonen, Veli-Pekka 2010: Espoo-Salo-oikoradan Lohja-Salo linjausvaihtoehtojen arkeologinen arkisto- ja karttaselvitys 2010. Historiallisen ajan kohteet. Museovirasto, Rakennushistorian osasto. Museoviraston arkisto.

Internet-lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi>

<http://arkisto.gsf.fi/p13/P13.9.004.pdf>

Heikki Rantatupa, Historialliset kartat <http://www.vanhakartta.fi>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Muut lähteet

Åberg, Susanne 2013: Litorinameren ylin ranta Suomessa. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Geotieteiden ja maantieteen laitos. Geologian osasto.

Liite

KOHDEKUVAUKSET

Espoo-Salo ratalinjan arkeologinen inventointi v. 2017

MUSEOVIRASTO

Arkeologiset kenttäpalvelut

Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto

Sisällysluettelo

1. Kohteet aakkosjärjestyksessä	1
2. Kohteet muinaisjäänöslajeittain (kiinteä muinaisjäänös, muu kulttuuriperintökohde, löytöpaikka)	3
3. Kohteet muinaisjäänöstyypeittäin	5
4. Kohteet aikakausittain (esihistorialliset, historialliset ja ajoittamattomat)	7
5. Kohdekuvaukset aakkosjärjestyksessä	9

Liitekartat

Karttaliite 1. Kohteet ratalinjan länsiosassa

Karttaliite 2. Kohteet ratalinjan itäosassa

Kannen kuva: Lohja Pelimäki. Historiallinen rajamerkki, kuva koillisesta. (AKDG5271:1) Kuva Vesa Laulumaa

1, Kohteet aakkosjärjestyksessä

(Kohteen nimen perässä oleva numero on muinaisjäännösrekisterin tunnus)

Espoo Hemängsberget 1, 1000031163, UUSI KOHDE	9
Espoo Hemängsberget 2, 1000031164, UUSI KOHDE	12
Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358.....	16
Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi)	20
Espoo Suuri Rantatie (Iso maantie), 1000031162, UUSI KOHDE.....	22
Espoo Vuohilampi, 1000010295.....	25
Espoo, Svartbäck, 49010048	27
Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, UUSI KOHDE	30
Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124	34
Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049	37
Kirkkonummi Kovermäki, 1000031166, UUSI KOHDE	40
Kirkkonummi, Rintelä, 257010063	43
Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191.....	46
Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, UUSI KOHDE.....	48
Lohja Hämjoki, 1000031168, UUSI KOHDE.....	51
Lohja Hämjoki W, 1000001424	55
Lohja Lempoonlammit, 1000031169, UUSI KOHDE.....	57
Lohja Nälköönsoo, 1000031170, UUSI KOHDE.....	60
Lohja Pelimäki, 1000031259, UUSI KOHDE	62
Lohja Sepänniemi, 1000002187	64
Lohja Raati (Raati), 1000000023	66
Salo Aarnionperämäki, 734010023	72
Salo Aarnionperämäki 2, 1000004867	75
Salo Fiulmaakarinahde, 501010033	78
Salo Karhunummi, 1000031171, UUSI KOHDE	85
Salo Kirkkomäki, 1000031172, UUSI KOHDE	87
Salo Kistola Rustholli, 1000015630	89
Salo Kistolampaltoa, 1000031173, UUSI KOHDE	91
Salo Koskela, 501010032.....	93
Salo Kotilampi, 1000003183.....	95
Salo Nikula, 501010030	97
Salo Norsjoki 2, 1000031175, UUSI KOHDE.....	100
Salo Pangi, 1000015467	103

Salo Puistokankare, 501010031	105
Salo Saarenpää, 1000003025	108
Salo Sammalo, 1000015618	111
Salo Sammalo, 1000015504	114
Salo Saunatie, 1000031176, UUSI KOHDE.....	116
Salo Siiankuopanmäki, 1000003184.....	119
Salo Sianselkä, 1000031177, UUSI KOHDE	122
Salo Siittonjärvi, 1000031178, UUSI KOHDE.....	124
Salo Uudensuontöyräs, 501010025.....	126
Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, UUSI KOHDE.....	128
Vihti Pohjatalo, 1000007672	130
Vihti Rajakallio, 1000031180, UUSI KOHDE	132

2. Kohteet muinaisjäännöslajeittain

Kiinteät muinaisjäännökset

Espoo Hemängsberget 1, 1000031163, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo Hemängsberget 2, 1000031164, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358, kivirakenteet, (rakkakuopat), ajoittamaton

Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi), alusten hylt (ruuhet)

Espoo Vuohilampi, 1000010295, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

Kirkkonummi Kovermäki, 1000031166, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Kirkkonummi, Rintelä, 257010063, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, työ- ja valmistuspaikat (kalkkiuunit), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Lempoonlammit, 1000031169, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Nälköönso, 1000031170, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton, UUSI KOHDE

Lohja Pelimäki, 1000031259, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Sepänniemi, 1000002187, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Raati (Raati), 1000000023, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Aarnionperämäki, 734010023, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Salo Aarnionperämäki 2, 1000004867, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Karhunummi, 1000031171, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Salo Kirkkomäki, 1000031172, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Kistolampalpa, 1000031173, asuinpaikat, historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Nikula, 501010030, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Puistokankare, 501010031, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Saarenpää, 1000003025 101, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Siankuopanmäki, 1000003184, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Salo Siittonjärvi, 1000031178, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Salo Uudensuontöyräs, 501010025, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Vihti Pohjatalo, 1000007672, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Rajakallio, 1000031180, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen UUSI KOHDE

Muut kulttuuriperintökohteet

Espoo Suuri Rantatie (Iso maantie), 1000031162, kulkuväylät (tienpohjat), UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Hämjoki, 1000031168, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Norsjoki 2, 1000031175, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Sammalo, 1000015618, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Saunatie, 1000031176, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Sianselkä, 1000031177, raaka-aineen hankintapaikat (louhokset), historiallinen, UUSI KOHDE

Löytöpaikat

Lohja Hämjoki W, 1000001424, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Pangi, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Sammalo, 1000015504, löytöpaikat, kivikautinen

3. Kohteet muinaisjäänöstyypeittäin

Asuinpaikat

Espoo Hemängsberget 2, 1000031164, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck RYTE, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

Kirkkonummi, Rintelä, 257010063, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hämjoki, 1000031168, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Sepänniemi, 1000002187, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Raati (Raati), 1000000023, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Kistolantpaltta, 1000031173, asuinpaikat, historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Nikula, 501010030, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Norsjoki 2, 1000031175, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Puistokankare, 501010031, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Saarenpää, 1000003025 101, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Sammalo, 1000015618, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Saunatie, 1000031176, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Uudensuontöyräs, 501010025, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Vihti Pohjatalo, 1000007672, asuinpaikat, kivikautinen

Hautapaikat

Salo Aarnionperämäki, 734010023, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Salo Aarnionperämäki 2, 1000004867 hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Hylkykohteet

Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi), alusten hylt (ruuhet)

Kivirakenteet

Espoo Hemängsberget 1, 1000031163, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358, kivirakenteet, (rakkakuopat), ajoittamaton

Espoo Vuohilampi, 1000010295, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Kirkkonummi Kovermäki, 1000031166, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Lempoonlammit, 1000031169, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Nälköösuo, 1000031170, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton, UUSI KOHDE

Lohja Pelimäki, 1000031259, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Kirkkomäki, 1000031172, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Siankuopanmäki, 1000003184, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Vihti Rajakallio, 1000031180, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen UUSI KOHDE

Kulkuväylät

Espoo Suuri Rantatie (Iso maantie), 1000031162, kulkuväylät (tienpohjat), UUSI KOHDE

Löytöpaikat

Lohja Hämjoki W, 1000001424, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Pangi, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Sammalo, 1000015504, löytöpaikat, kivikautinen

Raaka-aineen hankintapaikat

Salo Sianselkä, 1000031177, raaka-aineen hankintapaikat (louhokset), historiallinen, UUSI KOHDE

Työ- ja valmistuspaikat

Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, työ- ja valmistuspaikat (kalkkiuunit), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Karhunummi, 1000031171, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Salo Siittonjärvi, 1000031178, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

4. Kohteet aikakausittain

Esihistorialliset kohteet

Espoo Hemängsberget 2, 1000031164, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck RYTE, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

Kirkkonummi, Rintelä, 257010063, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Sepänniemi, 1000002187, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Nikula, 501010030, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Puistokankare, 501010031, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Saarenpää, 1000003025 101, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Uudensuontöyräs, 501010025, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Vihti Pohjatalo, 1000007672, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hämjoki W, 1000001424, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Pangi, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Sammalo, 1000015504, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Aarnionperämäki, 734010023, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Salo Aarnionperämäki 2, 1000004867 hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Historialliset kohteet

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Hämjoki, 1000031168, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Pelimäki, 1000031259, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Raati (Raati), 1000000023, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Kistolampalpa, 1000031173, asuinpaikat, historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Norsjoki 2, 1000031175, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Sammalo, 1000015618, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Saunatie, 1000031176, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo Hemängsberget 1, 1000031163, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Kirkkonummi Kovermäki, 1000031166, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Lempoonlammit, 1000031169, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Kirkkomäki, 1000031172, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Vihti Rajakallio, 1000031180, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen UUSI KOHDE

Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, työ- ja valmistuspaikat (kalkkiuunit), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Karhunummi, 1000031171, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Salo Siittonjärvi, 1000031178, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Espoo Suuri Rantatie (Iso maantie), 1000031162, kulkuväylät (tienpohjat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Sianselkä, 1000031177, raaka-aineen hankintapaikat (louhokset), historiallinen, UUSI KOHDE

Ajoittamattomat kohteet

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358, kivirakenteet, (rakkakuopat), ajoittamaton

Espoo Vuohilampi, 1000010295, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Lohja Nälköösuo, 1000031170, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton, UUSI KOHDE

Salo Siankuopanmäki, 1000003184, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi), alusten hylty (ruuhet)

5. Kohdekuvaukset

Espoo Hemängsberget 1, 100031163, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	röykkiöt
Lukumäärä:	2	Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6677253 I: 367071	Z: 22	
TM35-lehtijako:	L4131 Espoo		
Peruskartta:	Espoo	PKNumero:	203212
Etäisyystieto:	Espoon keskiaikaisesta kirkosta 2,8 km länsiluoteeseen		
Koordinaattiselite:	Läntisen röykkiön gps-koordinaatit		

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Espoon Mynttilässä, Gumbölenjoen pohjoisrannalla, golfkentän pohjoisreunaa noudattelevan Vanhan Myntintien varressa. Paikalla kasvaa tiheähköä sekametsää. Metsässä läheltä tien reunaa, noin 70 m etäisyydellä toisistaan, löytyi kaksi pitkänomaista ja yksi nelikulmainen kivirakenne. Läntinen röykkiöstä on matala, osin sammalen ja kasvillisuuden peittämä, kooltaan noin 4 x 2,5 m ja korkeudeltaan noin 30 cm. Idässä olevasta kahden kivirakenteen ryhmästä läntisempi on pohjois-eteläsuuntainen röykkiö, noin 4 x 1,5 m laaja ja 30–40 cm korkea. Toinen, osin hajonnut kivirakenne on edellisen itäpuolella ja sen reunoilla on kaksi tuoretta tuulenskaatoa. Kivirakenne on ollut ilmeisesti nelikulmainen, kooltaan noin 3 x 3 m ja korkeudeltaan 50 cm. Se ympärillä on joitain irtokiviä. Läheisissä tuulenskaadoissa ei havaittu mitään röykkiöiden funktiota tai ajoitusta valottavaa. Kaikki kivirakenteet on tehty suurehkoista, hieman teräväsärmäisistä kivistä.

Gumbölen ja Myntbölen historiallinen kylänraja on leikannut Vanhan Myntintien pohjois-eteläsuunnassa Hemängsbergetin länsireunan läheisyydessä ja kyseen voivat tulla rajamerkit. Kohteesta noin 670 m koilliseen sijaitsee aiemmin tunnettu röykkiökohde (Vanha Myntintie 9), jonka oletetaan liittyvän historiallisen ajan viljelyyn tai metallikauden hautauksiin. Paikalla on vielä 1900-luvun alussa ollut Söderkullan torppa ja kivirakenteet voivat liittyä senkin toimintaan. Muina lähikohteina 2017 inventoinnissa löytyi historiallisen ajan miiluhauta sekä esihistoriallinen, ilmeisesti nuorakeraaminen asuinpaikka.

Digikuvat:	AKDG5222:1-2
Löydöt:	-
Tutkimukset:	Vesa Laulumaa & Satu Koivisto 2017
Erilliskohde:	Itäisempi röykkiö P: 6677289, I: 367137, Z: 22

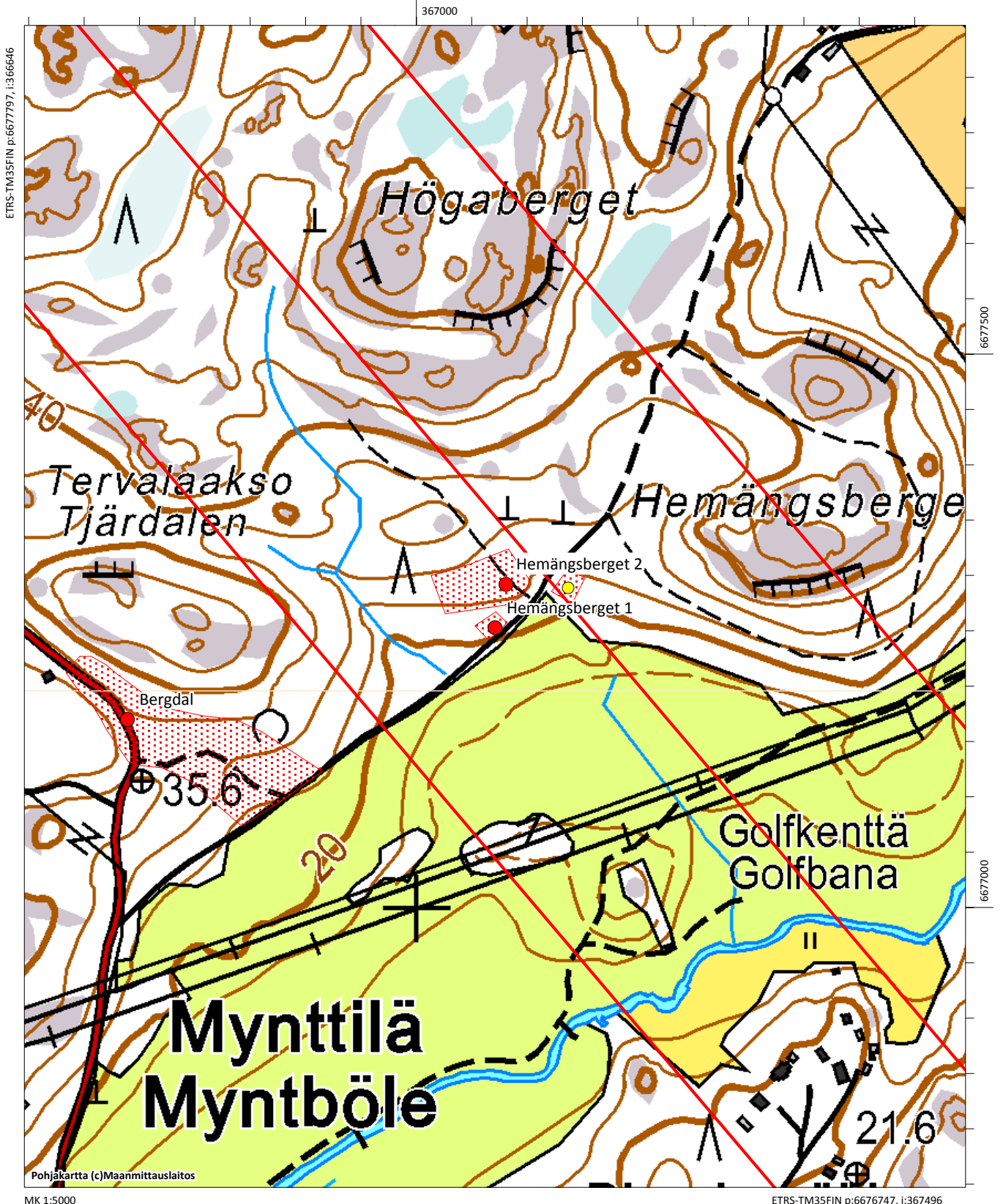
Itäisempi kiviröykkiö Vanhan Myntintien eteläreunalla. Kuvattu etelään. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5222:2)

Espoo Hemängsberget 1. Lätisempi kiviröykkiö Vanhan Myntintien tuntumassa. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5222:1)

Espoo Hemängsberget 1, 1000031163, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE
Espoo Hemängsberget 2, 1000031164, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Espoo Hemängsberget 2, 100031164, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6677292 I: 367081   Z: 26
TM35-lehtijako: L4131 Espoo
Peruskartta: Espoo   **PKNumero:** 203212
Etäisyystieto: Espoon keskiaikaisesta kirkosta 2,8 km länsiluoteeseen
Koordinaattiselite: Saviastianpalan löytökohdan gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Espoon Mynttilässä, Gumbölenjoen pohjoisrannalla, golfkentän pohjoisreunaa noudattelevan Vanhan Myntintien luoteisreunalla. Paikalla kasvaa tiheähköä sekametsää. Metsästä, läheltä Vanhan Myntintien pohjoisreunaa, pohjoiseen johtavan polku-uran länsipuolelta, löytyi 2017 inventoinnissa koekuopista kivikautisia asuinpaikkalöytöjä; kvartseja, palanutta luuta ja palanen ilmeisesti nuorakeramiikkaa. Paikalla on loiva, eteläkaakkoon laskeutuva terassi, jolla maalaji on hiekkaa. Paikalla ei havaittu mitään maanpinnalle erottuvia ilmiöitä, kuten asumuspainanteita. Koepistoja alueelle kaivettiin yhteensä noin 20 kpl. Myös Hemängsbergetin lounais- ja eteläreunalle kaivettiin yhteensä noin 20 koepistoa, mutta sieltä ei saatu arkeologisesti mielenkiintoisia havaintoja. Kohteen läheisyydessä sijaitsee historiallisen ajan miiluhauta ja kivirakenteita.

Havainnot:

Kvartsi koepistosta pisteessä 6677298/367079. Koepiston syvyys 38 cm, ehjä podsolimaannos, jossa nokiraita noin 14 cm syvydessä.

Kvartsiitti?kaavin koepistosta pisteessä 6677296/367077. Koepiston syvyys 40 cm, ehjä puhdas podsolimaannos.

Palanut luu koepistosta pisteessä 6677294/367074. Koepiston syvyys 45 cm, ehjä puhdas podsolimaannos.

Saviastian pala koepistosta pisteessä 6677292/367081. Koepiston syvyys 45 cm, ehjä puhdas podsolimaannos.

Digikuvat: AKDG5223:1-4

Löydöt: KM41264:1-5

Tutkimukset: Vesa Laulumaa, Satu Koivisto ja Johanna Seppä 2017

Espoo Hemängsberget 2. Kivikautinen asuinpaikka golfkentän suuntaan viettävässä metsäisessä rinteessä. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5223:1)

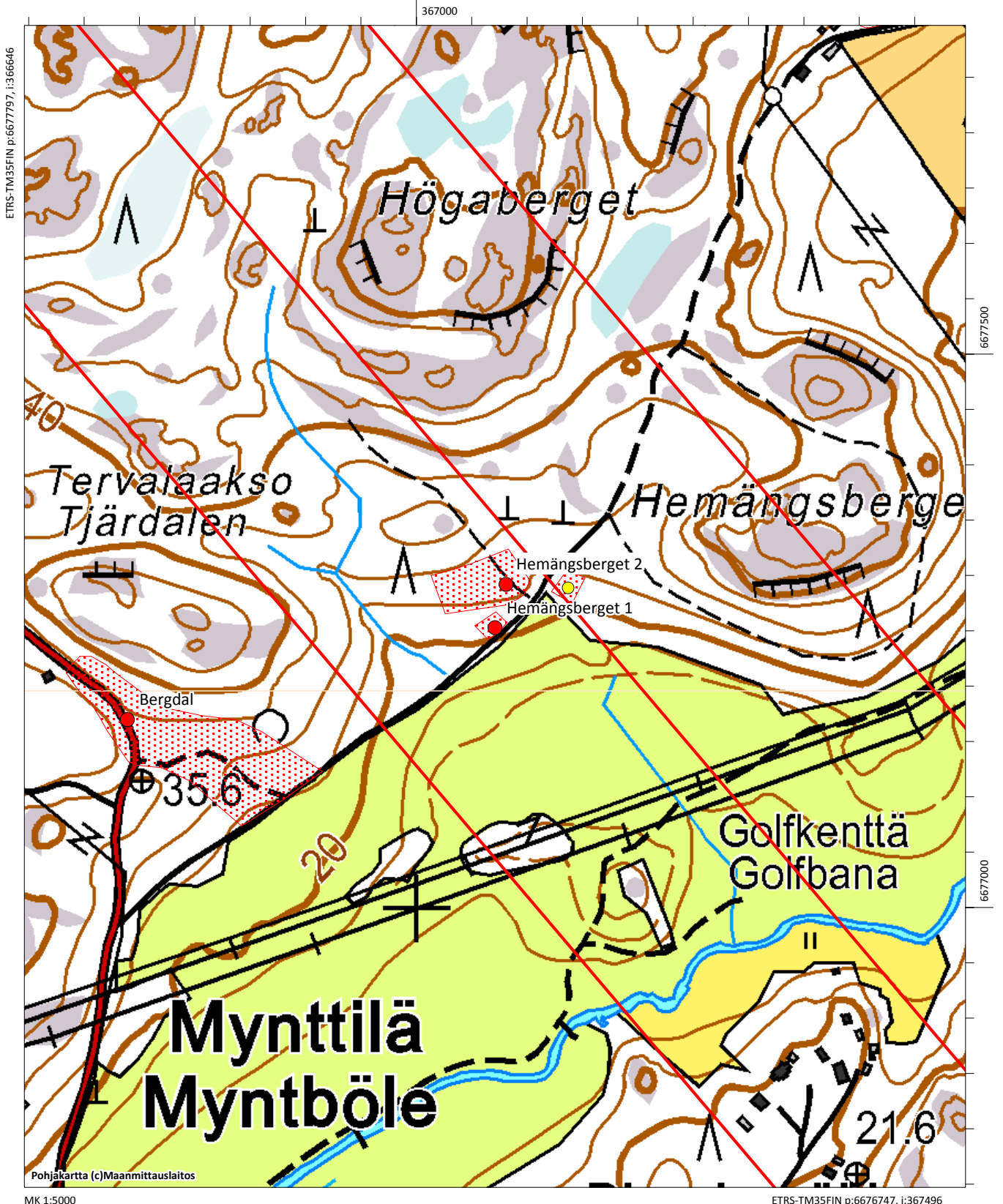
Espoo Hemängsberget 2. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna golfkentän suunnasta idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5223:2)

Espoo Hemängsberget 1 ja 2 sijaitsevat kuvan keskellä olevan golfkentän kulmauksen viereisessä metsässä. Vanha Myntintie kulkee golfkentän länsipuolta. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5223:4)

Espoo Hemängsberget 1, 1000031163, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE
Espoo Hemängsberget 2, 1000031164, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 100005358

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet   **Alatyyppi:** rakkakuopat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** ajoittamaton
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6682607 I: 362697 Z: 86
TM35-lehtijako: L4132 Nuuksio
Peruskartta: Veikkola   **PKNumero:** 204107
Etäisyystieto: Espoon keskiaikaisesta kirkosta 9 km luoteeseen
Koordinaattiselite: koordinaatit muinaisjäännösrekisteristä

Kohdekuvaus:

Luontainen rakkakivikko sijaitsee korkealla kalliolla Espoon Kolmirannassa, Turunväylästä noin 220 m pohjoiseen ja Siikajärventiestä noin 300 m länteen. Kohteelta on hieno näkymä pohjoiseen Vuohilammelle ja kallion laelle johtaa mönkijä/motocrossura. Kivikko on melko laaja-alainen levittyen kallion laelle lähes 30 x 60 m laajalle alalle. Siinä erottuu useita syvennyksiä, joista useimmat ovat hyvin epämääräisiä ja muutamat hieman selväpiirteisempiä.

Kyseessä lienevät rakkakuopat, joiden funktiota tai ajoitusta on lähes mahdoton arvioida. Kiviä on saatettu hakea eri aikoina eri tarkoituksiin, kuten rakennuskiviksi, rakkaa on saatettu penkoa röykkiöiden tapaan aarteiden toivossa tai sitä on käytetty varastointiin. Inventoinnissa 2017 selkeimpien kuoppien sijainnit tarkastettiin, koska gps-koordinaateissa oli melko paljon eroa muinaisjäännösrekisterin tietoihin verrattuna. Mitään edellisissä tarkastuksissa kuvailtua röykkiötä ei paikalla kuitenkaan kyetty havaitsemaan.

Mitatut (selkeimmät) kuopat 2017:

P: 6682614 I: 362701, epämääräisen muotoisen kuopan halkaisija noin 2 m, kiviä ladottu sen reunoille

P: 6682593 I: 362682, samankaltainen kuin edellinen

P: 6682581 I: 362686, hieman edellisiä suurempi ja selkeämpi kuoppa, jonka keskellä kasvaa muutamia puunrankoja, halkaisija noin 3 m

Digikuvat: AKDG5227:1-3

Löydöt: -

Tutkimukset: Mariliina Perkko 1982
 Dan Lindholm 1997
 Tapani Rostedt 2007
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi) 1. Rakkakuoppa, jonka reunalle on ladottu kiviä. Kuvattu lounaasta. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5227:1)

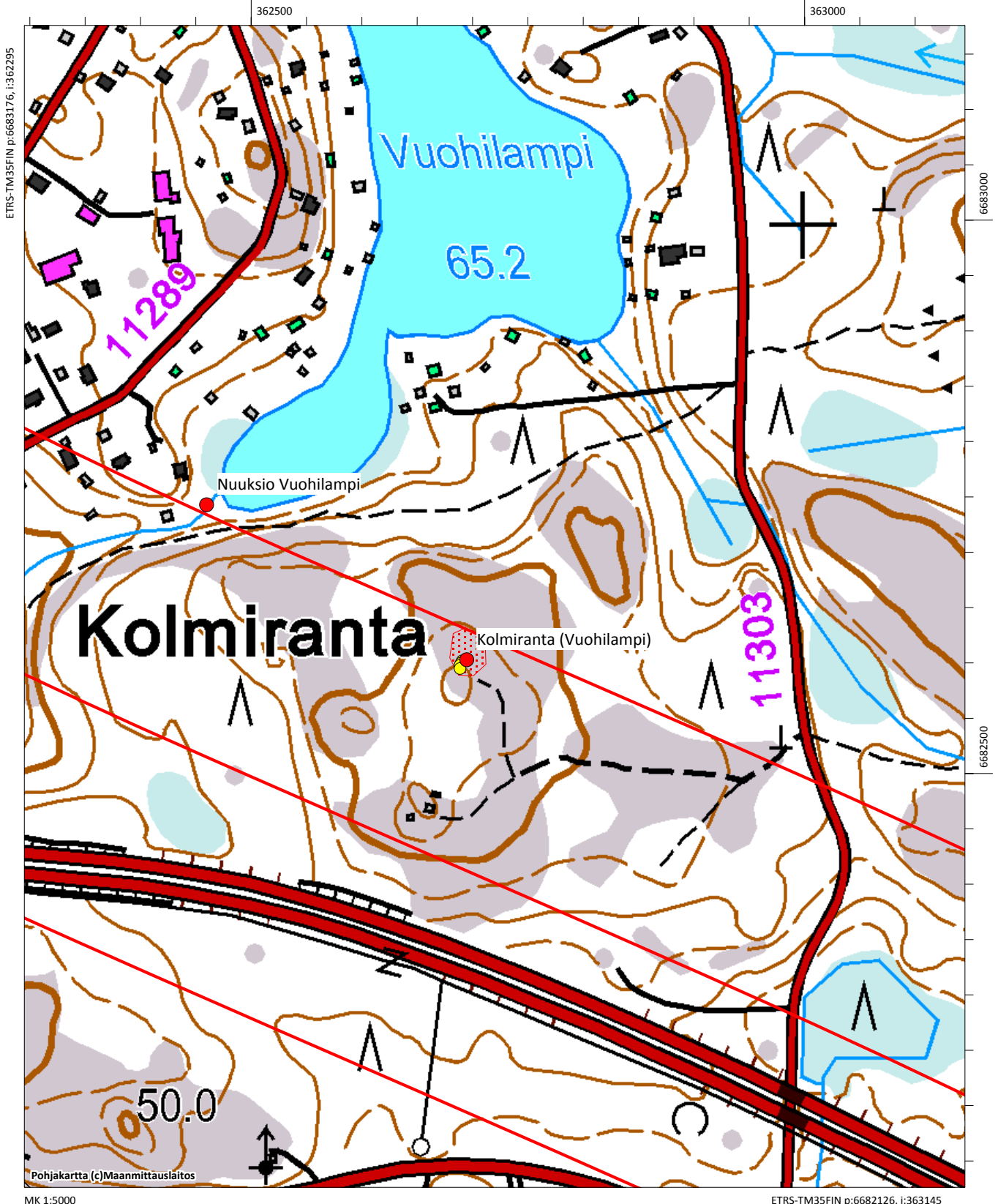
Espoo Kolmiranta (Vuohilampi) 2. Suurin rakkakuopista kivikon eteläosassa. Kuvattu idästä. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5227:2)

Rakkakivikkoa kallion laella. Kuvattu luoteeseen. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5227:3.)

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358, kivirakenteet, (rakkakuopat), ajoittamaton
Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi), alusten hylyt (ruuhet)

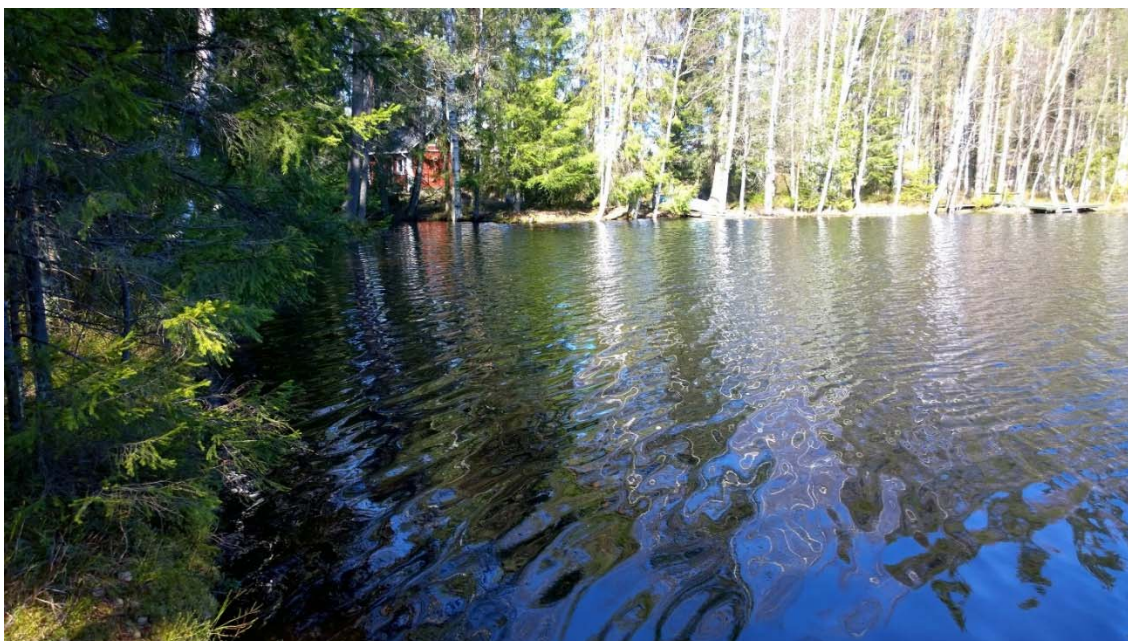
Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi)

Muinaisjäännöstyyppi: alusten hylät **Alatyyppi:** ruuhet
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** ei määritelty
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6682747 I: 362462 syvyysmax: 1 m
TM35-lehtijako: L4132 Nuuksio
Peruskartta: Veikkola **PKNumero:** 204107
Etäisyystieto: Espoon keskiaikaisesta kirkosta 9 km länsiluoteeseen
Koordinaattiselite: koordinaatit muinaisjäännösrekisteristä

Kohdekuvaus:

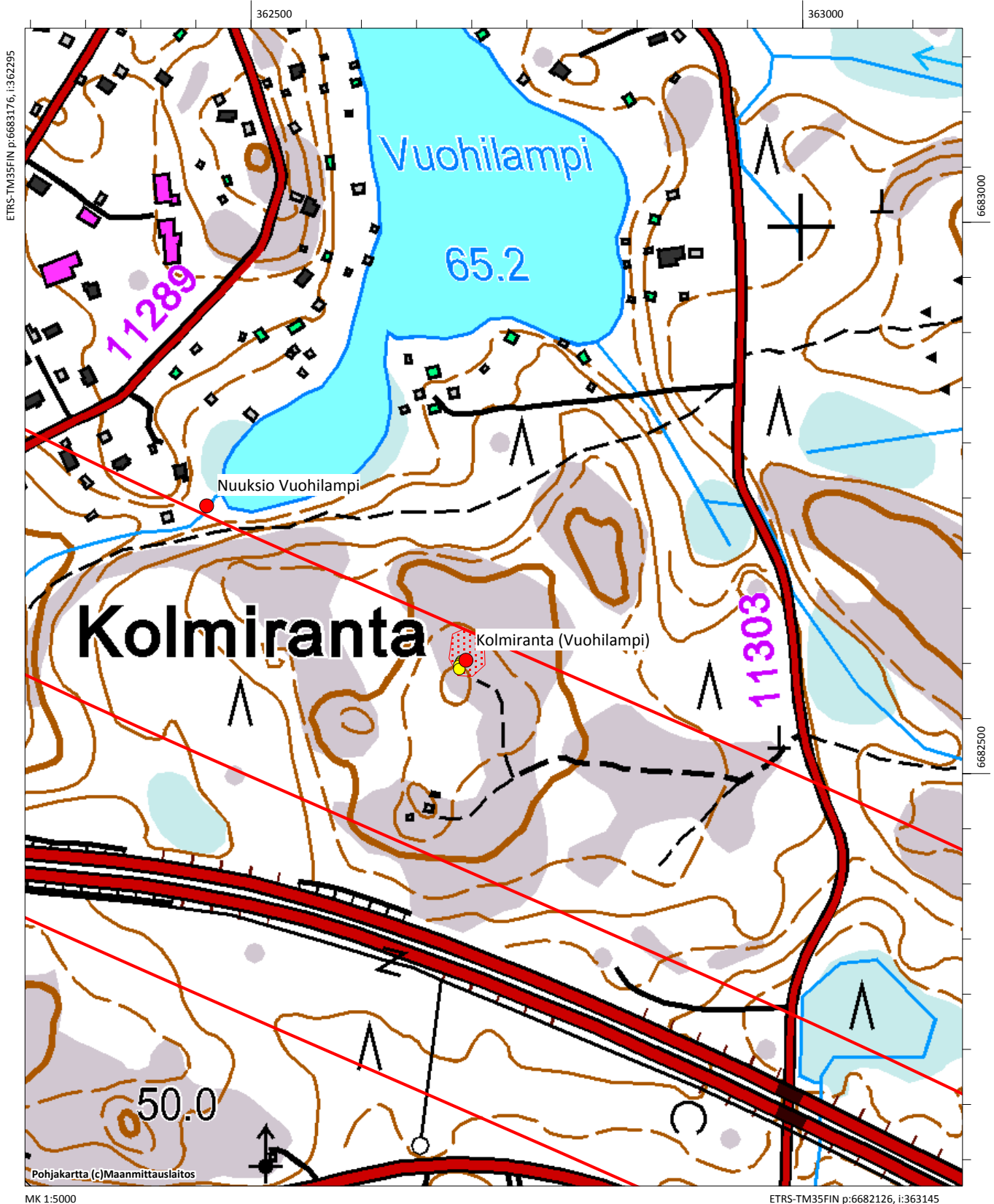
Kahteen osaan hajonnut yksipuinen ruuhi, josta puuttuu molemmat laidat ja osa keulapuolta, löytyi vuonna 2003 Vuohijärven etelärannasta. Ruuhen molemmat päät olivat hyvin säilyneet ja niissä oli näkyvissä työstön jälkiä. Puumateriaali oli osittain pehmeää ja sienimäistä. Ruuhi oli löytynyt rannan perkauksen yhteydessä ja nostettu rannalle. Kalle Virtanen ja Pekka Paanasalo tarkastivat kohteen 23.6.2003 ja siirsivät sen takaisin rantaveteen upoksiin. Paikallinen Kolmirantaseura on suunnitellut kohteen dendrokronologista ajoittamista. Lähistöllä on ajoittamattomia rakkakuoppia. Tarkastajat arvioivat ruuhen iäksi yli sata vuotta.

Digikuvat: AKDG5228:1
Löydöt: -
Tutkimukset: Riitta Melari 2003
 Kalle Virtanen ja Pekka Paanasalo 2003
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Espoo Nuuksio Vuohilampi. Ruuhi löytyi vuonna 2003 mökin edustalta matalasta rantavedestä. Kuvattu idästä. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5228:1)

Espoo Kolmiranta (Vuohilampi), 1000005358, kivirakenteet, (rakkakuopat), ajoittamaton
Espoo Nuuksio Vuohilampi, 2370 (Nuuksion Vuohilammen ruuhi), alusten hylyt (ruuhet)

Espoo Suuri Rantatie (Iso maantie), 100031162, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi:	kulkuväylät	Alatyyppi:	tienpohjat
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	keskiaikainen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde		
ETRS-TM35FIN:	P: 6675980 I: 368330	Z: 20	
TM35-lehtijako:	L4131 Espoo		
Peruskartta:	Espoo	PKNumero:	203212
Etäisyystieto:	Espoon keskiaikaisesta kirkosta 1,9 km länsilounaaseen		
Koordinaattiselite:	Koordinaatti nykyisestä Iso maantiestä, joka kulkee Suuren rantatien paikalla		

Kohdekuvaus: Suuri Rantatie, tunnettu myös Kuninkaantienä, on tärkeä historiallinen tieyhteys Viipurin ja Turun välillä ja sen käyttö on alkanut keskiajalla. Espoossa tie kulkee mm. Espoon keskiaikaisen kirkon vieritse, josta se jatkuu Espoonjoen länsipuolta kohti Kauklahtea. Nykyisin joen pohjoispuolella kulkee Iso maantie, joka jatkuu Hansatienä, tiet ovat asfalttipäällysteisiä, mutta on mahdollista, että niiden alla on säilynyt osia historiallisesta tiestä. Suuri Rantatie on merkitty Kuninkaantienä tienvarsimerkeillä ja Suuri maantien vieressä, heti sen pohjoispuolella on graniittinen muistokivi, jossa on metallinen infotaulu tien historiasta, taulu on valitettavasti sotkettu. Suuren rantatien (Iso maantie) aluerajaus käsittää historiallista tietä seuraavan nykyisen tien linjan Mikkelästä Kauklahteen.

Digikuvat:	AKDG5221:1-2
Löydöt:	-
Tutkimukset:	Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Ote Kuninkaankartastosta vuosilta 1776-1805. Suuri rantatie kulkee Espoon kirkolta Espoonjoen pohjoispuolta Kauklahteen noudattaen jotakuinkin nykyisten Ison maantien ja Hansatien linjaa.

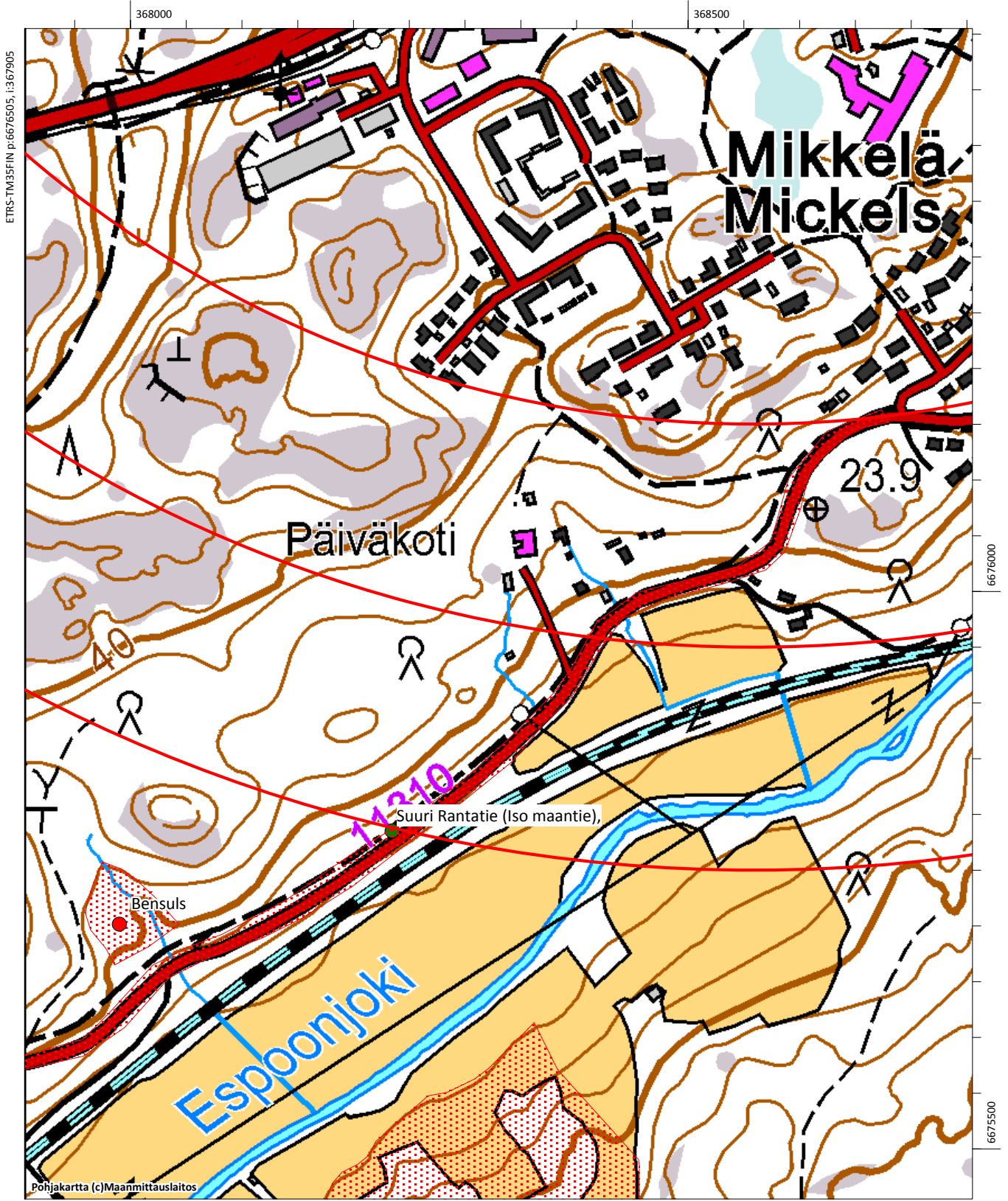

Espoo Suuri rantatie eli Kuninkaantie kulkee Espoonjoen länsipuolella nykyisen Iso maantien kohdalla. Suunniteltu ratalinja risteää Suuren rantatien kanssa kuvassa olevan risteyksen tuntumassa. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5221:1)

Suuri maantien varrella oleva Kuninkaantien infotaulu on töhritty. Kuva Vesa Laulumaa (AKDG5221:1)

Espoo Suuri Rantatie (Iso maantie), 1000031162, kulkuväylät (tienpohjat), UUSI KOHDE

Espoo Vuohilampi, 100010295

Muinaisjäännytyystyyppi: kivirakenteet   **Alatyyppi:** latomukset
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** ajoittamaton
Laji: kiinteä muinaisjäännytyys
ETRS-TM35FIN: P: 6682761 I: 361999 Z: 65
TM35-lehtijako: L4132 Nuuksio
Peruskartta: Veikkola   **PKNumero:** 204107
Etäisyystieto: Espoon keskiaikaisesta kirkosta 9,7 km luoteeseen
Koordinaattiselite: koordinaatit muinaisjäännytyksrekisteristä

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Espoon Kolmirannassa Vuohilammentien pohjoisreunalla, Turunväylästä 230 m pohjoiseen. Espoon ja Kirkkonummen rajalle on matkaa noin 90 m länteen. Länsilounaaseen avautuvan pienen kalliotasanteen länsireunalla on pienehkö kivilatomus, kooltaan noin 2,5 x 1,5 metriä ja korkeudeltaan noin 30 cm. Ladelman on rakennettu kalliopohjalle ja sen ympärillä kasvaa havumetsää.

Kohde tarkastettiin 2017 inventoinnissa ja kallion reunalla havaittiin matala pieni kivilatomus. Ympäristöä yritettiin tarkastella näkyvämpien kivirakenteiden varalta, mutta sellaisia ei paikalta löytynyt. Itse matala kiveys on lähes kokonaan näkymättömissä varpujen ja sammalen alla. Kooltaan ja muodoltaan se muistuttaa ennemminkin pientä rajalatomusta, kuin pronssi- tai rautakautista hautaröykkiötä. Mielestäni kyseessä ei ole esihistoriallinen kohde. Myöskään lähiseudulta ei tunneta esihistoriallisia kohteita, joten kyseessä on pikemminkin ajoittamaton kivilatomus. Latomuksen sijaintitiedot on korjattu uuden gps-mittauksen myötä.

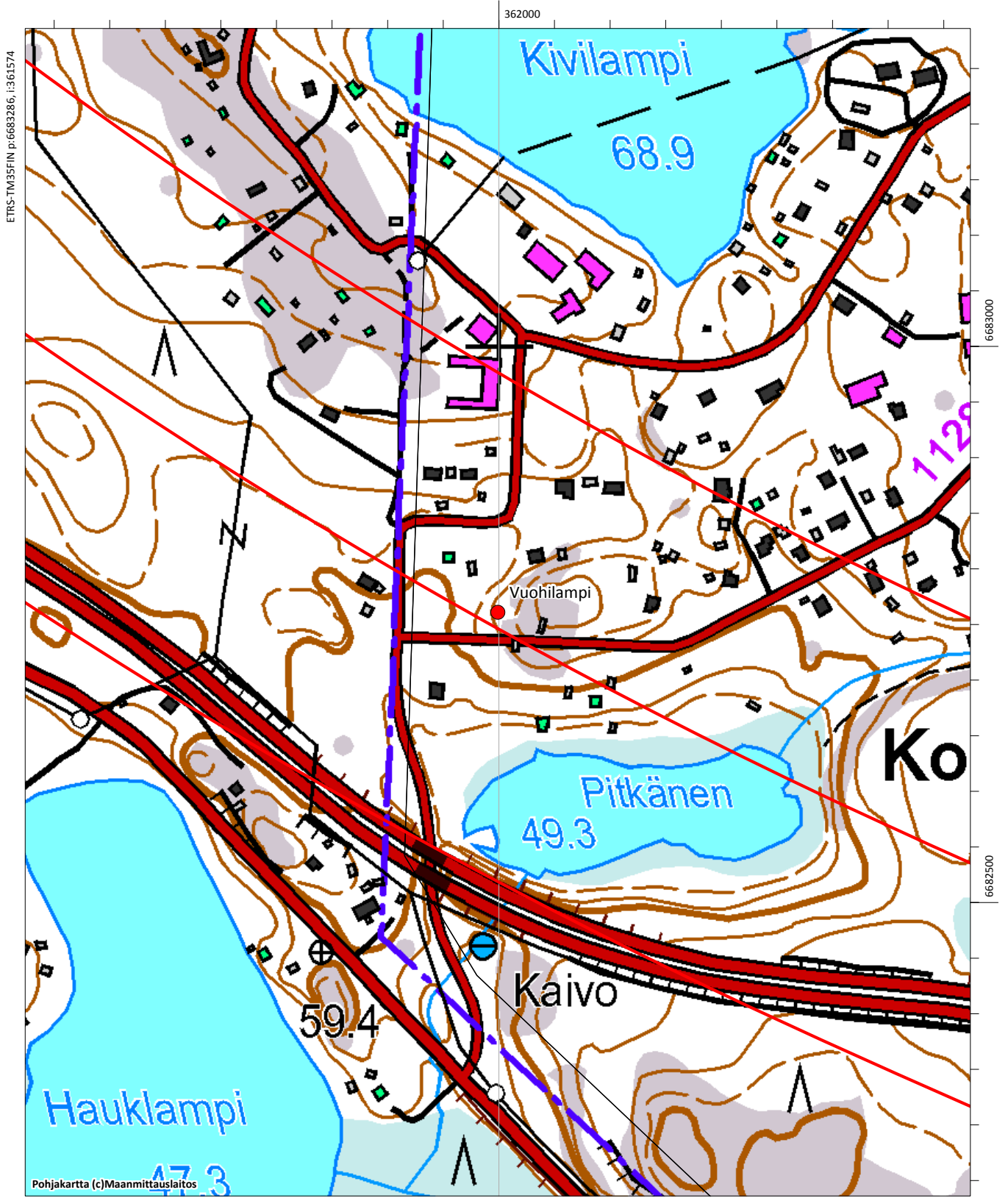
Digikuvat: AKDG5229:1
Löydöt: -
Tutkimukset: Tapani Rostedt 2007
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Espoo Vuohilampi. Matala kivilatomus on vaikeasti erottuva. Kuvattu lounaasta. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5229:1)

Espoo Vuohilampi, 1000010295, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Espoo Svartbäck. Kivikautinen asuinpaikkavyöhyke sijaitsee Svartbäckträsketin ja Nupurinjärven välisen uoman länsipuolella, kuvassa erottuvan sähkölinjan tuntumassa. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5225:2)

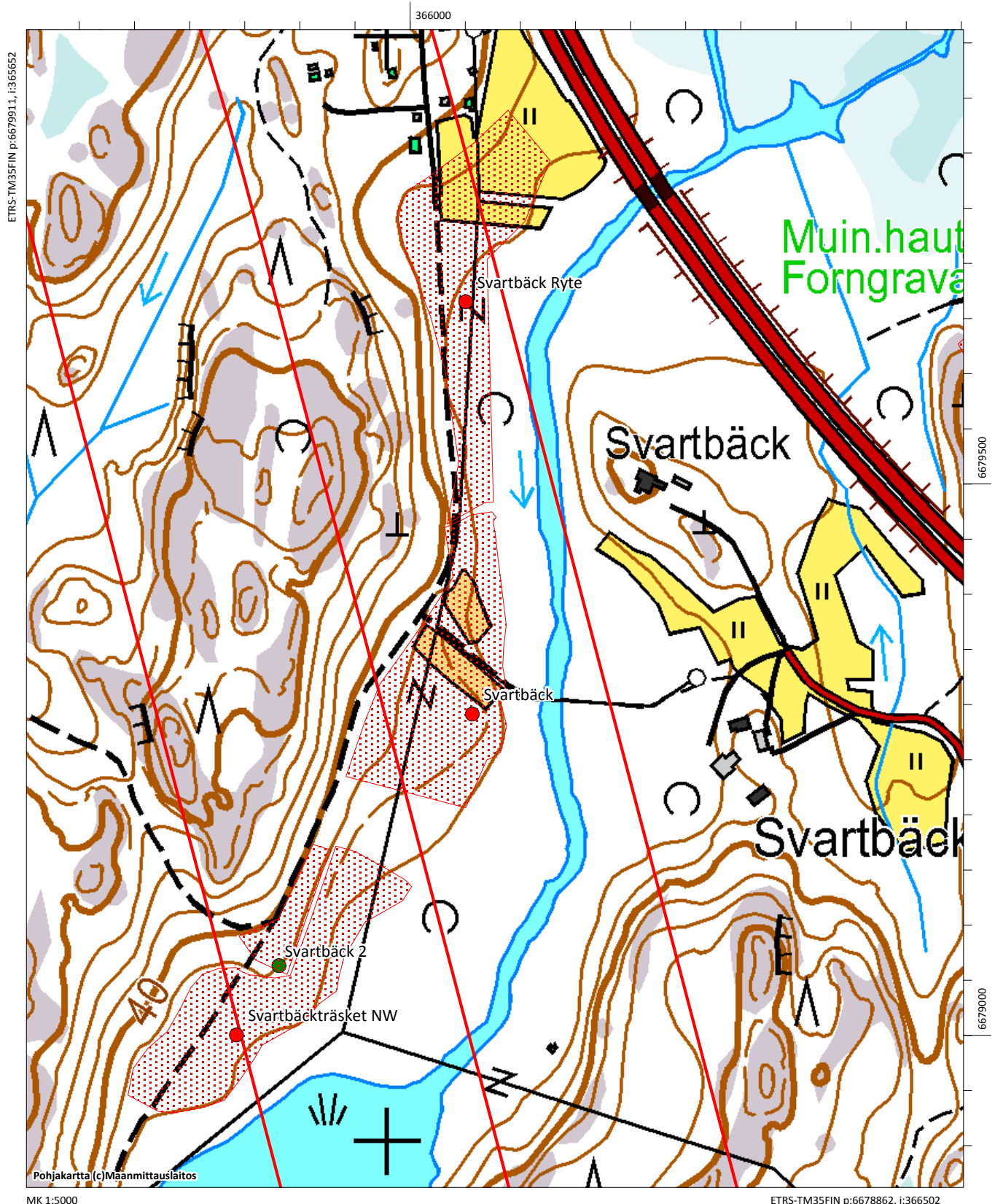
Espoo Svartbäck. Kivikautinen asuinpaikka vanhalla pellolla, jolla myös istutuskuusikkoja. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5225:1)

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat   **Alatyyppi:** torpat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6679158 I: 365902 Z: 35
TM35-lehtijako: L4131 Espoo-Esbo
Peruskartta: 203212 Espoo
Etäisyystieto: Espoon keskiaikaisesta kirkosta 4,5 km länsiluoteeseen
Koordinaattiselite: Puretun päärakennuksen gps-koordinaatit, alkuperäinen torpan paikka on todennäköisesti lähellä tätä

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Turun moottoritien lounaispuolella Svartbäckträsketin ja Nupurinjärven välisen uoman länsipuolella, loivasti itään, kohti uomaa, viettävän rinteeseen yläosassa. Svartbäckin torpan paikka on merkitty 1800-luvun puolen välin pitäjänkarttaan ja Senaatin kartastoon. Torpasta kehittyi maatila, joka pysyi asuttuna ilmeisesti 1970-luvulle asti. Kohteessa on eri-ikäisiä rakennusten raunioita. Tilan pellot ovat nykyisin metsittyneet ja kasvavat myös istutuskuusikkoa. Pelloilla on Svartbäckträsket NW niminen kivikautinen asuinpaikka.

Viimeisimmän asuinrakennuksen paikalla on läjä purkujätettä, loivan rinteeseen yläreunassa, ennen jyrkempää rinnettä kulkee pengerrytetty tieura, jonka tuntumassa on kolme luonnonkiviperustaista ja seinäistä rakennusta. Tieura kääntyy länteen ja sen tuntumassa on vielä kaksi rakennuksen raunioita. Vuoden 1961 peruskarttaan on merkitty kyseiset rakennukset. Karttaan merkittyjen lisäksi länteen päin kääntyvän risteyksen kohdalla on luonnonkivirakenteisen rakennuksen raunio ja rakennukseen on tehty laajennus, jossa on käytetty myös betonia. Alkuperäisen torpan paikka vaikuttaisi Senaatin kartan perusteella olevan puretun asuinrakennuksen tuntumassa. Kohde on merkitty pelkästään pisteinä

Digikuvat: - AKDG5226:1-2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Ote Senaatin kartastosta (lehti VII-28), johon torppa on merkitty.

Ote pitäjän kartastosta 1800-luvun puolivälistä (kartta 2032 12 Espoo). Svartbäckin torppa on merkitty Svartbäckträsketin pohjoispuolelle.

Espoo Svartbäck 2. Luonnonkiviseinäisen ulkorakennuksen rauniot. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5226:1)

Espoo Svartbäck 2. Torppaa myöhemmän rakennuksen purettu raunio. Kivikautinen asuinpaikka Svartbäckträsket NW sijaitsee istutuskuusikkoa kasvavalla vanhalla pellolla. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5226:2)

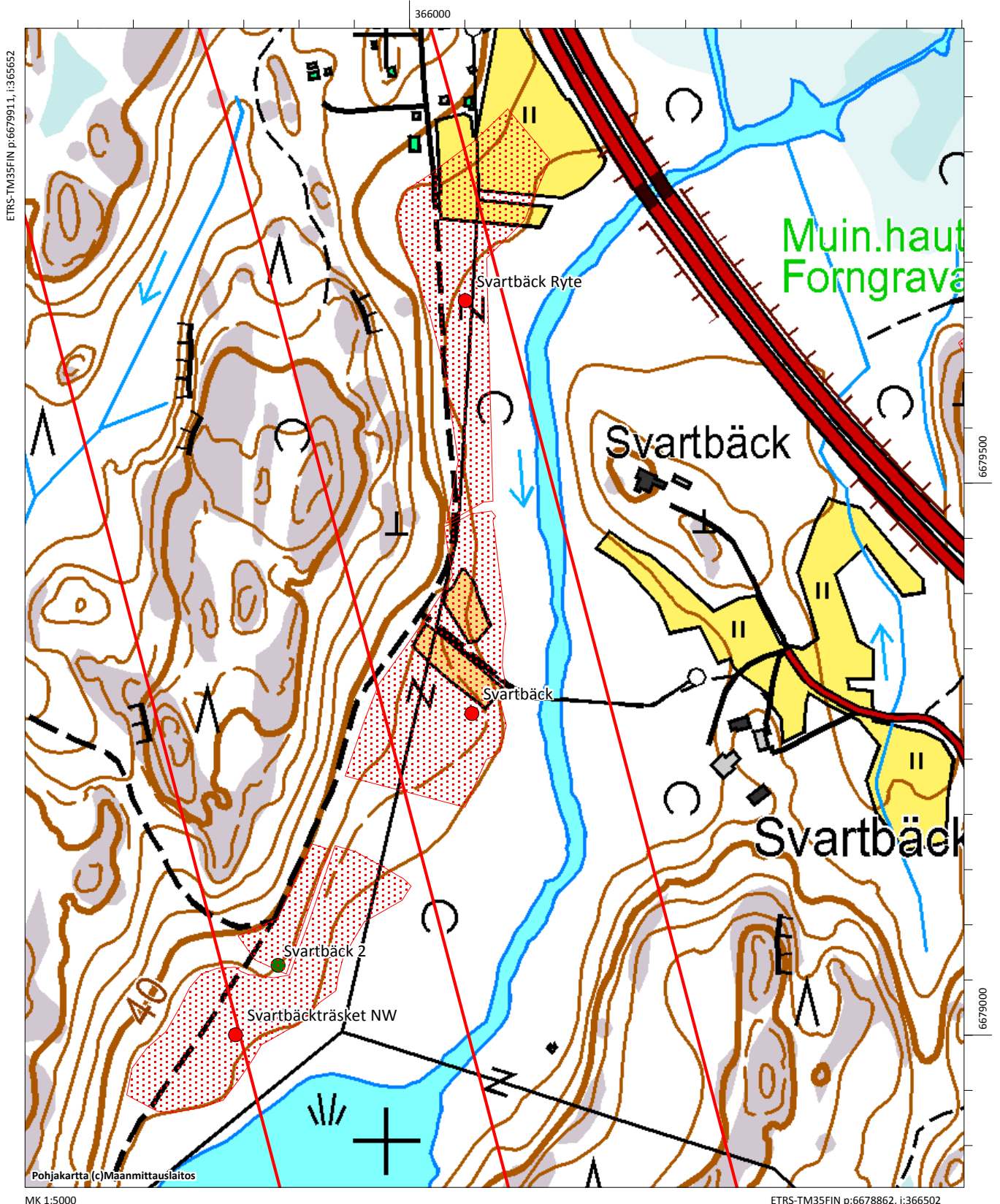

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6679095 I: 365863 Z: 35
TM35-lehtijako: L4131 Espoo-Esbo
Peruskartta: 204110 Nuuksio
Etäisyystieto: Espoon kirkosta 4,5 km länsiluoteeseen
Koordinaattiselite: Vuoden 1962 inventoinnin löytöalueen karttakoordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Turun moottoritien lounaispuolella Svartbäckträsketin ja Nupurinjärven välisen uoman länsipuolella, loivasti itään, kohti uomaa, viettävällä rinteellä. Alue on entistä peltoa, joka on nykyisin osin kesantona osin metsitettyä ja kasvaa paikoin tiheää istutuskuusikkoa. Rinteen yläosassa kulkee tieura, ja sen tuntumassa on autoituneen Svartbäckin tilan rakennuksia, paikalla on ollut alun perin torppa 1800-luvulla. Maaperä on hiekkaa/hiesua. Asuinpaikka todettiin vuoden 1990 inventoinnissa.

Vuoden 2017 inventoinnissa ei tehty lisähavaintoja, koska pellot olivat kasvaneet umpeen ja osin metsitetyt. Aiempien inventointien perusteella kyseessä on ilmeisesti laaja-alainen asuinpaikka, joka muodostaa lähes katkeamattoman asuinpaikkavyöhykkeen uoman länsilaidalla. Svartbäck NW:n pohjoispuolella on Svartbäck ja Svartbäck Ryte nimiset kivikautiset asuinpaikat. Näistä kaikista kohteista on aiemmissa inventoinneissa poimittu kivikautisia löytöjä tuolloin vielä käytössä olleilta pelloilta. Timo Jussila toteaa inventointiraportissaan vuodelta 1990 ”*Poimin runsaasti kvartseja avoimelta pellolta. Selvä ja laaja asuinpaikka. Asuinpaikan pohjoispuolella on 200 m päässä pellolla kohde 322. Näiden asuinpaikkojen välillä oli selvä löydötön peltoalue.*” Jussilan mainitsema kohde 322 on Svartbäckin kivikautinen asuinpaikka.

Asuinpaikan rajausta perustuu aiempiin inventointitietoihin ja topografiaan. Vuonna 2017 tehty aluerajaus on laajempi kuin aiemmin muinaisjäännösrekisterissä ollut. Asuinpaikan tarkempi laajuus ja säilyneisyys voidaan selvittää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5226:2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 26165:1-4 (kvartsesine ja -iskoksia, pii-iskos, hioinkivi)

Tutkimukset: Timo Jussila v. 1990, inventointi (kohde nro 321)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

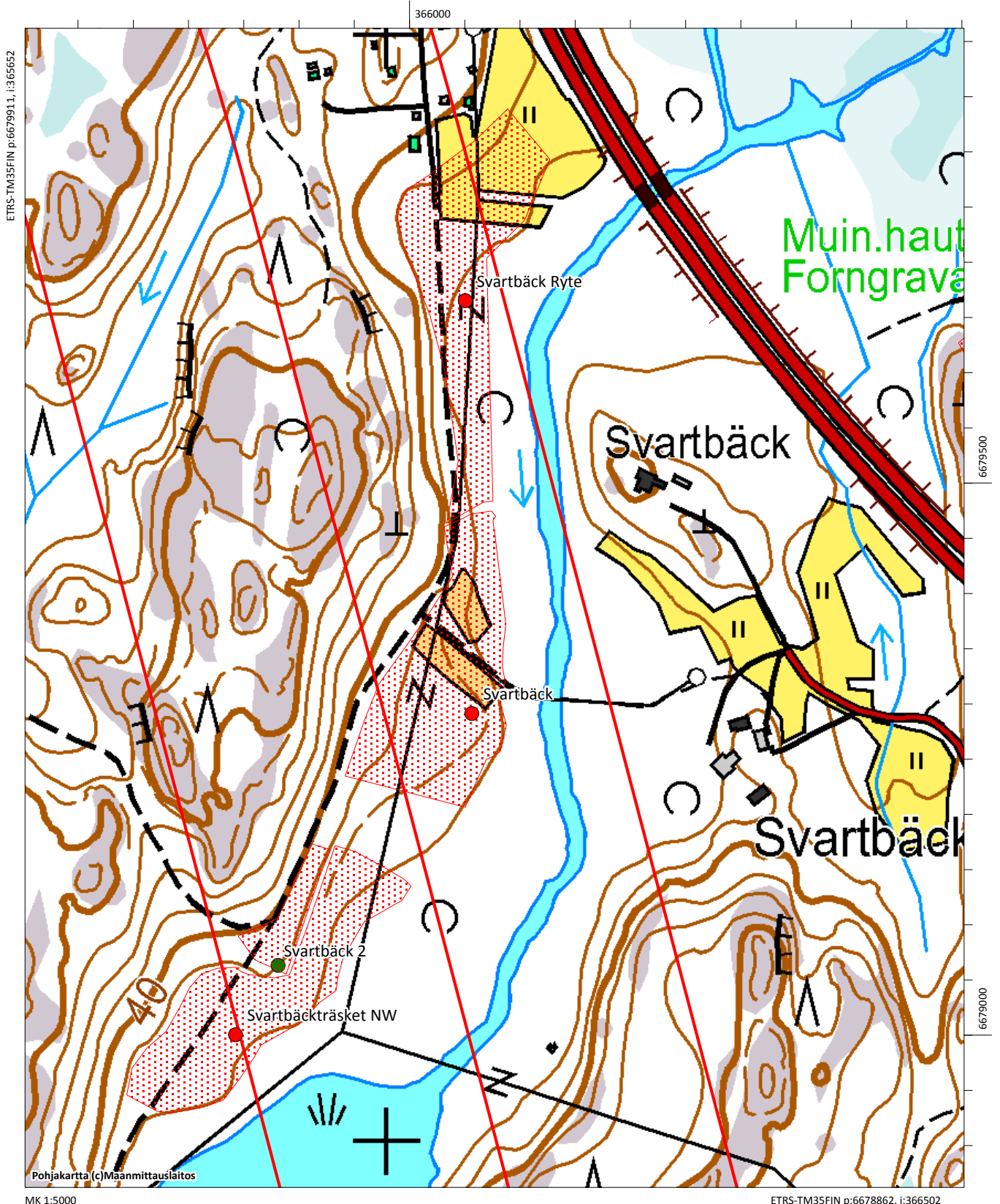
Espoo Svartbäckträsket NW ja Svartbäck 2. Kivikautinen asuinpaikka Svartbäckträsket NW sijaitsee istutuskuusikkoa kasvavalla vanhalla pellolla. Rakennuksen purettu raunio kuvan vasemmassa laidassa, jonka vieressä Satu Koivisto seisoo. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5226:2)

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

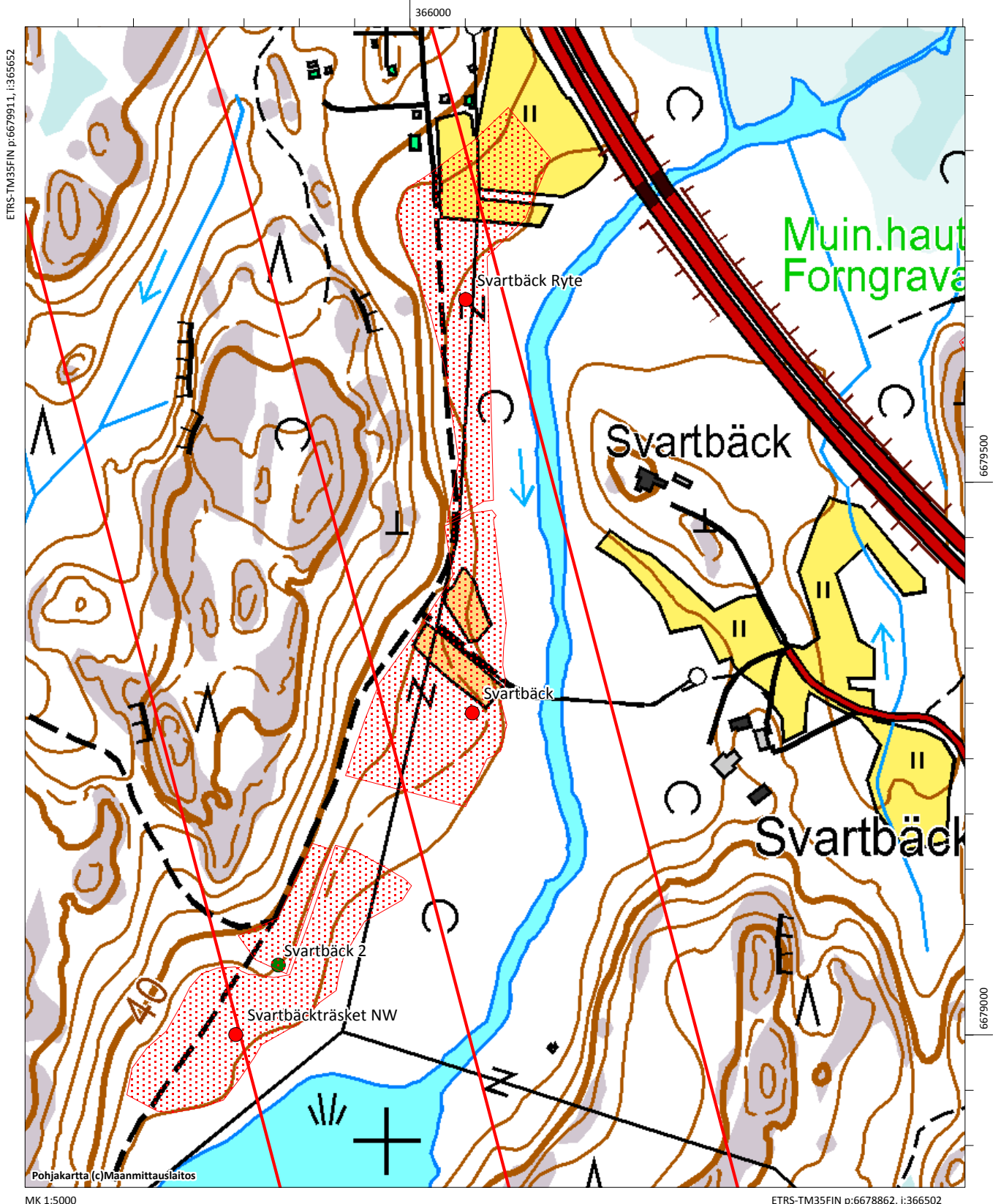
Espoo Svartbäck Ryte. Kivikautinen asuinpaikka vanhalla, osittain jo metsittyneellä pellolla. Kuva koillisesta.
Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5224:1)

Espoo, Svartbäck, 49010048, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck 2, 1000031165, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Espoo, Svartbäckträsket NW, 49010124, asuinpaikat, kivikautinen

Espoo, Svartbäck Ryte, 49010049, asuinpaikat, kivikautinen

Kirkkonummi Kovermäki, 100031166, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet   **Alatyyppi:** röykkiöt
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** ajoittamaton
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6686179 I: 357438 Z: 60
TM35-lehtijako: L4132B1
Peruskartta: Veikkola   **PKNumero:** 204107
Etäisyystieto: Kirkkonummen keskiaikaisesta kirkosta 15,4 km länsiluoteeseen
Koordinaattiselite: kivirakenteen gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Veikkolan keskustan pohjoispuolella, Turunväylästä noin 170 m pohjoiseen, Perälänjärven ja Palojärven välisellä alueella. Paikalla on Kovermäen metsäinen kohouma, jonka maalaji on hiekkaa. Mäen kaakkoisreunalla sijaitsee Rintelän kivikautinen asuinpaikka. Koversuolle johtavan tien itäpuolelta löytyi 2017 inventoinnissa rökkiö. Sammalpeitteinen kivirakenne on lähes pyöreä ja kuperapintainen, halkaisijaltaan noin 3 m ja korkeudeltaan noin 80 cm. Röykkiön ympärillä kasvaa kuusivaltaista metsää. Paikan läheisyydessä kulkee edelleen tilaraja, mutta kivirakenne ei muistuta rajalatomusta. Alue soveltuisi maalajiltaan ja sijainniltaan vanhaksi kaskeksi.

Digikuvat: AKDG5230:1
Löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

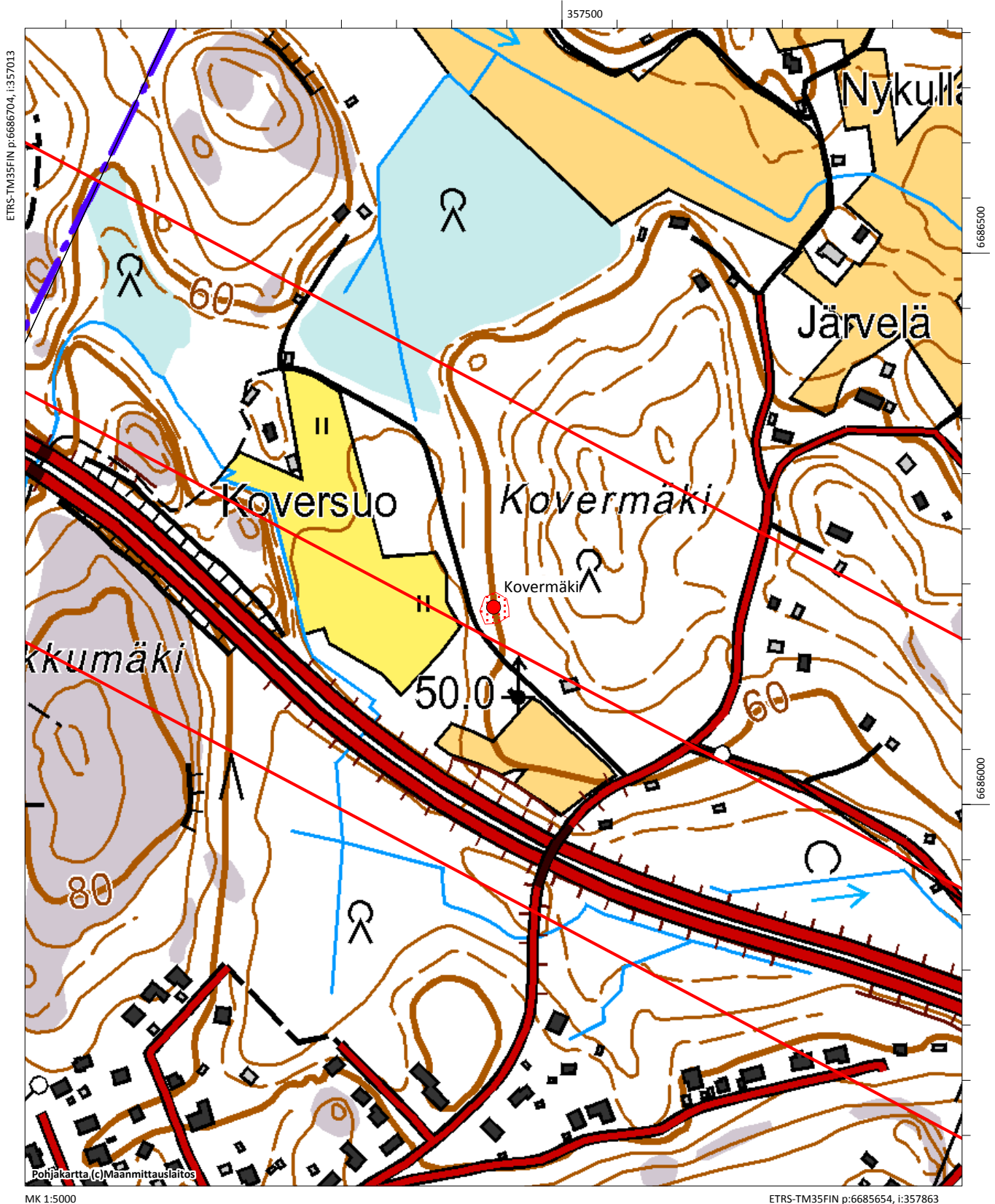
Kirkkonummi Kovermäki. Kuusikossa oleva kumpumainen maansekainen rökkiö on halkaisijaltaan noin kolme metriä. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5230:1)

Tiluskartta vuodelta 1780 Lempoosuon (*Lämbön Suo*) alueelta. Lehmijärven kylän ja Laakspohjan kartanon välinen raja kulkee nykyään soistuneen Myllyjärven itäpuolella, inventoinnissa 2017 löytyneet rajalatomuksen kohdalla. Kartta: Kansallisarkisto (B26:13/2-10).

Kirkkonummi Kovermäki, 1000031166, kivirakenteet (röykkiöt), historiallinen, UUSI KOHDE

Kirkkonummi, Rintelä, 257010063

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6685961 I: 357949 Z: 60-65
TM35-lehtijako: L4132 Nuuksio
Peruskartta: 204107 Nuuksio
Etäisyystieto: Kirkkonummen kirkosta 17,5 km pohjoiseen
Koordinaattiselite: Kiviesineen KM 16199 arvioitu löytöpaikka

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee valtatie 1:n koillispuolella, Perälänjärven eteläpäästä noin 120 m länteen. Alueen alempi osa on peltoa, osittain metsitettyä ja ylempi paikoin hiekkaista ja kallioista kangasmetsää. Asuinpaikka löytyi vuoden 1963 inventoinnissa, jolloin havaittiin liedenjäännöksiä Rintelään vievän tien läntisessä reunassa leikkauksessa ja alueelta löytyi kvartsi-iskoksia.

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa, mutta lisähavaintoja kohteesta ei tehty. Rintelässä tehtiin koekaivaus vuonna 2006, jolloin todettiin, että rakennusten tuntumassa ei ollut säilynyttä muinaisjäännöstä. Kohde tarkastettiin vuoden 2012 kaava-alueen arkeologisessa inventoinnissa, jolloin havaittiin, että alueella on hiekkainen vyöhyke lakialueen kallion ja sen juurella olevan kivikon välisellä alueella ja alue sopii erittäin hyvin maaperänsä ja topografiansa puolesta kivikautisen asuinpaikan sijaintipaikaksi. Vuoden 2006 koekaivaus oli pienialainen, joten alueella tarvitaan laajempi koekaivaus asuinpaikan laajuuden ja säilyneisyyden toteamiseksi.

Kohteen aluerajaus perustuu vuoden 2012 inventointiin.

Digikuvat: - AKDG5231:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 16199:1 (kvartsi-iskoksia);

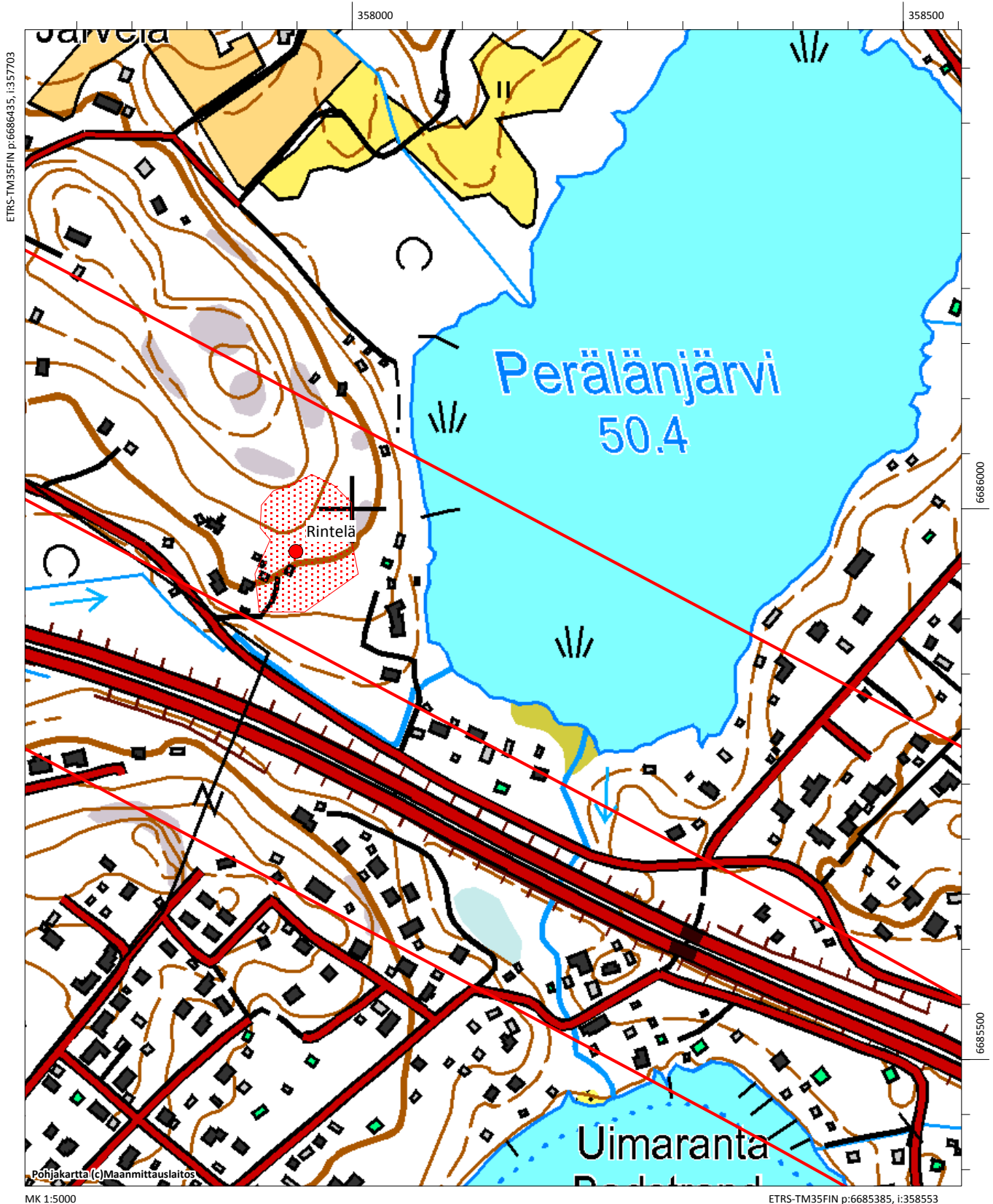
Tutkimukset: Veikko Lehtosalo v. 1963, inventointi (kohde 47)
 Petteri Pietiläinen v. 2006, koekaivaus
 Satu Koivisto v. 2012, inventointi
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Kirkkonummi Rintelä. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kuvan keskellä olevalla osittain metsittyneellä pellolla ja mahdollisesti ylempänä mäntyä kasvavassa rinteessä. Kopterikuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5231:1

Kirkkonummi, Rintelä, 257010063, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Lukumäärä: 1
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6688261 I: 337476 Z: 41
TM35-lehtijako: L4114 Lohja-Lojo
Peruskartta: 204101 Lohja
Etäisyystieto: Lohjan kirkosta 5 km pohjoiseen
Koordinaattiselite:

Alatyyppi: -
Ajoitus: kivikautinen

Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Lohjan Karnaisissa, välittömästi Turun moottoritien koillispuolella. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee pellolla. Kohteessa tehtiin vuonna 2003 koekaivaus moottoritielinjauksen takia. Löytöinä saatiin kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta pellolta ja kaivausraportissa todetaan, että asuinpaikka voi jatkua metsän puolelle, mutta aluetta ei tutkittu, koska se oli moottoritielinjauksen ulkopuolella.. Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Pelto oli kesannolla ja lisähavaintoja kivikautiseen asuinpaikkaan liittyen ei tehty. Asuinpaikaksi on rajattu pellon korkeimmalle kohdalle ja siitä kaakkoon laskevaan rinteeseen. Läheltä peltoa, Hevoshaanmäen laidasta, löytyi vuoden 2017 inventoinnissa kalkkiuunin jäännökset, kohteen nimi on Hevoshaanmäki 2.

Digikuvat: - AKDG5232:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 23153 (pii-iskos, kvartsi-iskoksia); KM 34371 (kvartsia, luuta, historiallisen ajan löytöjä)

Tutkimukset: Petro Pesonen 2003
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

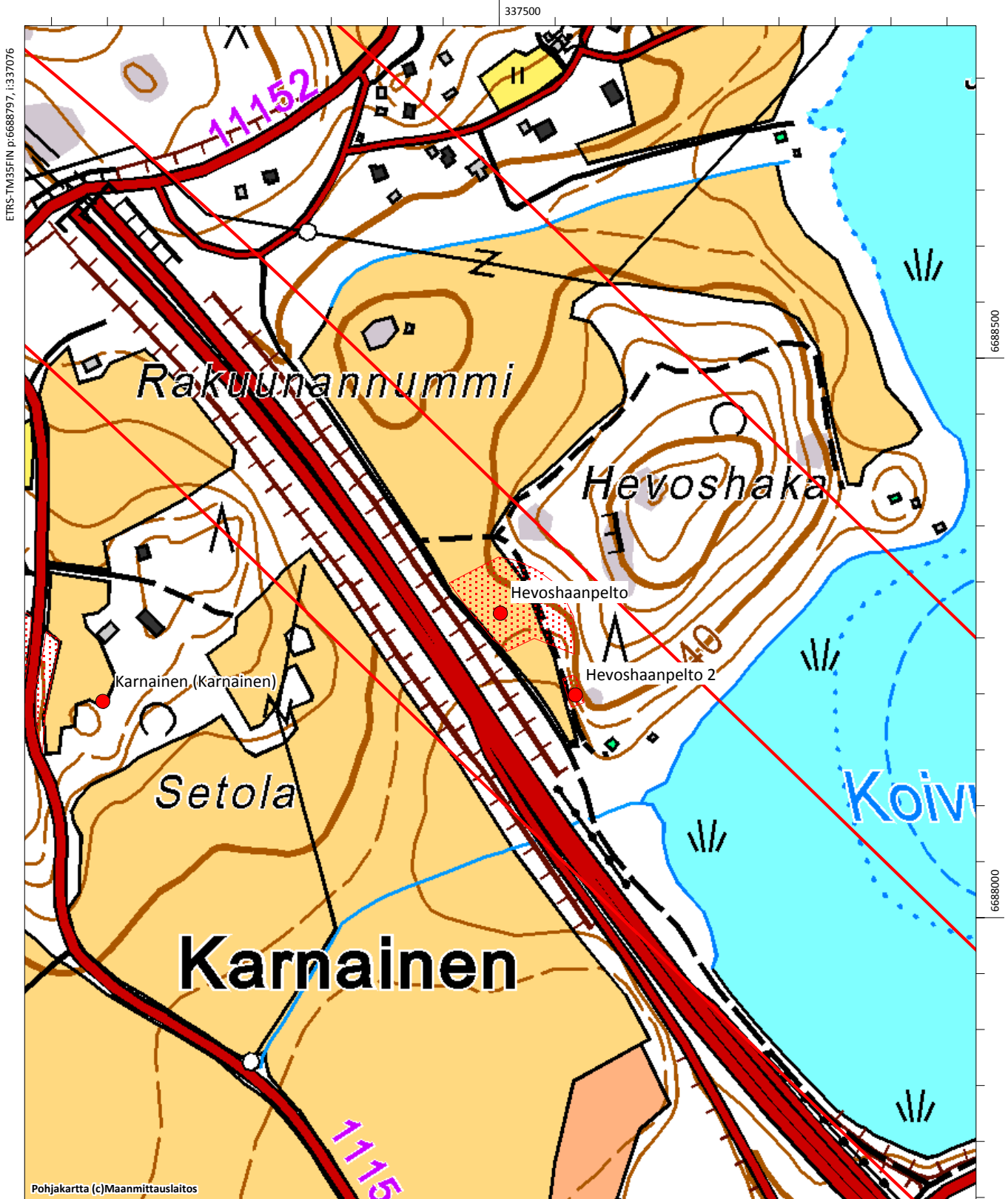

Hevoshaanpelto. Kivikautinen asuinpaikka pellolla. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5232:1 Lohja)

Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, työ- ja valmistuspaikat (kalkkiuunit), historiallinen,
UUSI KOHDE

Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** kalkkiuunit
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6688199 I: 337568 Z: 41
TM35-lehtijako: L4114 Lohja-Lojo
Peruskartta: 204101 Lohja
Etäisyystieto: Lohjan kirkosta 5 km pohjoiseen
Koordinaattiselite: Kalkkiuunin raunion gps-koordinaatit

Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Lohjan Karnaisissa, noin 60 metriä Turun moottoritien koillispuolella Hevoshaanmäen lounaiskulmassa. Pari metriä pellolta kohoaa jyrkkä kallio, jonka alaosassa on uunin jäännökset. Kyseessä on todennäköisesti kalkinpoltoon tarkoitettu uuni. Uunin kohta on sammaloitunut ja siinä kasvaa muutamia puita. Uunin takaseinänä on toiminut kallio, molemmin puolin on puolisen metriä korkeat vallit, jotka erkanevat kalliosta noin 4-5 metrin matkan ja joiden päässä vaikuttaisi olevan oviaukko. Vallien päältä mitattuna rakenteen leveys on noin 6 metriä. Uunin kohdalla näkyy palanutta kiveä ja myös sinttaantunutta kiveä melko paljon, myös kallio vaikuttaa lohkeilleen kuumuuden voimasta. Palaneita kiviä löytyy myös pellon laidasta. Karnaiisten alueella on ollut kalkinpoltto ja tiilenvalmistusta historiallisena aikana, joka puoltaa kohteen tulkintaa kalkkiuuniksi. Vuonna 2003 tutkittiin Karnaiisten Setolassa kalkkiuunin jäänteitä (Petro Pesonen 2003), jotka ajoittuvat todennäköisesti keskiaikaan.

Digikuvat: - AKDG5233:1-2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Lohja Hevoshaanpelto 2. Kalkinpolttouunin jäännökset kallion vieressä Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5233:1)

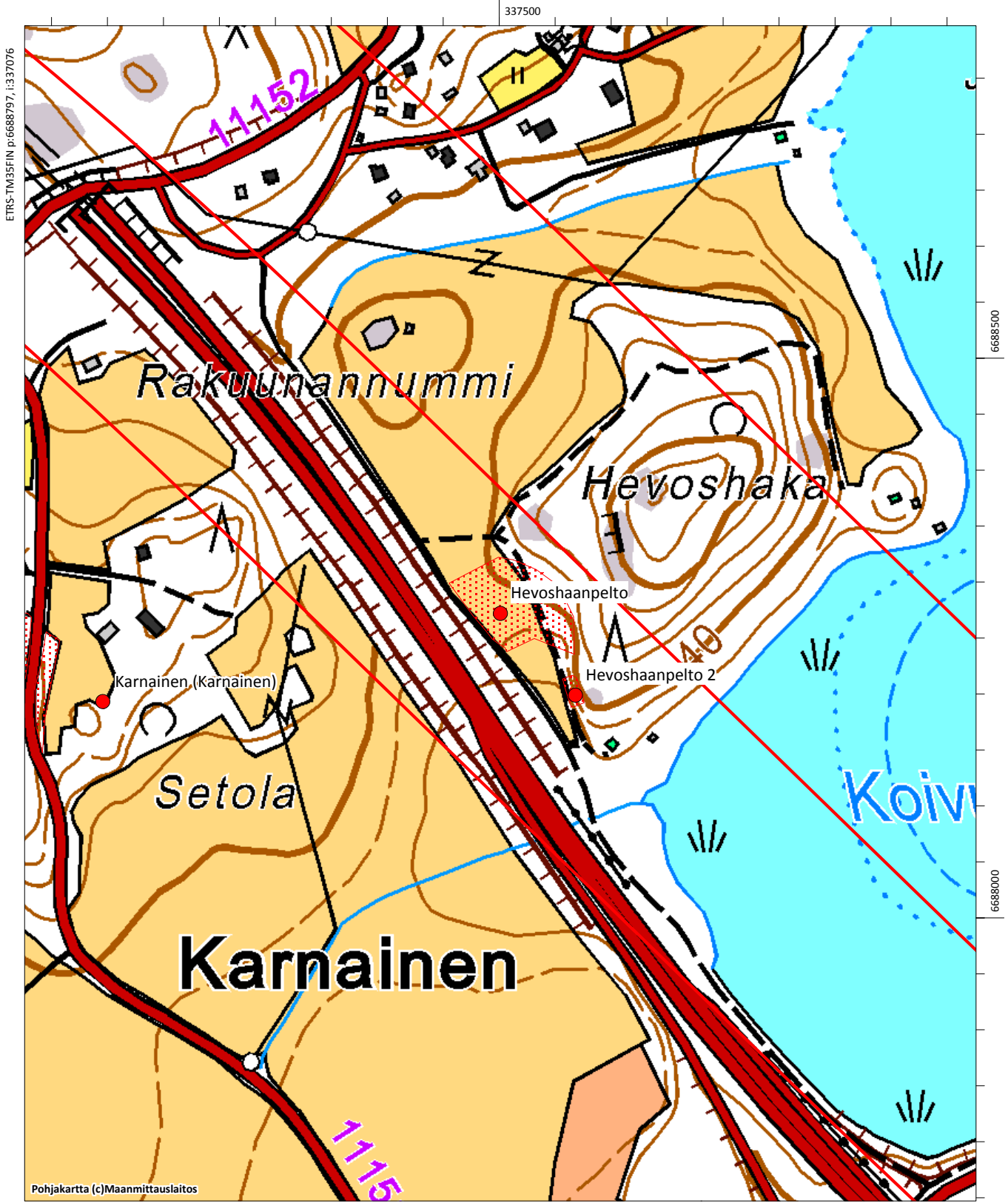

Lohja Hevoshaanpelto 2. Kalkinpolttouunin jäännökset kallion vieressä Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5233:2)

Lohja Hevoshaanpelto, 1000002191, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Hevoshaanpelto 2, 1000031167, työ- ja valmistuspaikat (kalkkiuunit), historiallinen,
UUSI KOHDE

Lohja Hämjoki, 1000031168, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat   **Alatyyppi:** torpat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6697608 I: 325815 Z: 63
TM35-lehtijako: Ei saatavissa
Peruskartta: 202308 Lahnajärvi
Etäisyystieto: Sammatin kirkosta 6,8 km pohjoiseen
Koordinaattiselite: Torpan jäännösten gps-koordinaatit

Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Hämjoen tuntumassa, noin 650 metriä Turun moottoritiestä pohjoiseen. Hämjoki tekee jyrkän mutkan kahden mäen välissä, joista idän puolimmaisella on 1800-luvun torpan paikka. Torppa on merkitty Senaatin kartastoon. Torppa on sijainnut noin 100 metriä joen pohjoispuolella, mäen yläosassa. Vuoden 2017 inventoinnissa paikalla havaittiin mäen rinteeseen kaivettu neliskanttinen kuoppa, halkaisijaltaan noin 5 metriä. Syvyyttä kuopalla on noin metri ja siihen johtaa alarinteestä käytävä. Kyseessä lienee kellarin kuoppa. Tästä parikymmentä metriä itään on kaksi matalaa kuoppaa. Toinen on halkaisijaltaan noin 5-6 metriä ja toinen, kooltaan pienempi, halkaisija noin 2,5 metriä, on tämän vieressä parin metrin päässä. Alueen maapohja vaikuttaa rehevältä ja se kasvaa sekametsää.

Torpan paikasta 110 metriä etelään, joesta vieressä olevan kapean ja jyrkän törmän päällä on kaksi kuoppaa noin 10 metrin päässä toisistaan. Toinen kuopista on isompi, halkaisija noin 1,5 metriä ja syvyys vajaa metri ja toinen pienempi ja matalampi. Kuoppien käyttötarkoitus ei selvinnyt vuoden 2017 inventoinnissa, niiden maannoksessa ei ollut hiiltä tai nokea. Kuopat voivat liittyä torpan aikaiseen toimintaan alueella.

Digikuvat: - AKDG5255:1-3
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Ote Senaatin kartastosta 1800-luvulta (lehti VIII-24).

Lohja Hämjoki. Kellarikuoppa rinteessä. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5255:1)

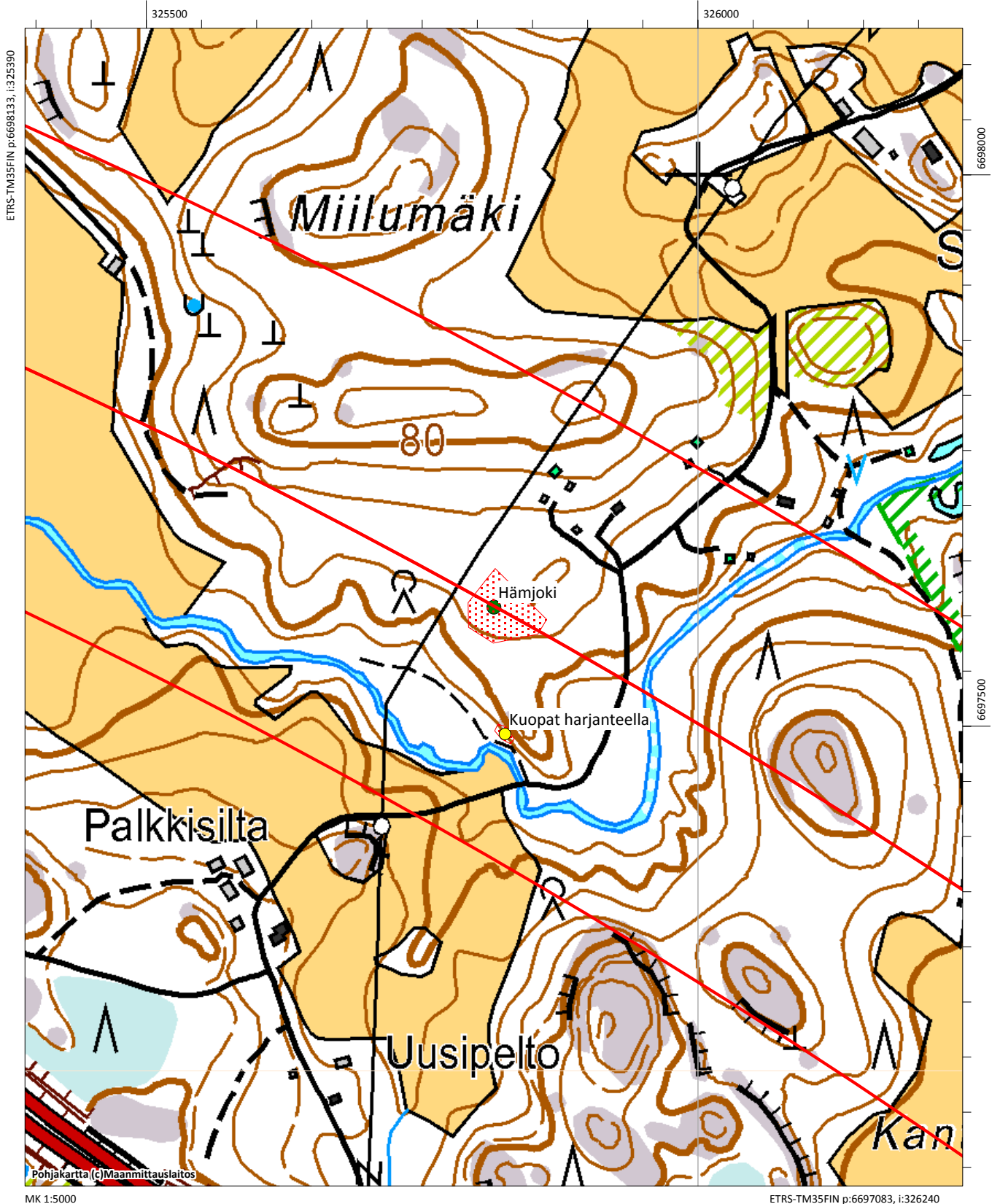
Lohja Hämjoki. Mahdollinen torpan paikka erottuu maastossa kuoppana. Kuva Vesa Laulumaa (AKDG5255:2.)

Lohja Hämjoki. Kuoppia harjanteella. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5255:3)

Lohja Hämjoki, 1000031168, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Hämjoki W, 1000001424

Muinaisjäänöstyyppi: löytöpaikat
Lukumäärä: 1
Laji: löytöpaikka
ETRS-TM35FIN: P: 6698397 I: 323911 Z: 57,50
TM35-lehtijako: Ei saatavissa
Peruskartta: 202308 Lahnajärvi
Etäisyystieto: Sammatin kirkosta 7,1 km pohjoiseen
Koordinaattiselite: Vuoden 2003 löytöpaikan gps-koordinaatit

Alatyyppi: -
Ajoitus: kivikautinen

Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Hämjoen länsipuolella, noin 600 metriä Turun moottoritiestä pohjoiseen. Vuoden 2003 inventoinnissa jokea kohti viettävältä pellolta löytyi kvartsi-iskos. Vuoden 2017 pelto oli jo hieman oraalla, mutta se käytiin melko tarkkaan läpi noin 400 metrin leveydeltä, 200 metriä suunnitellun ratalinjan molemmin puolin. Ainoa asuinpaikkaan viittaava löytö oli hieman epämääräinen kivilaji-iskos pellon korkeimmalla kohdalla. Iskosta ei otettu talteen. Paikka on kivikautiselle asuinpaikalle sopiva, asutus on voinut liittyä merenrantavaiheeseen tai myöhempään jokilaaksoon. Vähäiset pintahavainnot viittaavat lyhytaikaiseen ja pienialaiseen asuinpaikkaan. Mahdollisen asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus voidaan selvittää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5234:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 33802 (kvartsi-iskos)

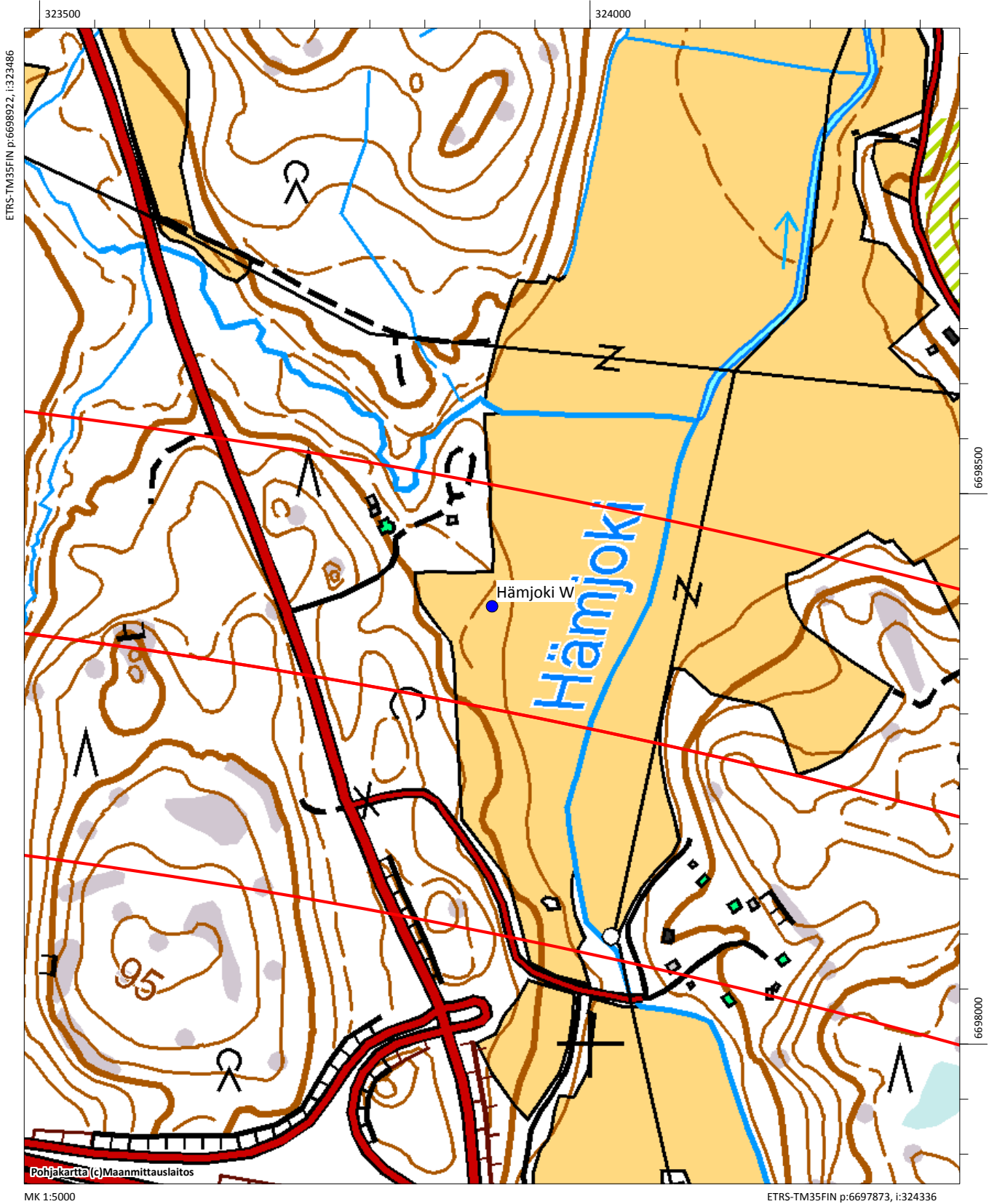
Tutkimukset: Timo Jussila v. 2003, inventointi
 Eeva Raike v. 2004, inventointi
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

AKDG5234:1 Lohja Hämjoki W. Kivikautinen löytöpaikka pellolla. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa.

Lohja Hämjoki W, 1000001424, löytöpaikat, kivikautinen

Lohja Lempoonlammit, 1000031169, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet   **Alatyyppi:** rajamerkit
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6687102   I: 340824   Z: 64
TM35-lehtijako: L4114 Lohja
Peruskartta: Lohja   **PKNumero:** 204101
Etäisyystieto: Lohjan keskiaikaisesta kirkosta 5,5 km koilliseen
Koordinaattiselite: Kivirakenteen gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Lohjan Vaanilassa, Turunväylästä noin 680 m pohjoiseen, Lempoonlampien ja Lempoonsuon laajan kosteikkoalueen itäreunalla olevalla metsäisellä harjanteella. Harjanteen koillisreunalla on itään, kohti Lehmijoen peltoaukeaa laskeutuva rinne, jonka reunalle on rakennettu kivistä säännöllinen latomus. Sammalpeitteinen latomus on nelikulmainen ja kuperapintainen, halkaisijaltaan noin 1,5 m ja korkeudeltaan noin 60 cm. Sen reunalla olevat kivet on huolellisesti ladottu muodostelmaksi ja sen keskellä on pystyssä korkeampi kivi. Latomuksen ympärillä kasvaa harvahkoa kuusimetsää. Historiallisen ajan karttojen perusteella paikalla on kulkenut vanha Lehmijärven ja Laakspohjan (Laxpojo) kartanon rajalinja.

Digikuvat: AKDG5259:1
Löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Rajalatomus metsäalueen itäreunalla. Kuvattu länteen. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5259:1)

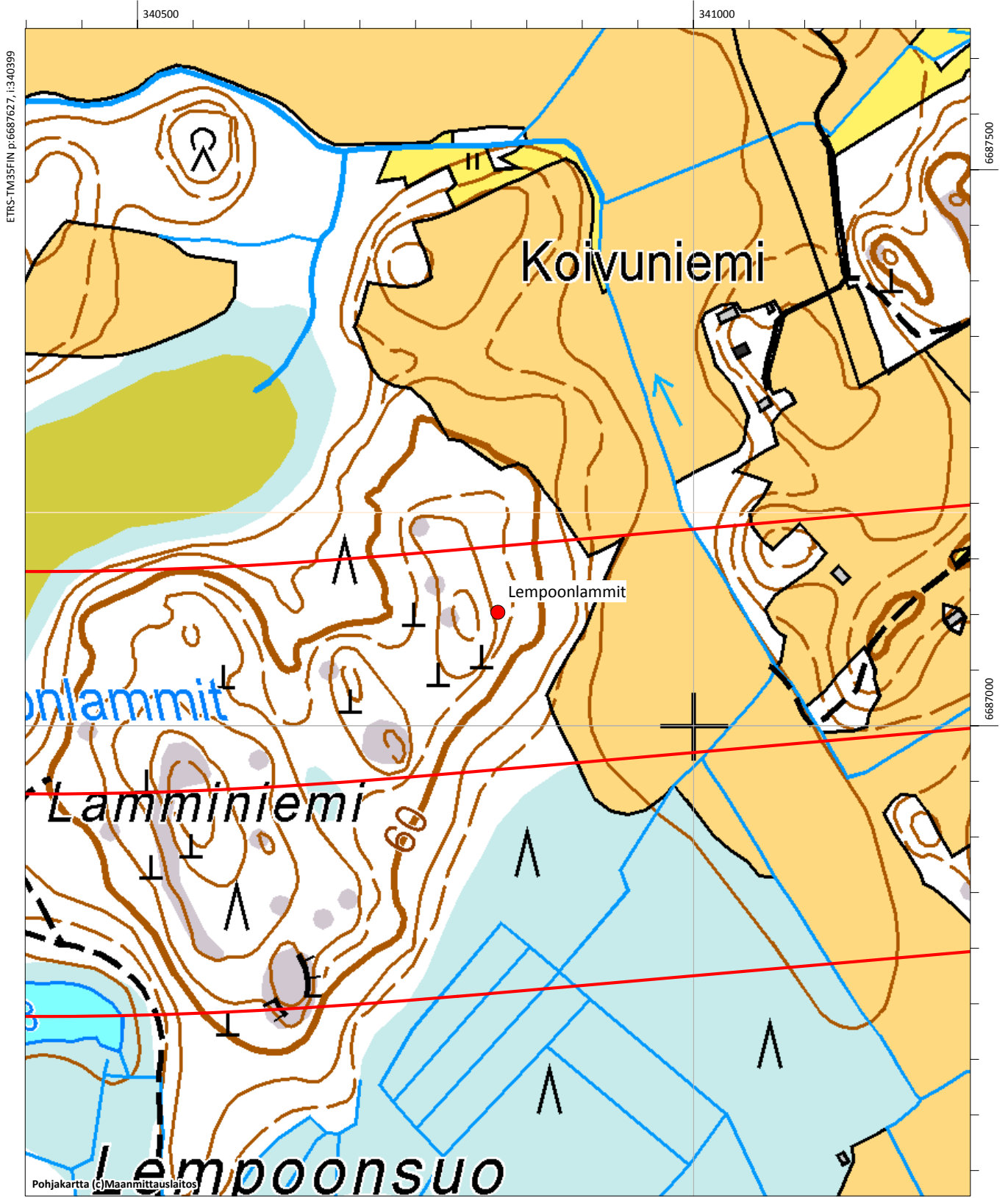

Tiluskartta vuodelta 1780 Lempoosuon (*Lämbön Suo*) alueelta. Lehmijärven kylän ja Laakspohjan kartanon välinen raja kulkee nykyään soistuneen Myllyjärven itäpuolella, inventoinnissa 2017 löytyneet rajalatomuksen kohdalla. Kartta: Kansallisarkisto (B26:13/2-10).

Lohja Lempoonlammit, 1000031169, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE

Lohja Nälköönsuo, 1000031170, UUSI KOHDE

Muinaisjäännostyyppi: kivirakenteet   **Alatyyppi:** latomukset
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** ajoittamaton
Laji: kiinteä muinaijäännostö
ETRS-TM35FIN: P: 6687892   I: 344558   Z: 85
TM35-lehtijako: L4114 Lohja
Peruskartta: Muijala   **PKNumero:** 204104
Etäisyystieto: Lohjan keskiaikaisesta kirkosta 8,7 km koilliseen
Koordinaattiselite: Kivirakenteen gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

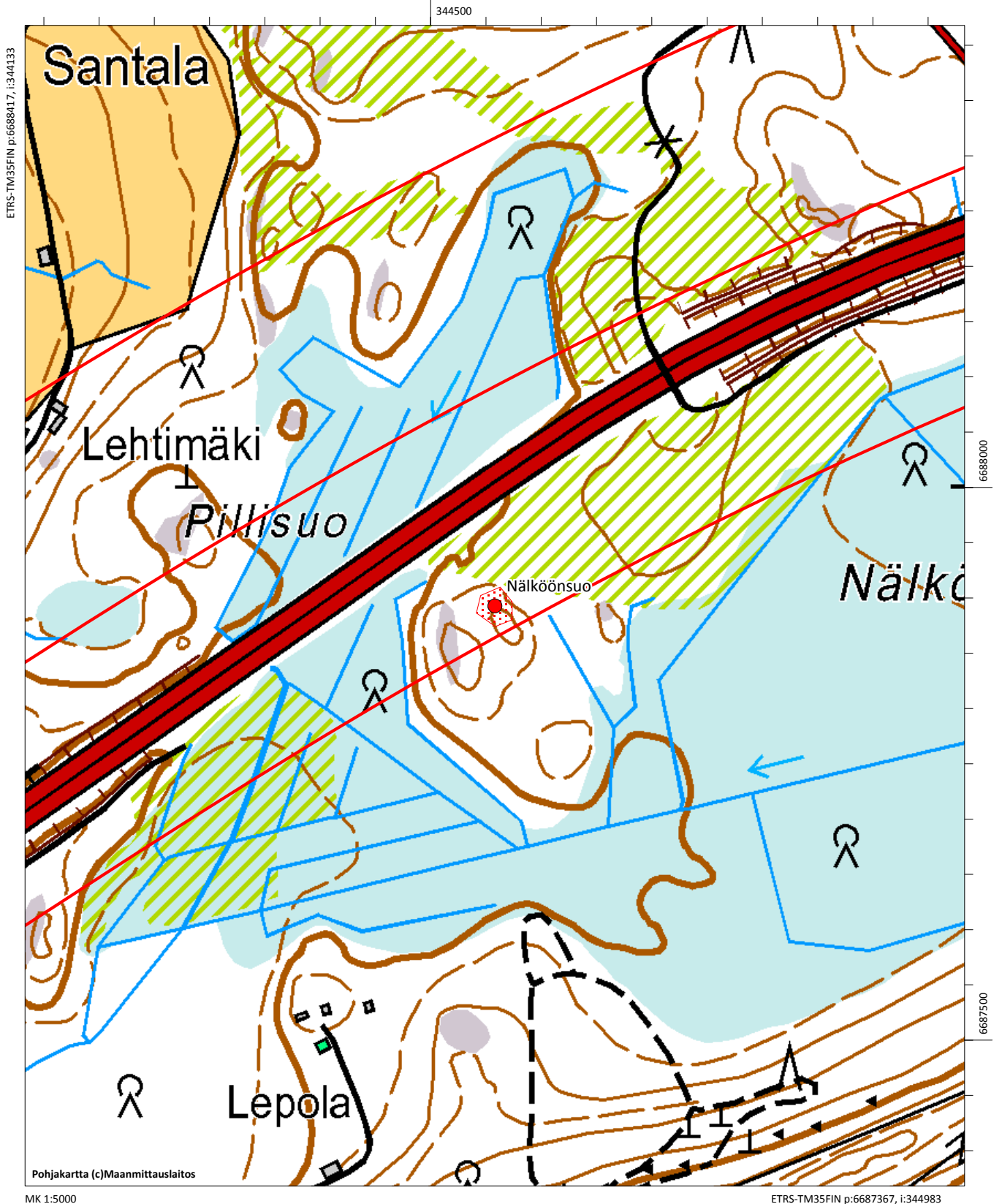
Kohde sijaitsee Lohjan Kolkylässä, Turunväylästä noin 80 m etelään, Nälköönjärven ja Nälköönsuon laajan kosteikkoalueen keskelle kohti lounasta työntyvällä metsäisellä niemekkeellä. Niemekkeen lounaispäässä on muutamia kallioisia kohoumia, joista yhdellä on rakennettu kivistä säännöllinen latomus. Sammalpeitteinen latomus on pyöreähkö ja kuperapintainen, halkaisijaltaan noin 2,5 m ja korkeudeltaan noin 80 cm, ja sen ympärillä kasvaa heinikkoa ja harvahkoa puustoa. Latomuksen koillispuolella avautuu laaja mäntytaimikko. Historiallisen ajan karttojen perusteella latomuksen kohdalla ei ole kulkenut vanhoja kylän- tai tilanrajoja, mutta muodoltaan ja sijainniltaan se muistuttaa historiallisen ajan rajalatomuksia.

Digikuvat: AKDG5256:1
Löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Kivilatomus kalliokumpareella. Kuvattu lounaasta. Kuva Satu Koivisto. (AKDG5256:1)

Lohja Nälköönسو, 1000031170, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton, UUSI KOHDE

Lohja Pelimäki, 1000031259, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet   **Alatyyppi:** rajamerkit
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695503 I: 328517 Z: 100
TM35-lehtijako: L4114 Lohja
Peruskartta: Nummi   **PKNumero:** 202311
Etäisyystieto: Lohjan keskiaikaisesta kirkosta 15,3 km luoteeseen
Koordinaattiselite: Rajamerkin gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

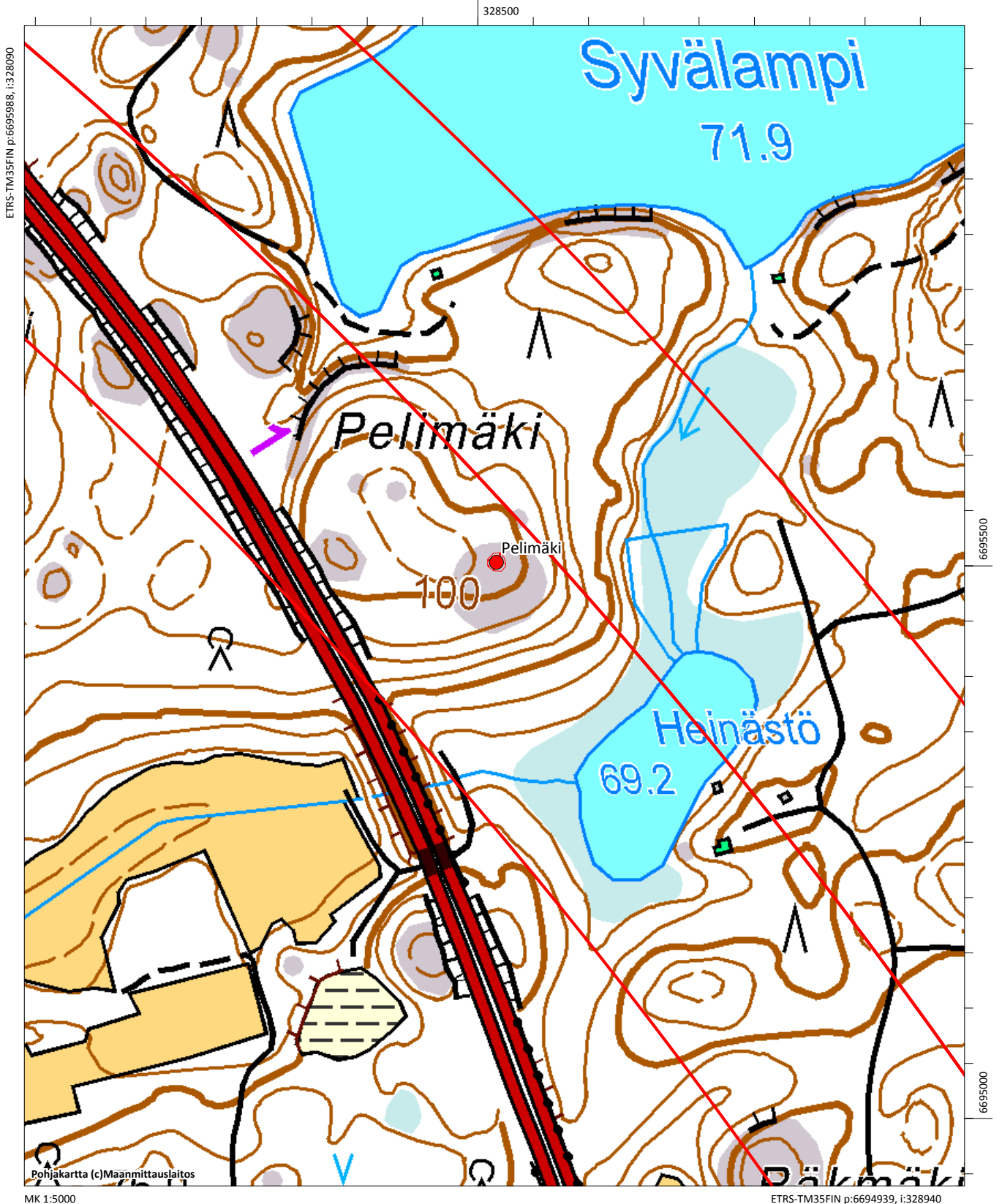
Kohde sijaitsee entisten Karjalohjan ja Nummen, myöhemmin Nummi-Pusulän, kuntien rajalla, molemmat ovat yhdistyneet Lohjan kaupunkiin vuonna 2013. Rajamerkki on noin 150 metriä Turunväylän itäpuolella, Pelimäki nimisen mäen eteläosassa. Alue on paikoin kallioista, kasvillisuus on kuivahkoa kangasta, valtapuuna mänty. Rajamerkki ei ole kallion korkeimmalla kohdalla, vaan siitä hieman etelään. Merkki on nelisivuinen luonnonkivilatomus, sivun pituus noin 1,5 metriä ja korkeus noin 70 cm. Keskellä latomusta on pystyyn nostettu laakakivi. Rajamerkki lienee historialliselta ajalta. Karjalohja, ruotsiksi Karislojo, mainitaan ensi kerran 1400-luvulla. Karjalohjasta tuli itsenäinen seurakunta v. 1614. Nummi puolestaan oli Lohjan kaapeliseurakunta kunnes erosi emäpitäjästänsä vuonna 1843. Rajamerkin tarkkaa ikää on vaikea sanoa, mutta ilmeisesti se on peräisin aikaisintaan 1600-luvulta.

Digikuvat: AKDG5271:1
Löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Lohja Pelimäki. Historiallinen rajamerkki, kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa (AKDG5271:1)

Lohja Pelimäki, 1000031259, kivrakenteet (rajamerkit), UUSI KOHDE

Lohja Sepänniemi, 1000002187

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6690081 I: 334497 Z: 36-43
TM35-lehtijako: Ei saatavissa
Peruskartta: 204101 Lohja
Etäisyystieto: Lohjan kirkosta 7,6 km luoteeseen
Koordinaattiselite: Koekaivausten löytöalueen koordinaatit

Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Sepänniemensalmen länsipuolella välittömistä Turun moottoritiestä pohjoiseen. Kyseessä on kivikautinen löytöpaikka, jossa pyyntiasuinpaikalle sopivan sijainnin takia tehtiin vuonna 2003 koekuopitusta, koska paikka oli suunnitellun vt-1 moottoritierakentamisen läjitysalueita. Koekuopituksessa ei varsinaista kulttuurikerrosta tavattu, mutta kahdesta kuopasta löytyi kvartsi-iskos osoittaen kivikautista toimintaa alueella. Läjitysalue ei ulotu näiden löytöpaikalle saakka. Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa, se kasvaa tiheähköä sekametsää. Vuoden 2003 koekaivaus oli melko pieni, joten asuinpaikan laajuuden ja säilymisen toteamiseksi on syytä tehdä jatkotutkimuksia.

Digikuvat: - AKDG5266:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 34374 (kvartsi-iskoksia)

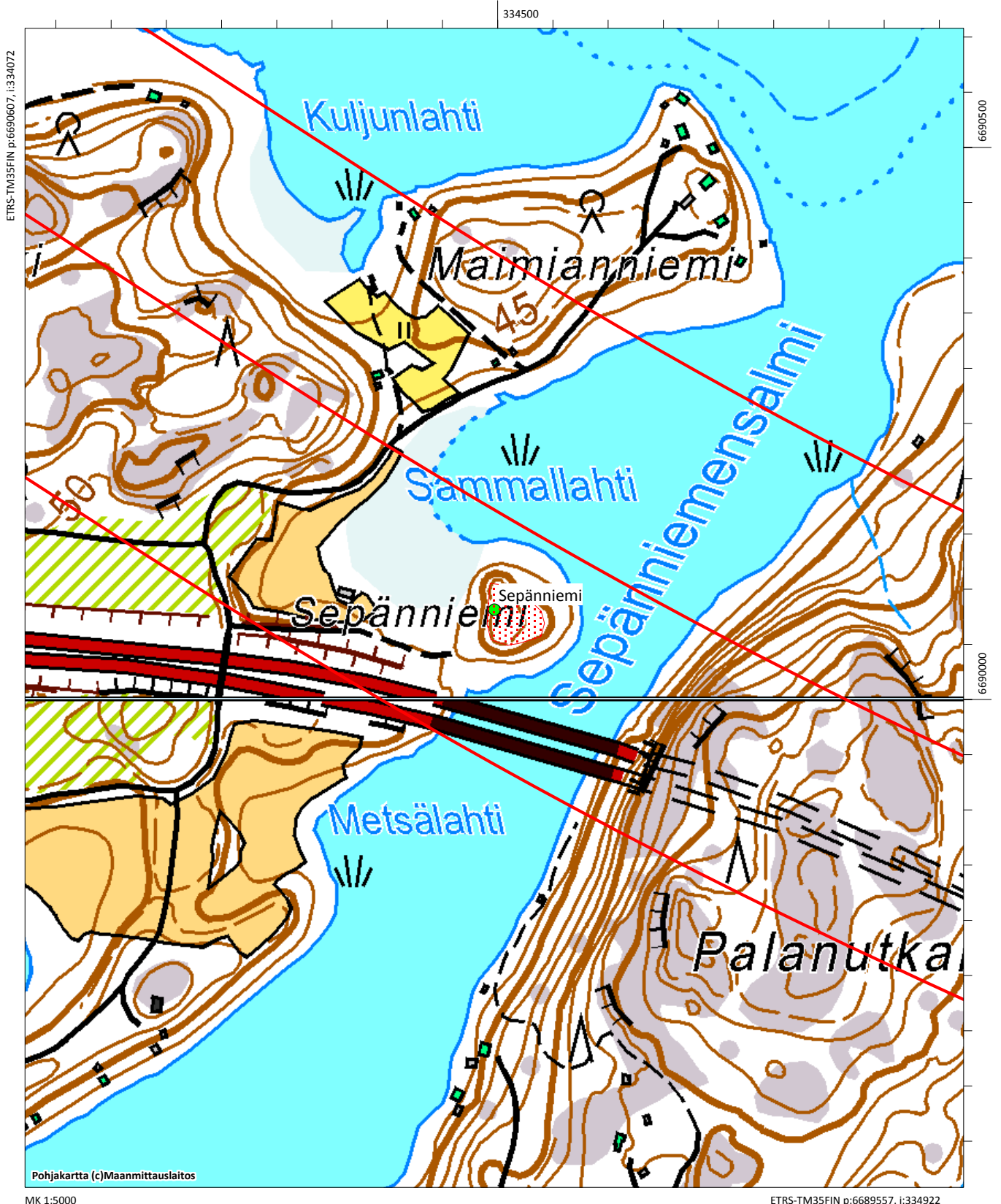
Tutkimukset: Petro Pesonen v. 2003, koekaivaus
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Lohja Sepänniemi. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kuvan keskellä olevalla mäellä moottoritien pohjoispuolella. Kuva lännestä. (AKDG:5266:1)

Lohja Sepänniemi, 1000002187, asuinpaikat, kivikautinen

Lohja Raati (Raati), 100000023

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6692580 I: 331068 Z: 53
TM35-lehtijako: Ei saatavissa
Peruskartta: 202311 Nummi
Etäisyystieto: Nummen kirkosta 7,8 km etelään
Koordinaattiselite: Luoteinen autoitunut kyläosa, karttakoordinaatti

Kohdekuvaus:

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: *”Nummi-Pusulan Raadin kylässä oli 1560-luvulla seitsemän tilaa. Kylän vanhin kartta on vuodelta 1772 (MH B27 28/2-3). Kylässä oli tuolloin viisi tilaa kahdella erillisellä tonttimaalla. Kylässä oli tuolloin kolme tilaa: Ratula, Sipilä ja Pakanen. Lisäksi kylässä oli kaksi torppaa omalla tonttimaallaan.*

Keskiajalta/1500-luvulta periytyvä Raatin kylätontti on paikannettu Sipilän talonmäelle. Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisemakokonaisuus. Maisemapiirteet kolmine kantatiloineen ja torppineen ovat olleet nykyisen kaltaiset 1700-luvulta lähtien. Kuninkaankartastossa (1776-1805) Raatin kylän rakennukset on merkitty paitsi Sipilän talon kohdalle, myös joen luoteispuoleiselle kumpareelle, n. 300 m Sipilästä luoteeseen. Tämän ilmeisesti uuden ajan kylävaiheen kahden talon paikka on sijainnut Raatinjoen ylittävän tien länsipuolella korkean peltotörmän päällä, jossa on v. 2003 paikallistettu ainakin yhden rakennuksen perustus, kiuas ja kellarikuoppa.”

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Sipilän tilan alue on tiheään rakennettua tilakeskusta, rakennuskannan ikä vaihtelee, vanhimmat ilmeisesti 1800-luvulta. Kohde on erilliskohteena. Raadin talon paikka tarkastettiin ja paikka todettiin mj-rekisterin kuvauksen mukaiseksi. Talon paikka on ollut jyrkän törmän päällä, osittain kalliopohjalla.

Raadein lounaispuolella olevalla mäellä on Senaatin kartaston mukaan ollut jopa kahdeksan torppaa tai muuta rakennusta. Inventoinnissa käytiin mäki läpi, mutta kaikista rakennuksista ei löytynyt merkkejä. Varsinkin mäen yläosa oli paikoitellen hankalakulkuista johtuen tuulenskaadoista. Muutamia merkkejä rakennuksista kylläkin löytyi. Raadista noin 100 metriä lounaaseen, pellon toisella puolella olevassa metsässä, lähellä peltoa on mahdollisesti ollut rakennus. Paikalla on kuoppa, jonka halkaisija vallien päältä on noin 4,5 metriä ja syvyys metri, kuoppa on neliskantainen. Mahdollisesti kyseessä on kellari. Kuopan pohjoispuolella on tasoitettua aluetta, jossa on hieman reunakiveystä ja joka vaikuttaisi mahdolliselta talon paikalta. Alue kasvaa melko tiheää sekametsää. Näiden kohdalla alarinteessä on myöhempiä hiekanottokuoppia.

Edellisestä noin 150 metriä lounaaseen, metsässä, pellolle viettävässä rinteessä noin 30 metriä pellon reunasta on kuoppa, jonka koko on noin 2,5x3 metriä ja syvyys vajaa metri. Kuoppa reunustavat selvät vallit, kuoppaa ei liity hiiltä tai nokimaata. Kuopasta noin 5 metriä koilliseen on toinen pienempi kuoppa, halkaisija noin 1,5 metriä. Kuoppa muistuttaa Raati 2:n erilliskohteessa olevaa kuoppaa. Todennäköisesti kuoppa liittyy torppaan.

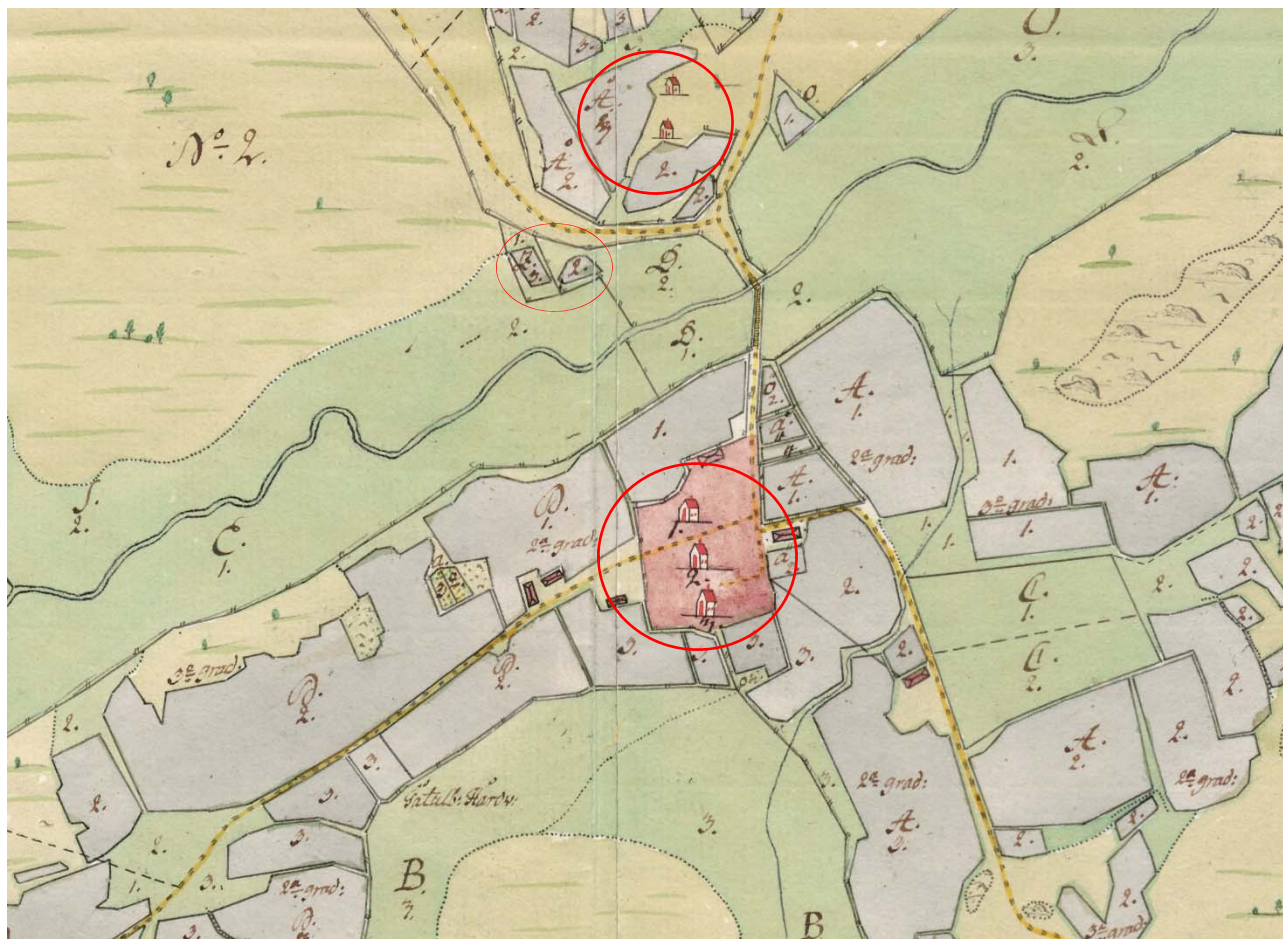
Mäen päällä, noin 100 metriä Raati 2:sta länteen on rakennuksen raunio. Rakennuksen kivijalka ja seinien alaosa on luonnonkiveä ja alkuperä voi olla vanhakin, kuitenkin rakennus on merkitty asuinrakennuksena vielä vuoden 1961 peruskarttaan.

Erilliskohteet:

Kohteen pääkoordinaatit osoittavat autoituneeseen kylän osaan. Nykyinen Sipilän tila on erilliskohteena Sipilä
P: 6692300, I: 331168, kohteelle ei ole aluerajausta, kyseessä on tiheään rakennettu tilakeskus
Vuoden 2017 inventoinnissa havaitut kuopparakenteet Raadin kyläosasta lounaaseen on nimellä Raati 2
P: 6692495, I: 331018
Raati 2:sta noin 150 metriä lounaaseen havaittu kuoppa on nimellä Raati 3
P: 6692399, I: 330901

Digikuvat: - AKDG5236:1-4
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Petro Pesonen 2002, inventointi
 Timo Jussila v. 2003, inventointi
 Veli-Pekka Suhonen v. 2010, arkistotutkimus
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Ote Hans Fattenborgin tekemästä isojakokartasta vuodelta 1772 (B27:28/2-3). Kuvan keskellä oleva talokeskittymä on nykyisen Sipilän tilan kohdalla. Siitä pohjoiseen, joen ja teiden risteyksen pohjoispuolella olevat talot (Raati) ovat autoituneet ja nykyisin rakentamattomalla alueella. Taloista lounaaseen havaittiin vuoden 2017 inventoinnissa kuopparakenteita, jotka liittynevät karttaan merkittyyn maankäyttöön.

Raati 1800-luvun puolen välin Senaatin kartastossa (lehti VIII-25). Raatinjoen pohjoispuolella olevalle mäelle on merkitty kahdeksan torppaa tai muuta rakennusta. Inventoinnissa ei havaittu juurikaan jälkiä niistä.

Lohja Raati. Vallien reunustama suorakulmainen kaivanto. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5236:1)

Lohja Raati. Vallien reunustama suorakulmainen kaivanto. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5236:2)

Lohja Raati. Rakennuksen rauniot mäen päällä. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5236:3)

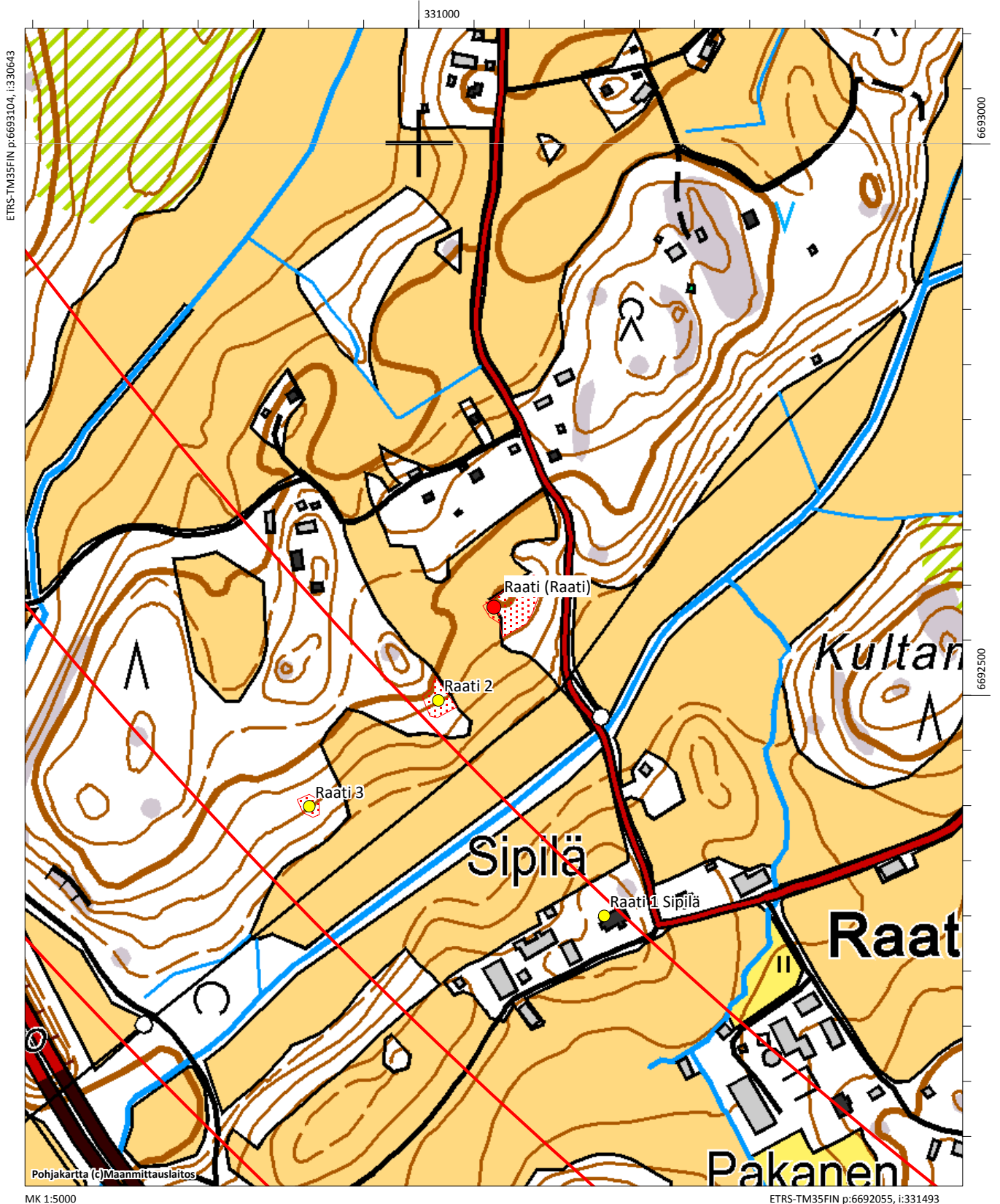

Lohja Raati. Sipilän tilan rakennukset kuvan oikeassa laidassa. Keskellä Raatinjoki ja vasemman laidassa olevissa metsissä on historiallisen ajan asutuksen jäänteitä. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5236:4)

Lohja Raati (Raati), 1000000023, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Aarnionperämäki, 734010023

Muinaisjäännöstyyppi:	hautapaikat	Alatyyppi:	hautaröykkiöt
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	pronssikautinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6698391 I: 289311 Z: 65		
TM35-lehtijako:	L3343 Salo		
Peruskartta:	202111 Salo		
Etäisyystieto:	Salo-Uskelan kirkosta 2,9 km kaakkoon		
Koordinaattiselite:	Gps-koordinaatit		

Kohdekuvaus:

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: *"Hämmäiseltä Kiskoon maantielle johtavan tien itäpuolella on luode-kaakko-suuntainen mäenharjanne, jonka keskivaiheilla kohoaa jyrkkäseinäinen kallio. Kallion korkeimmalla kohdalla on röykkiö, joka on hajotettu lähes kokonaan. Sen kiviä on viskeltu parinkymmenen metrin laajuudelle. Yhtä kerrosta paksummalta kiviä ei ole missään kohdin. Röykkiö oli rakennettu kivilohkareista. Ympäristöön heitellyistä kivistä on lapset tehneet leikkipaikkoja.*

V. 2005 Aarnionperän inventoinnin tarkastuksen ja myöhemmän tehdyn tarkastuksen yhteydessä röykkiö todettiin kuitenkin sangen hyvin säilyneeksi. Sen sijaan tätä alemmaa noin 250 m luoteeseen inventoinnin yhteydessä paikallistettu ennestään tuntematon röykkiö on epämääräinen ja pitkälle hajotettu (Aarnionperämäki 2)."

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa ja todettiin olevan kuvauksen mukainen. Aarnionperämäen röykkiöiden kohdalla radan on suunniteltu kulkevan tunnelissa.

Digikuvat: - AKDG5257:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

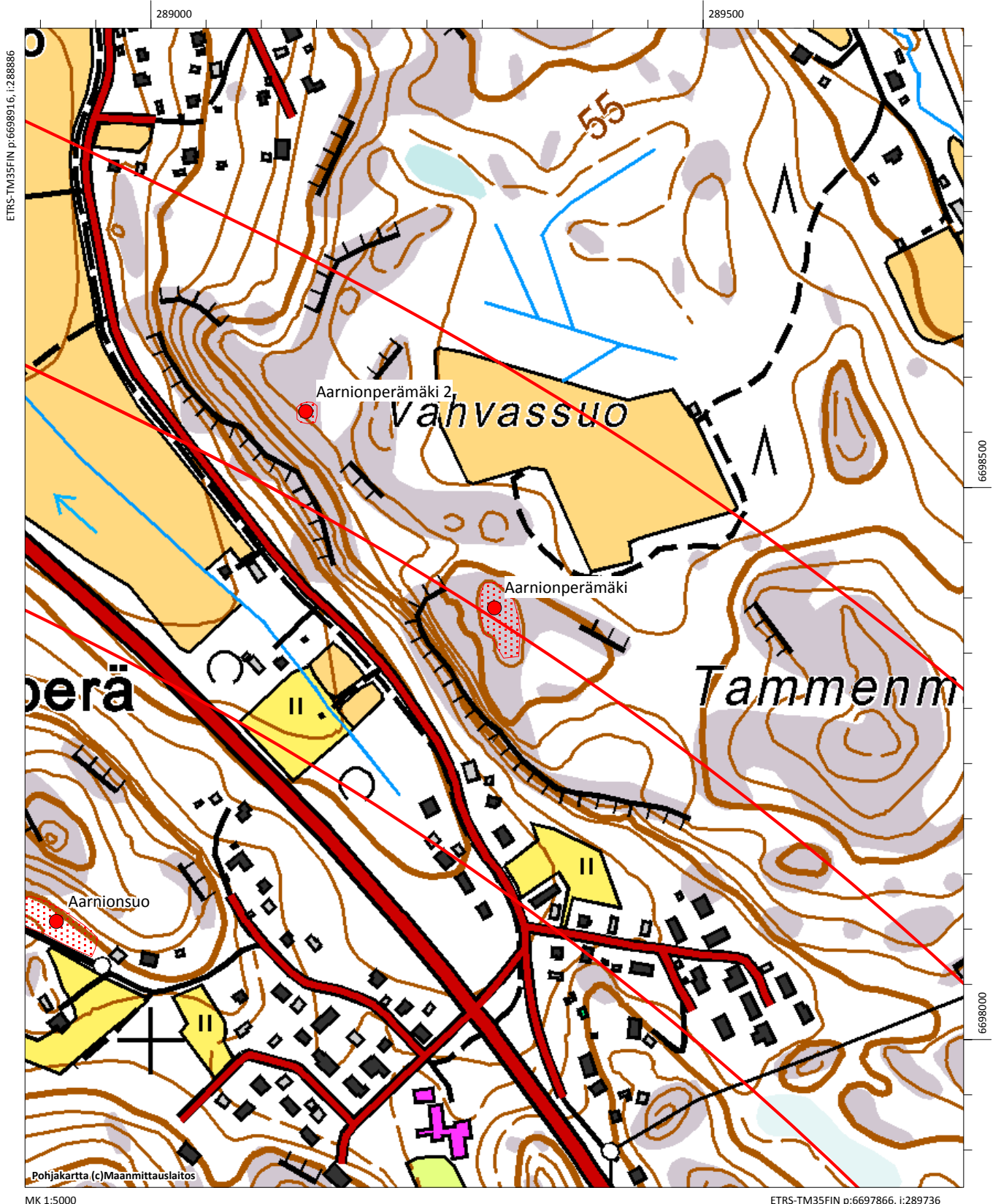
Tutkimukset: Helmer Salonen (Salmo) v. 1927, inventointi
 Ulla Kallberg v. 1981, inventointi
 Eeva Raike v. 2001, inventointi
 Taisto Karjalainen v. 2005, inventointi
 Kaarlo Katiskoski v. 2005, inventointi
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Aarnioperämäki 1. Pronssikautinen hautaröykkiö kalliolla. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5257:1)

Salo Aarnionperämäki, 734010023, hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen
Salo Aarnionperämäki 2, 1000004867 hautapaikat (hautaröykkiöt), pronssikautinen

Salo Aarnionperämäki 2, 100004867

Muinaisjäännöstyyppi: hautapaikat	Alatyyppi:	hautaröykkiöt
Lukumäärä: 1	Ajoitus:	pronssikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN: P: 6698569 I: 289340 Z: 65		
TM35-lehtijako: L3343 Salo		
Peruskartta: 202111 Salo		
Etäisyystieto: Salo-Uskelan kirkosta 2,6 km kaakkoon		
Koordinaattiselite: Gps-koordinaatit		

Kohdekuvaus:

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: *"Uskelanjokilaakson peltoaukean itälaidassa olevan korkean ja jyrkän kallioalueen päällä, humuspeitteisen kallion melko tasaisella kohdalla oleva röykkiön jäännös. Se löytyi inventoinnin yhteydessä vuonna 2005. Alkuperäisen röykkiön kokoarvio on 2x4 metriä. Nyt pienemmät kivet ovat hajallaan mutta joukossa on muutamia suurempiakin kiviä. Pituussuunta lienee noin lounais-koillinen. Röykkiön ajoitus on epäselvä, mutta sijaintinsa puolesta se olisi pronssikautinen. Alueelta on laaja näkymä Uskelanjokilaaksoon, muinaiselle merenlahdelle. Aarnionperämäen ennestään tunnettu ja varsin hyväkuntoinen suurempi röykkiö on korkeammalla, noin 250 metriä kaakkoon."*

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa ja todettiin olevan kuvauksen mukainen. Aarnionperämäen röykkiöiden kohdalla radan on suunniteltu kulkevan tunnelissa. Jostain syystä Aarnionperämäki 2 on ajoitettu varhaismetallikautiseksi eikä pronssikautiseksi, onko syynä, että röykkiöstä on jäljellä enää vähän kiveystä, joten se on ajoitettu pelkästään koon mukaan. Lähtökohta tässä tapauksessa lienee väärä, mikäli röykkiötä pidetään hajoitettuna.

Digikuvat: - AKDG5258:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Taisto Karjalainen v. 2005, inventointi
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Aarnioperämäki 2. Mahdollisen hautaröykkiön jäänteet. Kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5258:1)

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033

Muinaisjäänöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäänös
ETRS-TM35FIN: P: 6695107 I: 295782 Z: 45
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,5 km kaakkoon

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Muurlan kirkosta 1,5 km kaakkoon, Muurlanjoen itäpuolella olevalla metsäalueella, Kukinnummen pohjoisosassa. Kohteen läpi kulkee Kaukolantie ja pohjoispuolella virtaa Myllyoja. Fiulmaakarinahde on saanut nimensä lähellä asuneesta pyöräntekijästä=hjulmakare. Kivikautinen asuinpaikka löytyi vuoden 1963 inventoinnissa, jolloin paikalta löytyi kiviesineen katkelma ja kvartsi-iskoksia, vuoden 2002 inventoinnissa löytyi hiekkakivihioimen katkelma ja porfyryydin. Alueen yläosa on hiekkapohjaista kuivahkoa mäntykangasta, joka muuttuu kivisemmäksi ja rehevämmäksi laskeuduttaessa kohti lännessä olevia peltoja.

Vuoden 2017 inventoinnissa havaittiin heti, että asuinpaikka on laajempi kuin tähän asti on luultu ja siihen kuuluu erikikäisiä vaiheita. Alueelle tehtiin 50 koepistoa, jotta saataisiin jonkinlainen käsitys asuinpaikan laajuudesta (ks. karttaotteet). Koepistoista 11 tuli löytöjä, pääasiassa kvartsi-iskoksia. Sen lisäksi löydettiin jonkin verran kvartsi-iskoksia harjanteen itäpuolella kulkevalta tieuralta. Löytöjä tuli harjanteen päällä olevalta muinaisilta rantaterasseilta noin 45–50 m mpy ja niillä oleva asutus ajoittuu mesoliittiseen kivikauteen. Löydöt keskittyvät harjanteen pohjoiskärkeen ja länteen päin oleville terasseille. Pohjoiskärjessä oli tieuran eteläpuolella myös muutamia kuoppia, joista ainakin kahdessa oli hiiltä ja nokea, kyse on todennäköisesti kuoppamiiluista. Asuinpaikka-alue jatkuu todennäköisesti vielä etelämmäksi, kuin vuoden 2017 inventoinnissa saatiin selvitettyä, sillä selvitysalue rajoittui 200 metrin päähän suunnitellusta ratalinjasta.

Alempaa länsirinteessä, Kaukolantien ja peltojen välisessä metsässä, havaittiin halkaisijaltaan noin 8 metriä oleva matala painanne. Painanteeseen tehdyistä koekuopista löytyi kvartsi-iskoksia, palanutta luuta ja saviastian pala. Löytöjä tuli lähes metrin syvyydestä. Kyseessä on todennäköisesti asumuspainanne ja keramiikan perusteella todennäköisesti varhaiskämpakeramiikan ajalta. Painanteen läheisyyteen tehdyt koepistot olivat löydöttömiä ja maa melko kivistä. Painanne sijaitsee 35 m mpy.

Topografian perusteella vaikuttaa myös siltä, että Koskelan asuinpaikan löydöt Kaukolantien mutkan kohdalla kuuluvat samaan laajaan asuinpaikkakompleksiin. Vuoden 2017 havainnot ovat vain alustavia ja asuinpaikan laajuuden selvittäminen vaatii systemaattisemman ja laajemman koekaivauksen. Vanha aluerajaus käsitti vain kapean alueen Kaukolantien varressa olevien hiekkakuoppien välissä, mutta vuoden 2017 tulosten perusteella aluerajaus on tehty kattamaan koko harjanteen pohjoisosa. Erityisesti olisi tärkeä selvittää, onko alle 40 metrin käyrän alapuolella muita asuinpaikkoja kuin em. asumuspainanne ja on 40–45 metrin käyrien välillä asuinpaikkoja, vuoden 2017 havaintojen pohjalta voi olla, että 40-45 metrin välissä on kivisempi rinne, jossa asuinpaikkoja ei välttämättä ole.

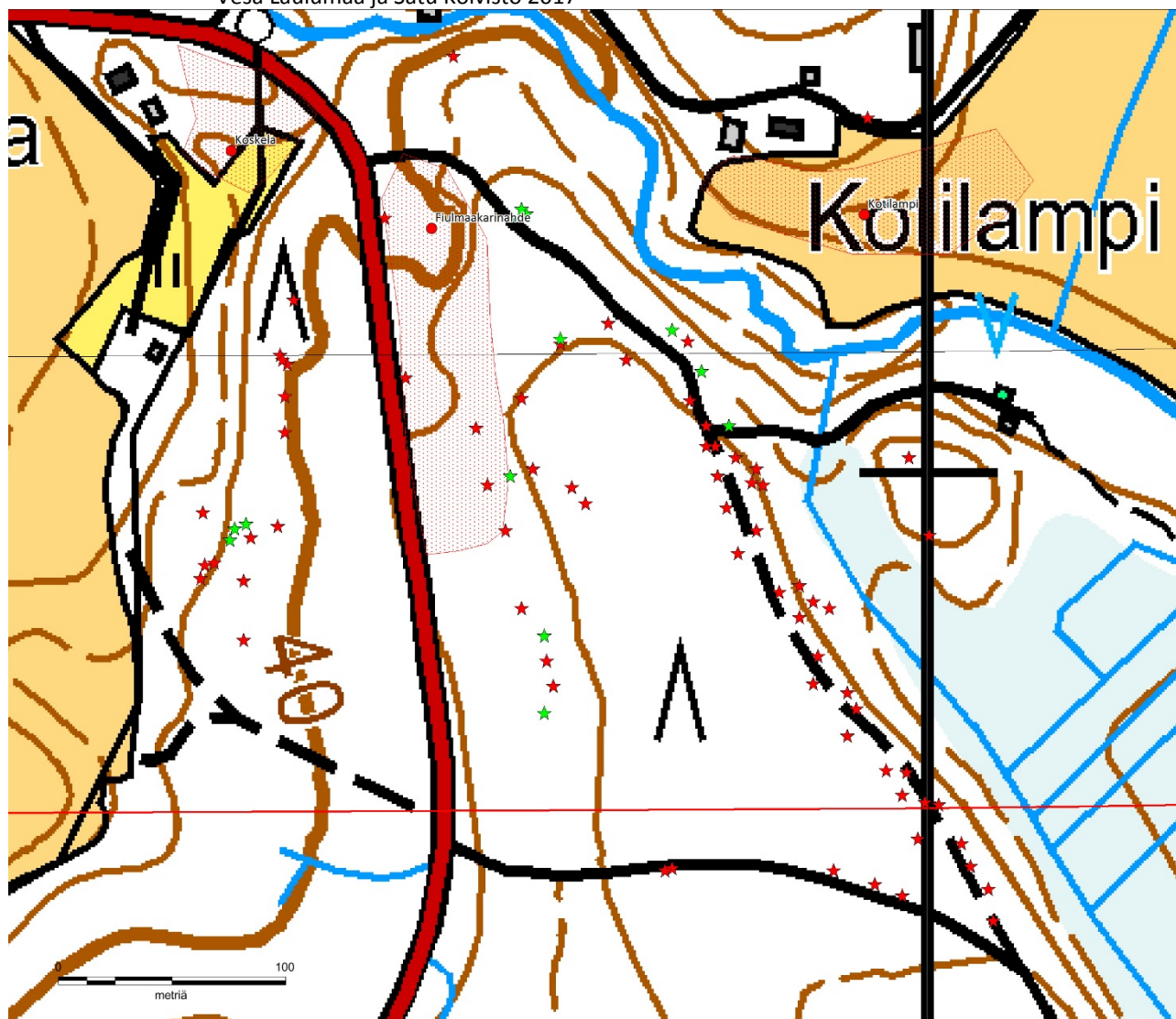
Vaikuttaa siltä, että varsinkin harjanteen yläosassa olevan muinaisen rantaterassin päällä oleva asuinpaikka-alue on laaja. Se jatkuu todennäköisesti vielä etelämmäs kuin mitä ratalinjan selvitysalue ulottuu. Inventointi rajoitettiin koskemaan vain 200 metrin aluetta suunnitellun ratalinjan molemmin puolin.

Yläosassa olevan muinaisrannan Erityisen mielenkiintoinen löytö oli asumuspainanne noin Kaukolantien ja peltojen v

Digikuvat: - AKDG5238:1-6
Löydöt: KM41263:1-21
Aiemmat löydöt: KM 15941:1-2 (kiviesineen katkelma, kvartsi-iskoksia); KM 33334:1-2 (hiekkakivihioimen katkelma, porfyryydin)

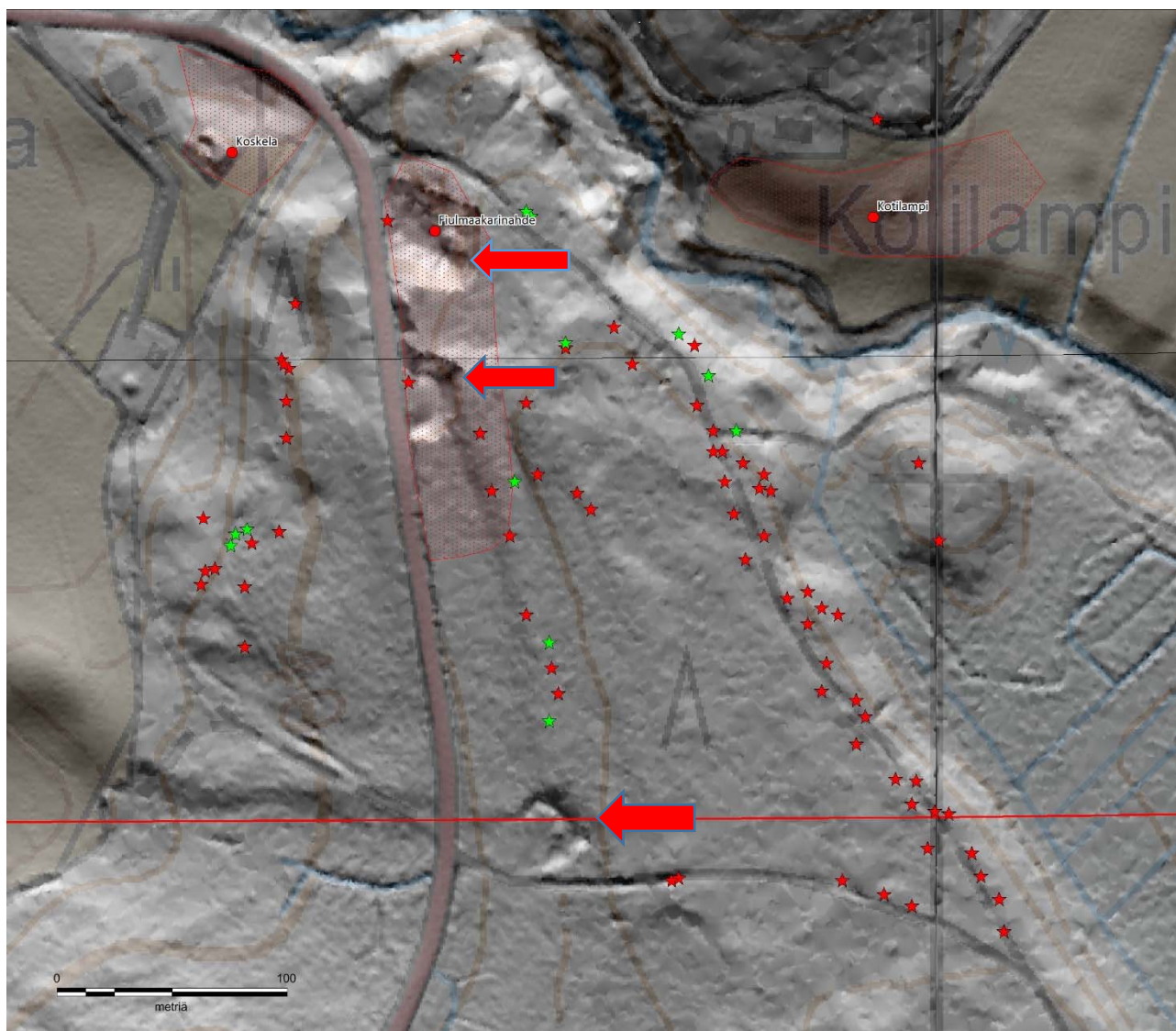
Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 43)
 Esa Laukkanen 2002, inventointi (kohde 33)

Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Fiulmaakarinahteen koekuopitettu alue. Vihreä tähti = koekuopasta löytöjä, punainen tähti = koekuoppa löydötön. Asuinpaikan vanha aluerajaus punaisella rasterilla.

Peruskarttote koekuopitetusta alueesta. Kuvassa erottuvat Kaukolantien itäpuolella oleva hiekkakuopat (punaiset nuolet), joita ei ole merkitty peruskarttaan. Muinaisjäännösrekisterin vanha koordinaattipiste osoittaa hiekkakuopan keskelle.

Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautisen asuinpaikan kaakkoisosaa. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:1)

Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautista asuinpaikkaa ajopolkujen risteyksessä alueen itälaidalla. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:2)

Salo Fiulmaakarinahde. Asumuspainanne kohteen länsilaidalla. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:3)

Salo Fiulmaakarinahde. Kivikauden rantaterassia Kaukolantien itäpuolella. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:4)

Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautinen asuinpaikka-alue levittäytyy kuvan keskellä kulkevan Kaukolantien molemmin puolin. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:5)

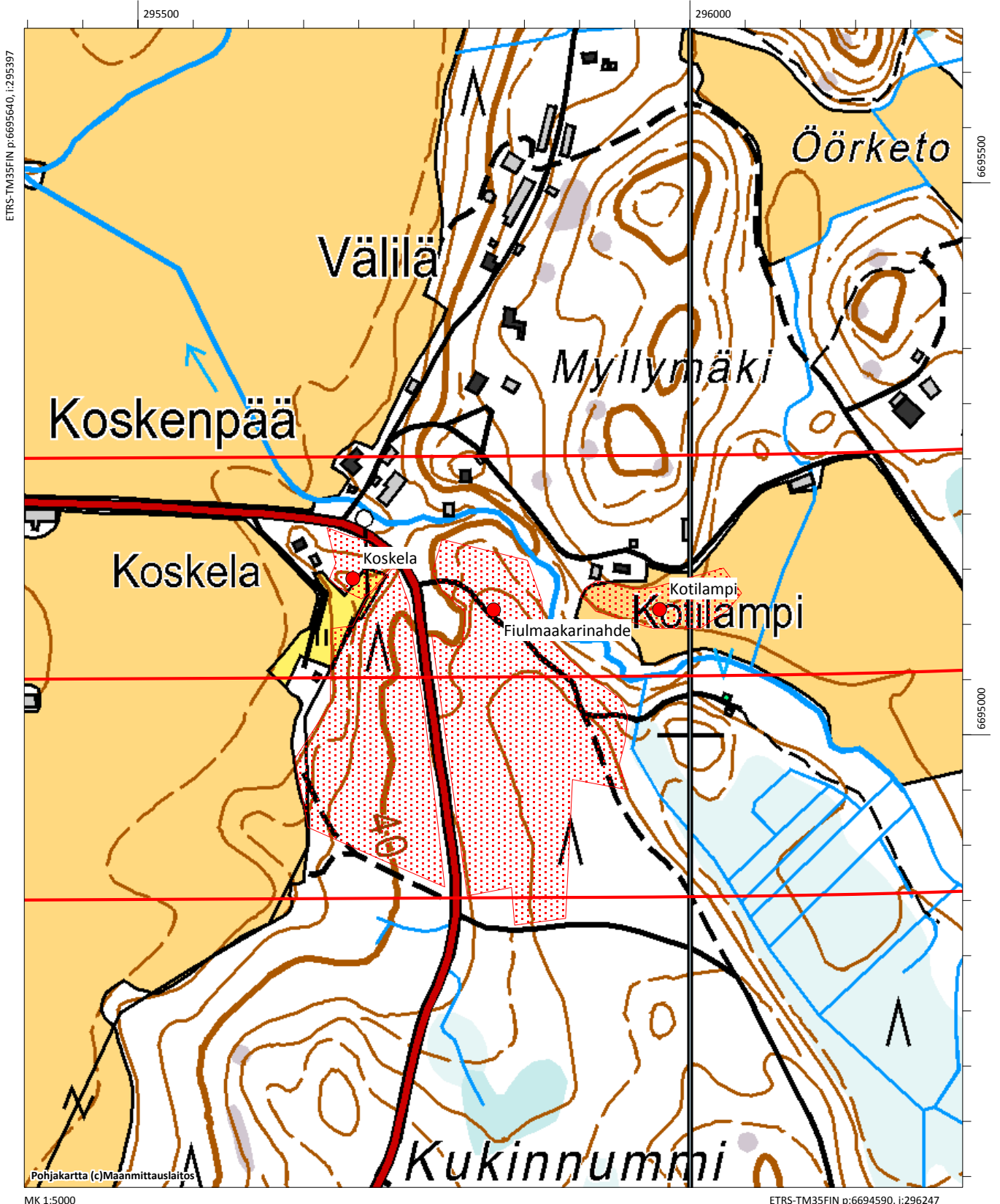

Salo Fiulmaakarinahde. Kivikautinen asuinpaikka-alue sijaitsee peltojen takana olevalla kankaalla. Kopterikuva luoteesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:6)

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Karhunummi, 1000031171, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** hiilimiilut
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695813 I: 305593 Z: 80
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: 10,8 km Muurlan kirkosta itään
Koordinaattiselite: Hiilimiilun gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee 2,2 km Hirsijärvellä itään olevan Karhunummen loivasti itään laskevassa rinteessä. Alue on hiekkapohjaista mäntykangasta. Hiilimiilu löytyi vuoden 2017 inventoinnissa. Miilu sijaitsee hakkuualueen itälaidalla, se erottuu maastossa matalana kumpareena, jota kiertää oja. Ojasta mitattuna miilun halkaisija on noin 13 metriä. Miilun päällä kasvaa taimikkoa ja vesakkoa.

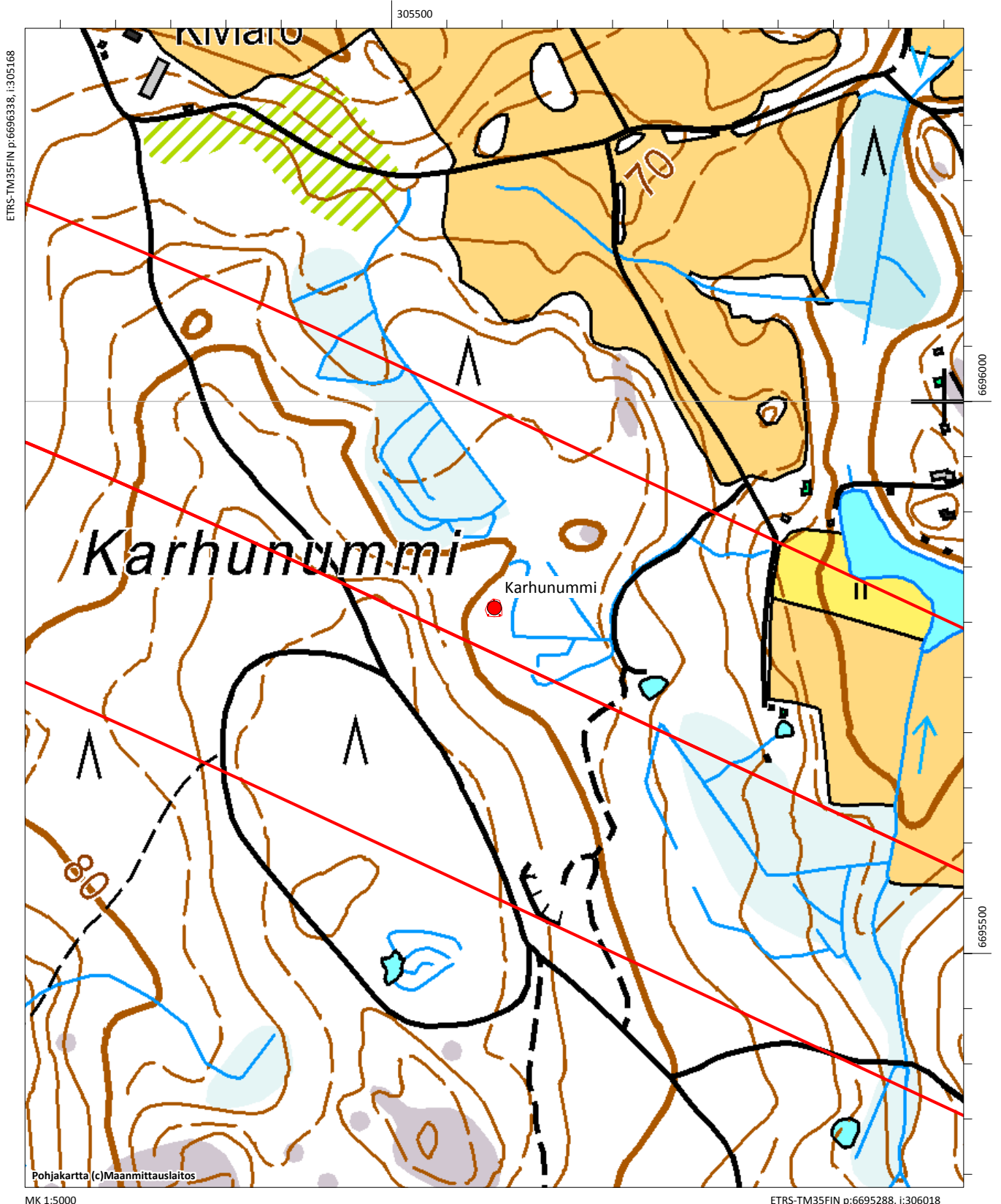
Digikuvat: - AKDG5254:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Karhunummi. Hiilimiilu erottuu matalana kumpuna. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5254:1)

Salo Karhunummi, 1000031171, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Salo Kirkkomäki, 1000031172, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet	Alatyyppi: rajamerkit	
Lukumäärä: 1	Ajoitus: historiallinen	
Laji: kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN: P: 6695416 I: 298450 Z: 100		
TM35-lehtijako: L3343 Salo		
Peruskartta: 202302 Muurla		
Etäisyystieto: 3,8 km Muurlan kirkosta itään		
Koordinaattiselite: Rajamerkin gps-koordinaatit		

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Kirkkomäki nimisellä kallioalueella Metsä-Valkjärven luoteispuolella. Jäkälää ja kitukasvuista männikköä kasvavan kallion korkeimmalla kohdalla on rajamerkki. Merkki koostuu kahdesta pystyyn tuetusta laakakivestä. Kivien korkeus on noin metri ja leveys puolisen metriä, paksuus 15–20 cm. Kivet ovat parin metrin päässä toisistaan muodostaen noin kaakko-luode suuntaisen linjan. Ilmeisesti kyseessä on kahden kylän välinen rajamerkki historialliselta ajalta.

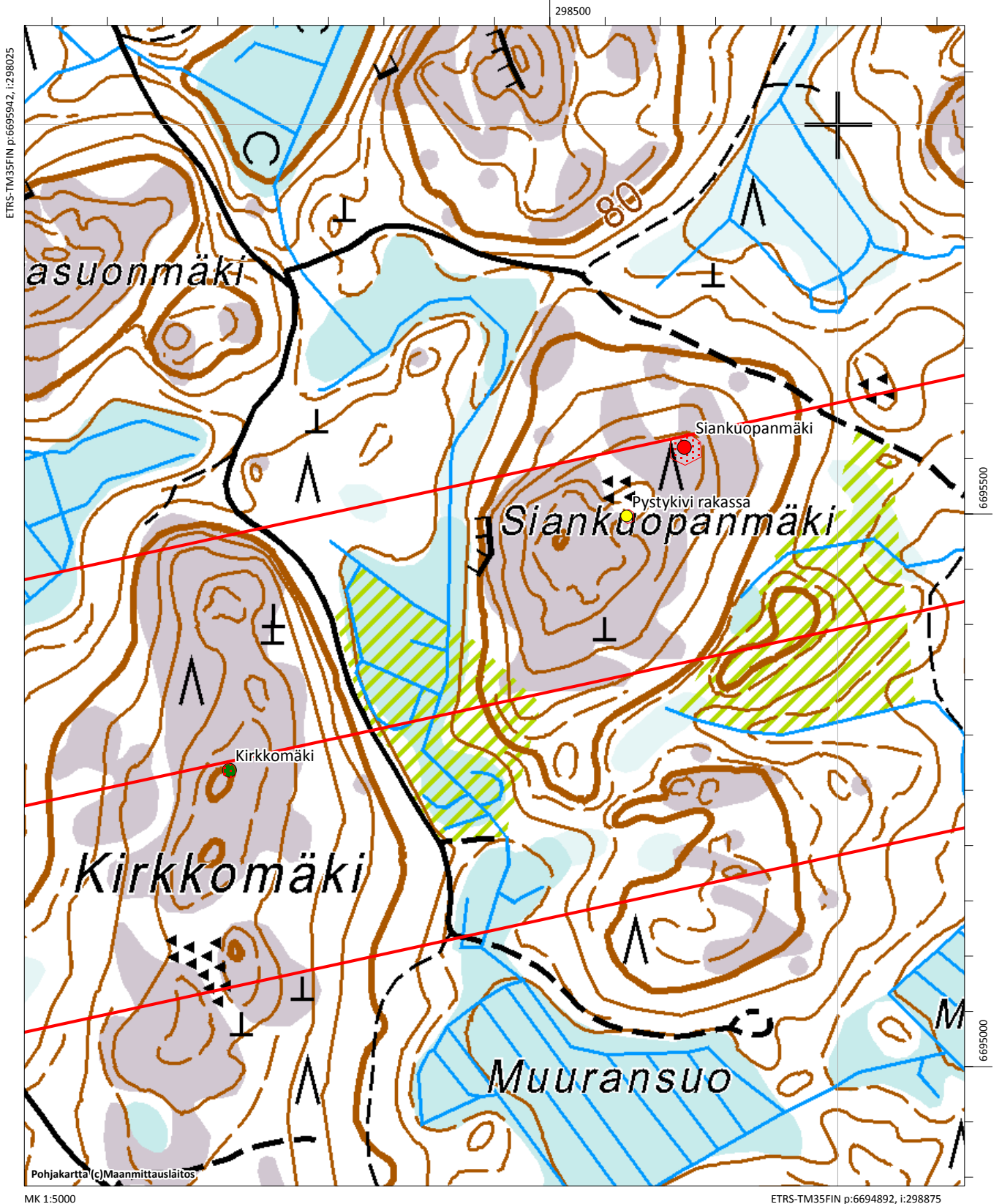
Digikuvat: - AKDG5253:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Kirkkomäki. Rajamerkki Kirkkomäen korkeimmalla kohdalla. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5253:1)

Salo Kirkkomäki, 1000031172, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE
Salo Siiankuopanmäki, 1000003184, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

Salo Kistola Rustholli, 100015630

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat   **Alatyyppi:** kyläpaikat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: mahdollinen muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695032 I: 293501 Z:
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202111 Salo
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,7 km lounaaseen

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kistolän rustholli on sijainnut Muurlan joesta noin 800 metriä länteen olevalla mäellä. Kistolassa oli kahdeksan tilaa 1560-luvulla. Vanhin kyläkartta on vasta vuodelta 1832 (KA MH A67 9/2-3). Kylän paikka on merkitty 1700-luvun lopulla laadittuun Kuninkaankartastoon. Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Kistolän rustholli on paikannettavissa nykyisen Pankin talon kohdalle, joka on nykyisin tiheään rakennettu tilakeskus. Pankin talosta 200 metriä koilliseen olevalla peltoharjanteelta löydettiin historialliseen aikaan kuuluvia löytöjä vuoden 2017 inventoinnissa, mm. punasavikeramiikkaa, kohteen nimi on Kistolänpalta.

Digikuvat: - AKDG5244:1

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Veli-Pekka Suhonen v. 2010, arkistotutkimus
Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

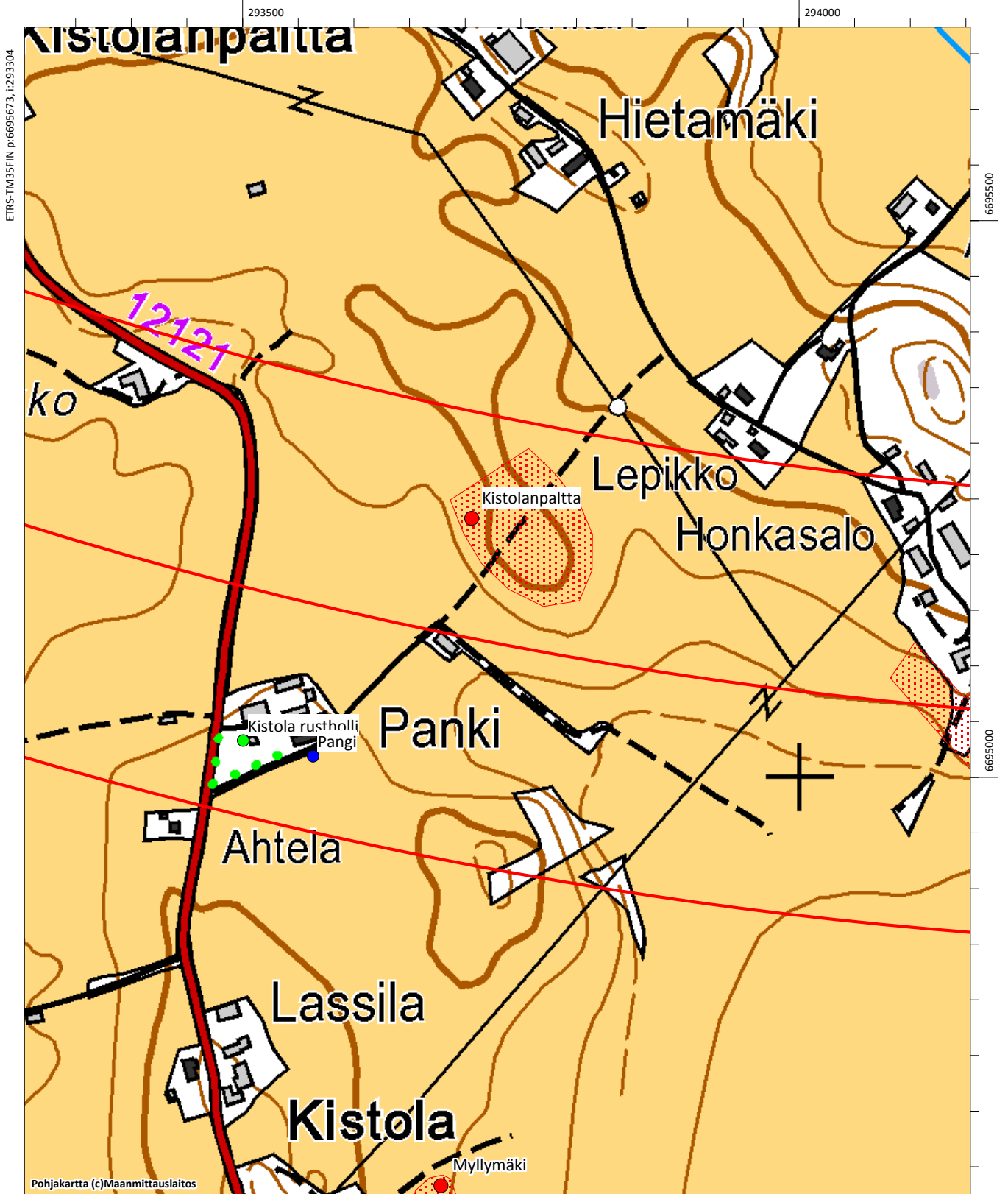

Salo Kistolän Rustholli. Kistolän Rustholli on sijainnut mäenkumpareella (kuvan keskellä), joka on nykyisin rakennettua. Pankin kivikautinen löytöpaikka on todennäköisesti läheisiltä pelloilta. Kopterikuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5244:1)

Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Kistolanpalta, 1000031173, asuinpaikat, historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Pangi, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Kistolampalтта, 1000031173, UUSI KOHDE

Muinaisjäänntöstyypä: asuinpaikat   **Alatyypä:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäänntö
ETRS-TM35FIN: P: 6695232 I: 293706 Z: 40
TM35-lehtijako: L3343C4
Peruskartta: Salo   **PKNumero:** 202111
Etäisyystieto: Salon kirkosta 8,3 km kaakkoon
Koordinaattiselite: bolus-koristeisen punasavikeramiikan löytöpaikan gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Muurlan Kistolassa, Muurlanjoen luoteispuolella avautuvalla peltoaukealla, Kistolän kylän läpi pohjoisessa Muurlantiehen yhtyvän tien itäpuolella. Paikalla on laajoja peltoalueita ja maasto on kumpuilevaa. Pellolta, Kistolän kylämäeltä noin 300 m koilliseen, löytyi 2017 inventoinnissa kolme palaa punasavikeramiikkaa. Yhdessä niistä on ns. bolus-koristelua. Paikalla on loivapiirteinen, noin 250 x 70 m laaja kaakko-luodesuuntainen peltoharjanne, jota tarkasteltiin inventoinnissa mahdollisen kivikautisen asuinpaikan toivossa. Maalaji kumpareen päällä on hiekkaa, alempana rinteessä se muuttuu savisemmaksi. Paikan päällä vaikutti siltä, että kumpareen eteläreunaa olisi joskus hieman tasoitettu ja se sopisi rakennuksen sijaintipaikaksi. Kumpareen itäosa oli ummessa, joten sitä ei päästy tarkastelemaan.

Vanhimmalla historiallisella kartalla vuodelta 1832 alueelle ei ole merkitty rakennuksia. Paikka sijaitsee kuitenkin niin lähellä Kistolän keskiaikaista kyläntonttia, missä on ollut jopa kahdeksan tilaa 1560-luvulla ja jonka sijaintia ei ole kyetty vielä kunnolla selvittämään, että kohde otetaan mukaan suojelun piiriin. Kohteesta noin 250 m lounaaseen sijaitsee myös kivikautinen löytöpaikka Pangi.

Digikuvat: AKDG5260:1
Löydöt: KM41266:1-2
Tutkimukset: Vesa Laulumaa & Satu Koivisto 2017

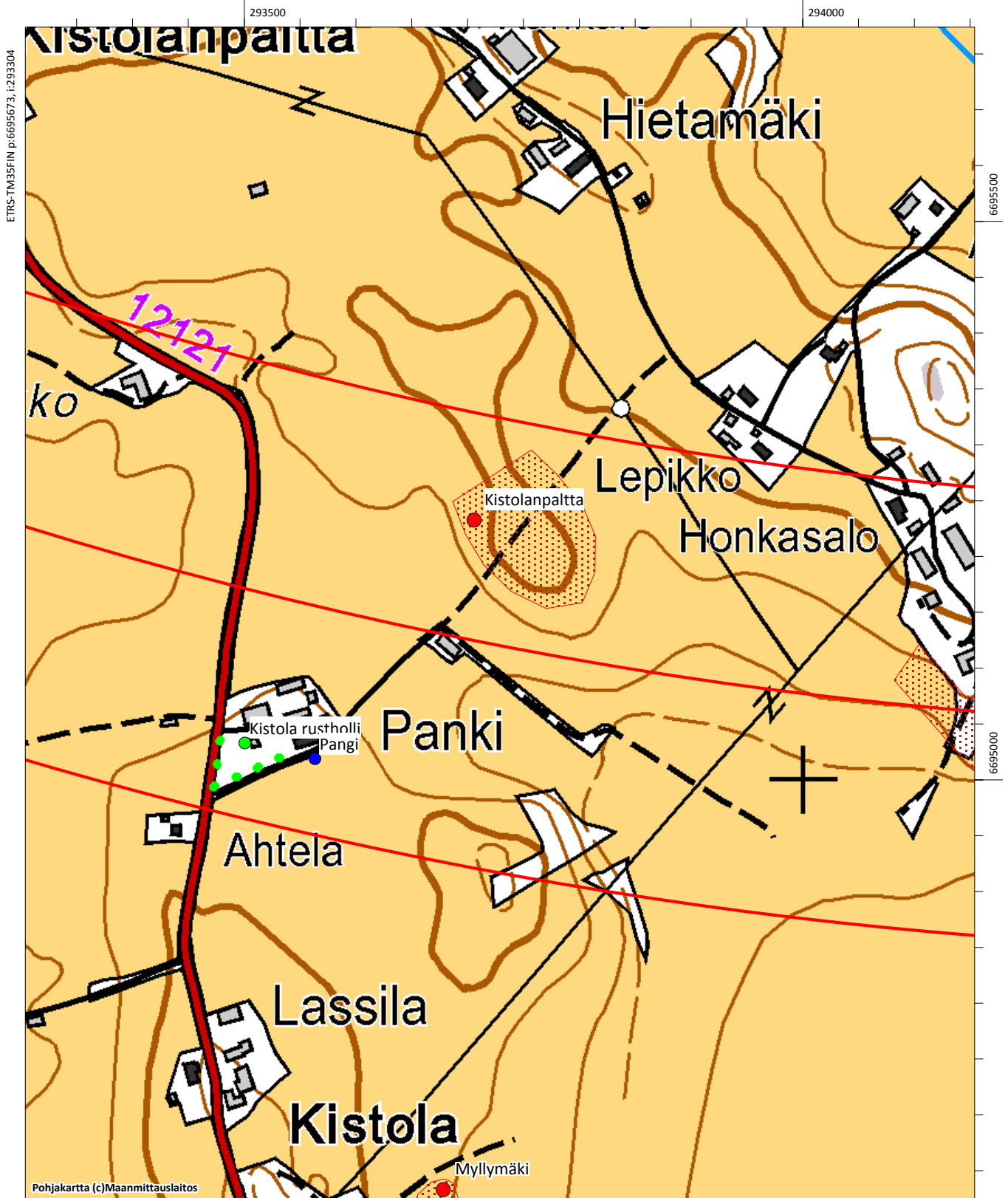
Salo Kistolampalтта. Mahdollinen historiallisen ajan asuinpaikka kuvan vasemmassa laidassa olevalla pellolla. Kistolän rusthollin kohdalla oleva tilakeskus kuvan oikeassa laidassa. Kopteri kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5260:1)

Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Kistolanpalta, 1000031173, asuinpaikat, historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Pangi, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Koskela, 501010032

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695141 I: 295695 Z: 30
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,4 km kaakkoon

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Muurlanjoen peltoaukean itälaidalla Koskelan talon vieressä. Vuoden 1963 inventoinnissa Koskelan talon kaakkoispuolella olevan peltotilkun laidassa olevan perunakellarin tuntumasta löytyi kvartsi-iskoksia vuoden 1963 inventoinnissa. Ilmeisesti samasta pellostä oli sataa paossa ollut helsinkiläinen koululainen Tauno Andersson löytänyt kivikirveen vuonna 1944. Vuoden 2017 inventoinnissa kohde tarkastettiin, mutta pelto oli osin metsittynyt ja osin kyntämättä, joten havaintoja ei tehty. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5239:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 11574:1 (kivikirves); KM 15940 (kvartsi-iskoksia)

Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 42)
 Esa Laukkanen 2002, inventointi (kohde 33)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

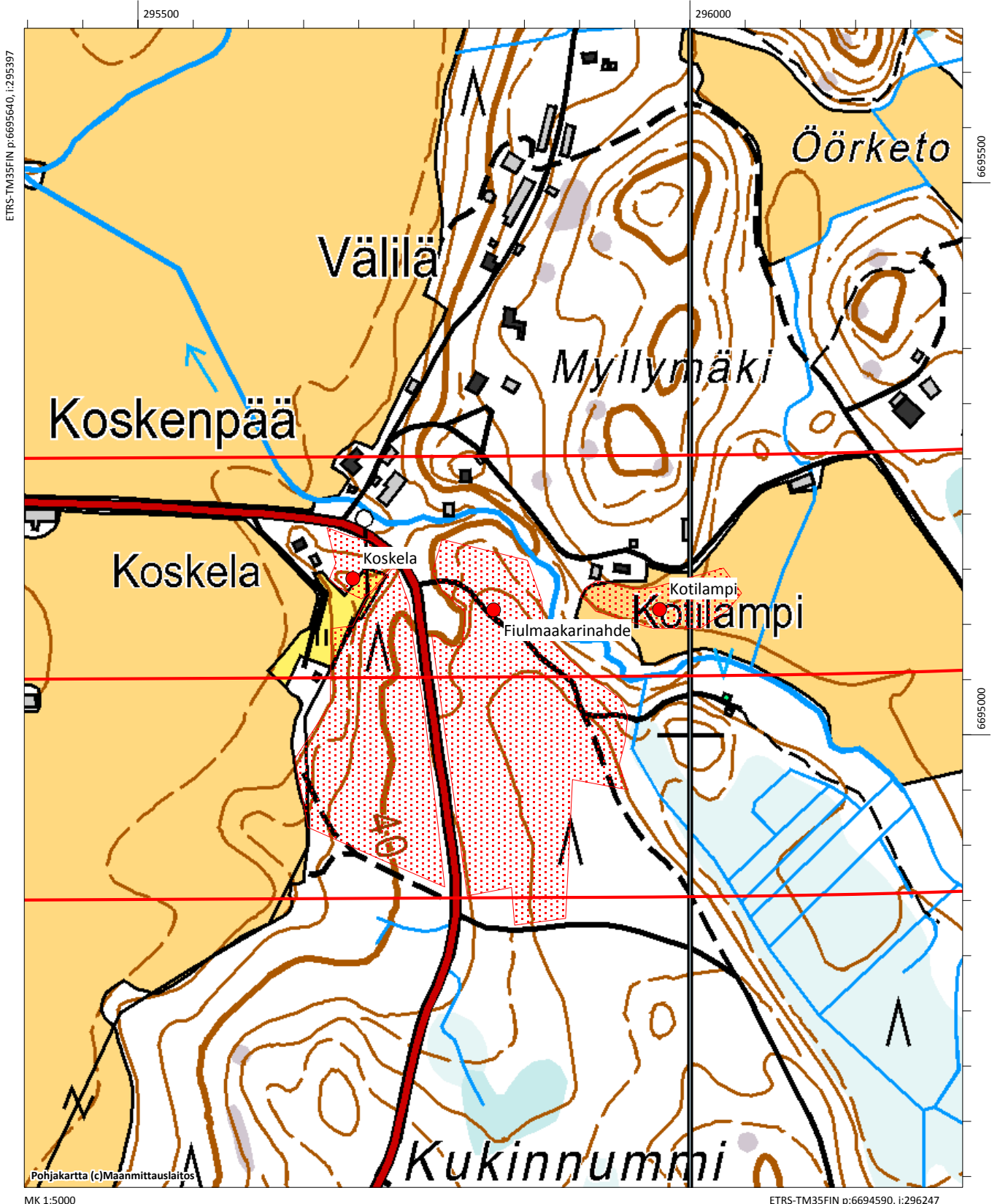

Salo Koskela. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee tien vasemmalla puolella olevassa vanhassa pellossa ja rinteessä. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5239:1)

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 100003183

Muinaisjäänöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivistinen
Laji: kiinteä muinaisjäänös
ETRS-TM35FIN: P: 6695113 I: 295972 Z: 50
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 2 km kaakkoon
Koordinaattiselite: Asuinpaikan arvioitu keskipaikka vuoden 2002 inventoinnin havaintojen perusteella

Kohdekuvaus:

Muinaisjäänösrekisterin kuvaus: "Kivistinen asuinpaikka etelään viettävällä hiekkapohjaisella pellolla Myllyojan pohjoisrannalla, kosken itä- ja yläpuolella, joen ja Rapasuontien välissä. Löytöjä havaittiin v. 2002 inventoinnissa Myllymäen tilan puolella ja Kotilammen tilusrajan vieressä. Löytöalue jatkuu Kotilammen puolelle. Pohjoisin löytökohta oli n. 40 m Rapasuontiestä etelään, eteläisin n. 10 m Myllyojasta pohjoiseen. Inventointilöydöt koostuvat kvartsi-iskoksista, hiekkakivisestä hioimesta. Paikalta on myös aiempia kivistisiä löytöjä, kvartsi-iskoksia ja kivilajia. Asuinpaikka kuuluu Pyölin kylään."

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa, mutta pellot olivat kesannolla ja lisähavaintoja ei tehty. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5238:5
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 17096 1-3 (kvartsi -iskoksia, siru mustaa kiveä, kaksi särjetyn harmaan kiven lohkarettia); KM 33345:1-4 (hiekkakivihioimen pala ja 3 kvartsi-iskosta)

Tutkimukset: Esa Laukkanen 2002, inventointi (kohde 33)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

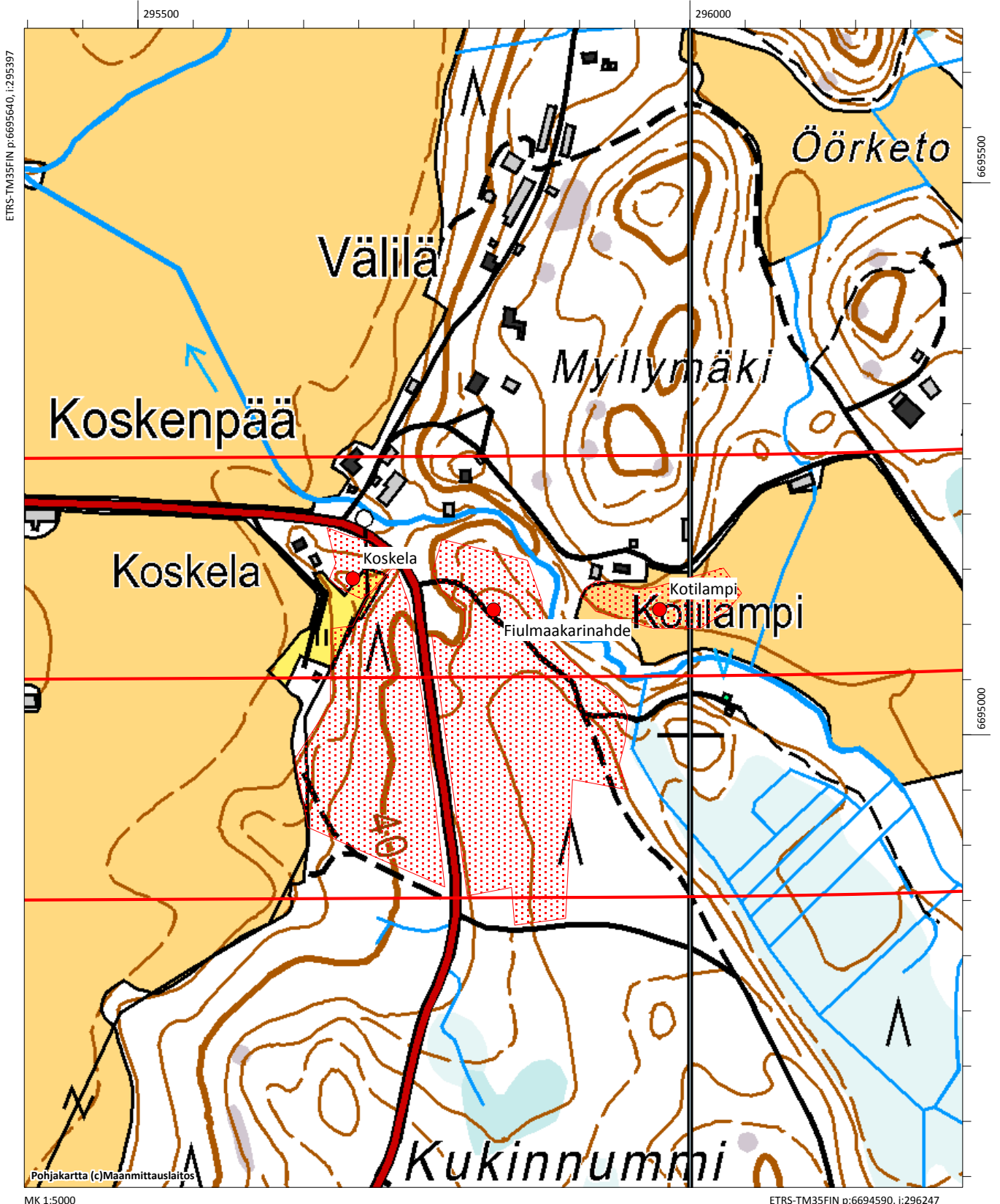

Salo Kotilampi ja Fiulmaakarinahde. Kotilampi on kuvan oikeassa laidassa olevien talojen kohdalla pellolla. Fiulmaakarinahde levittäytyy kuvan keskellä kulkevan Kaukolantien molemmiin puolin. Kopterikuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5238:5)

Salo Fiulmaakarinahde, 501010033, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Koskela, 501010032, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Kotilampi, 1000003183, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Nikula, 501010030

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695069 I: 294199 Z: 28
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202111 Salo
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,3 km etelälounaaseen

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Muurlanjoen länsipuolella olevan metsäsaarekkeen eteläpäässä. Saarekkeen länsilaidalla on Honkasalon tila. Matti Huurre löysi saarekkeen eteläpuoleiselta pellolta merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta vuonna 1963. Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Metsäsaarekkeen eteläpään maaperä on hiekkaa, pelto on myös hiekkapohjainen. Saarekkeen eteläkärki kasvaa tiheää vesakkoa ja aluetta on kaiveltu monin paikoin. Vuonna 2017 löydettiin kolme kvartsi-iskostaa aiemmin muinaisjäännökseksi rajatulta pellon osalta, lisäksi löydettiin palaneita kiviä pitkin pellon itäisivua ja yksi kvartsi-iskos pellon lounaisreunalta. Löytöjä ei otettu talteen. Etelä- ja kaakkoisosassa havaittiin myös punaiseksi palanutta hiekkaa. Mahdollisesti asuinpaikka on ollut laajempi kuin vuoden 1963 havaintojen perusteella on luultu. Uusi aluerajaus perustuu vuoden 2017 löytöihin ja havaintoihin. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5240:1-2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 15942:1-5 (kiviesineen siru, keramiikkaa, piitä, kvartsia)

Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 40)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Nikula. Kivikautinen asuinpaikka pellolla, maaperä on hiekkaa. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5240:1)

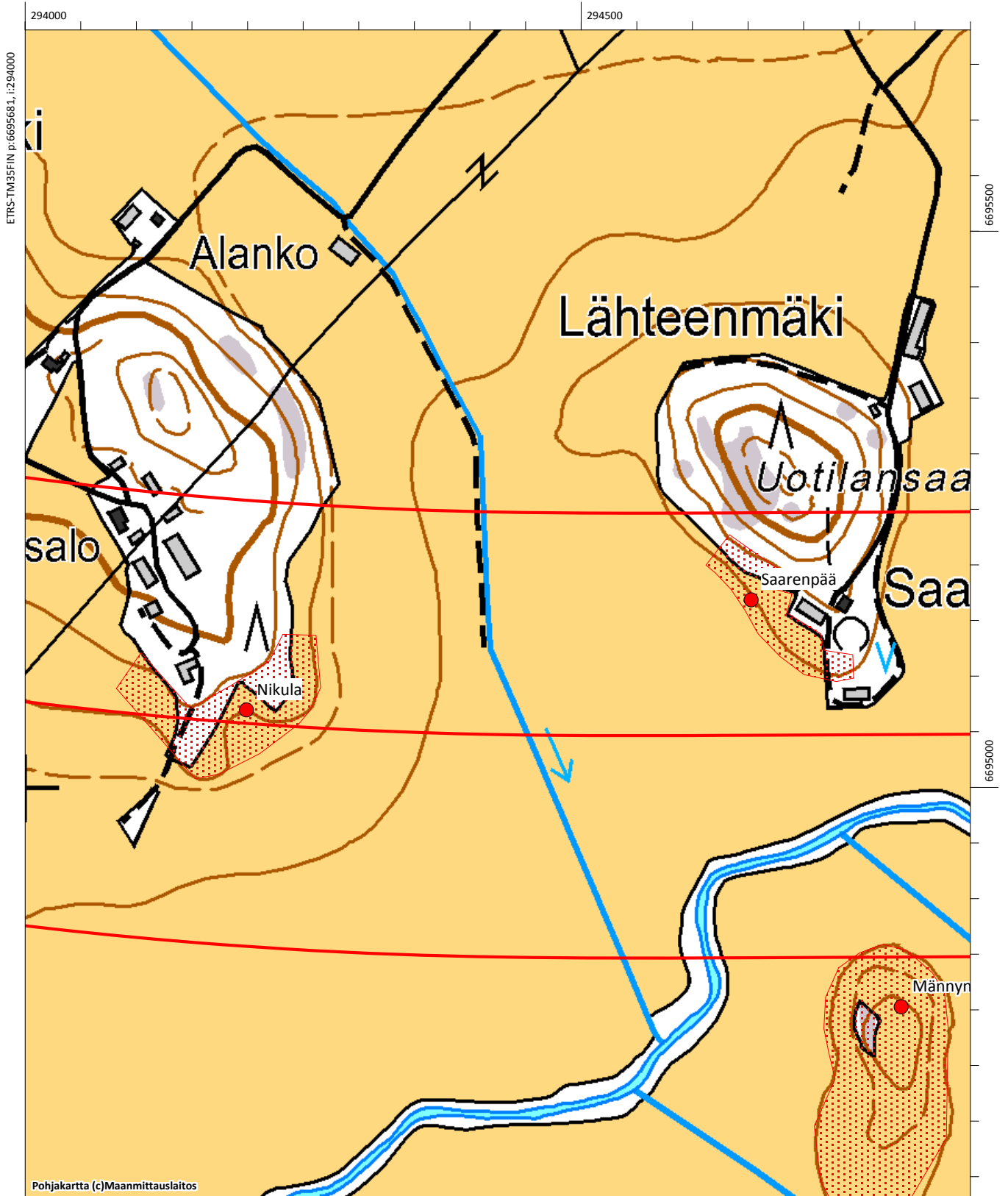

Salo Nikula. Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Muurlan jokilaaksossa olevan metsäisen mäen eteläpäässä, kuvassa saarekkeen vasemmassa laidassa. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5240:2)

Salo Nikula, 501010030, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Saarenpää, 1000003025101, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Norsjoki 2, 1000031175, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat   **Alatyyppi:** torpat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6696188 I: 302877 Z: 55
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 8 km itään
Koordinaattiselite: Torpan paikan gps-koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Hirsijärven pohjoispäässä Sammalonsalmesta noin 500 metriä länsilounaaseen. Torppa on sijainnut nykyisen pellon länsilaidassa, noin 100 metriä järvestä. Torppa on merkitty 1800-luvun puolivälissä tehtyyn Senaatin kartastoon. Pellon reunassa on katajien peittämä neliskanttinen kuoppa, kooltaan noin 2,5 metriä kanttiinsa ja syvyys noin metri. Kuoppaa ympäröivät vallit, selvää sisäänkäyntiä ei ole näkyvissä. Tästä noin 30 metriä pohjoiseen on pellolla kallioinen kumpare, joka voisi myös olla asuinrakennuksen paikka.

Digikuvat: - AKDG5245:1-2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Torppa on merkitty Senaatin kartastoon (lehti VIII-22). Nykyisen Norsjoen talon paikalla on myös ollut alun perin torppa.

Salo Norsjoki. Torpan paikka pellon laidassa on katajien ja kasvillisuuden peittämä. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5245:1)

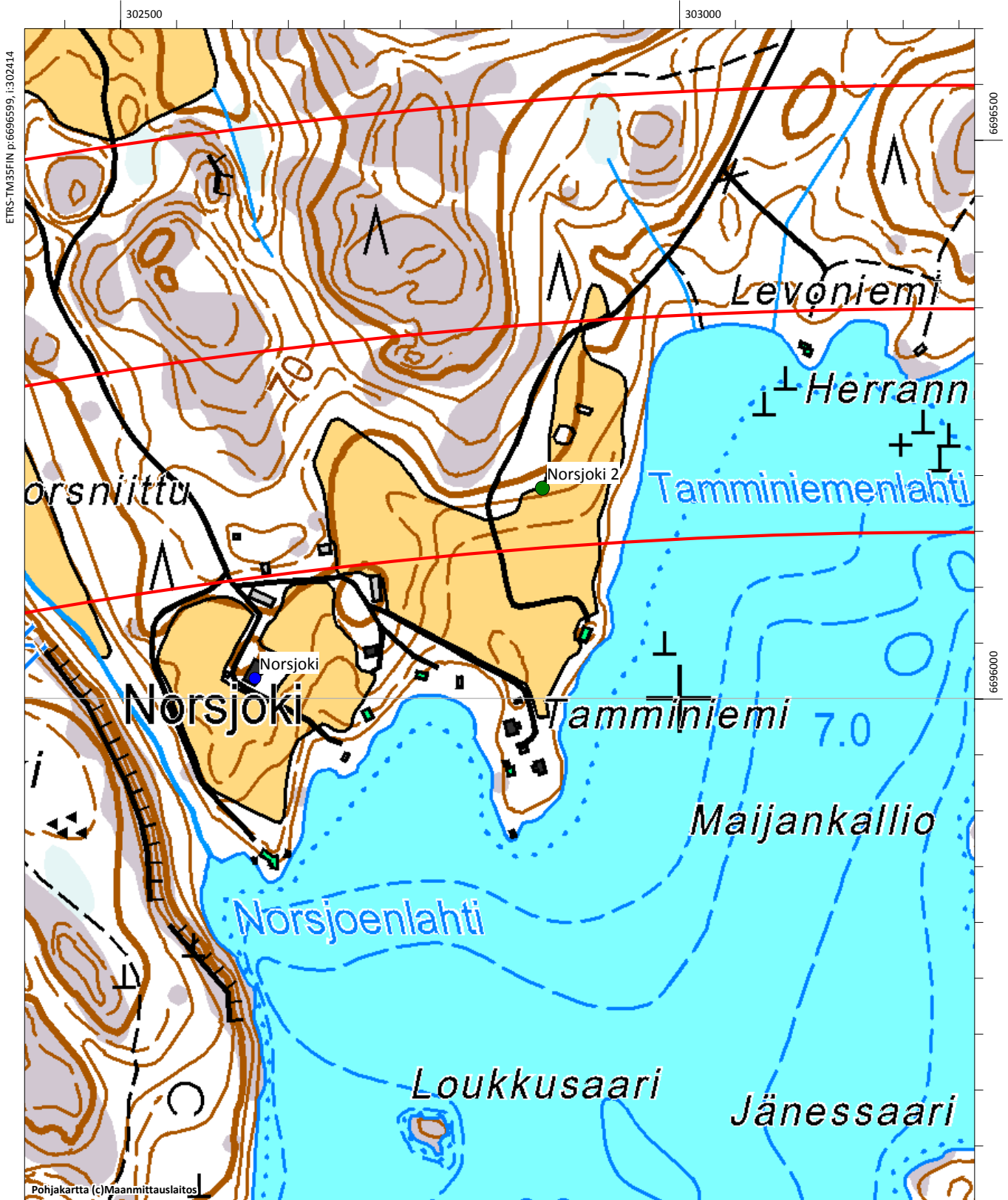

Salo Norsjoki. Maisemaa torpan paikalta Hirsijärven suuntaan. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5245:2)

Salo Norsjoki, 1000015487, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Norsjoki 2, 1000031175, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Pangi, 1000015467

Muinaisjäännöstyyppi: löytöpaikat
Alatyyppi: irtolöytöpaikat
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: löytöpaikka
ETRS-TM35FIN: P: 6695018 I: 293563 Z:
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202111 Salo
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,7 km lounaaseen
Koordinaattiselite: Talon koordinaatit

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Muurlanjoen länsipuolella olevilla pelloilla. Löytötietojen mukaan oikokirves (KM 3187:6) on saatu "Rikiina Bangilta Kistolassa (1895)". Pangiin talo on Kistolän kylän pohjoislaidassa ja siihen liittyy myös historiallinen Kistolän rustholli. Kirves on löytynyt jostain ympäröiviltä pelloilta. Muurlanjoen tuntumasta tunnetaan useita kivikautisia asuinpaikkoja. Pangin ympäristössä olevia peltoja käytiin läpi vuoden 2017 inventoinnissa, mutta mitään kivikautteen viittaavaa ei löydetty. Löytöpaikan koordinaatit osoittavat taloon, koska varsinainen löytöpaikka ei ole tiedossa.

Digikuvat: - AKDG5244:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 3187:6 (oikokirves)

Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 117)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

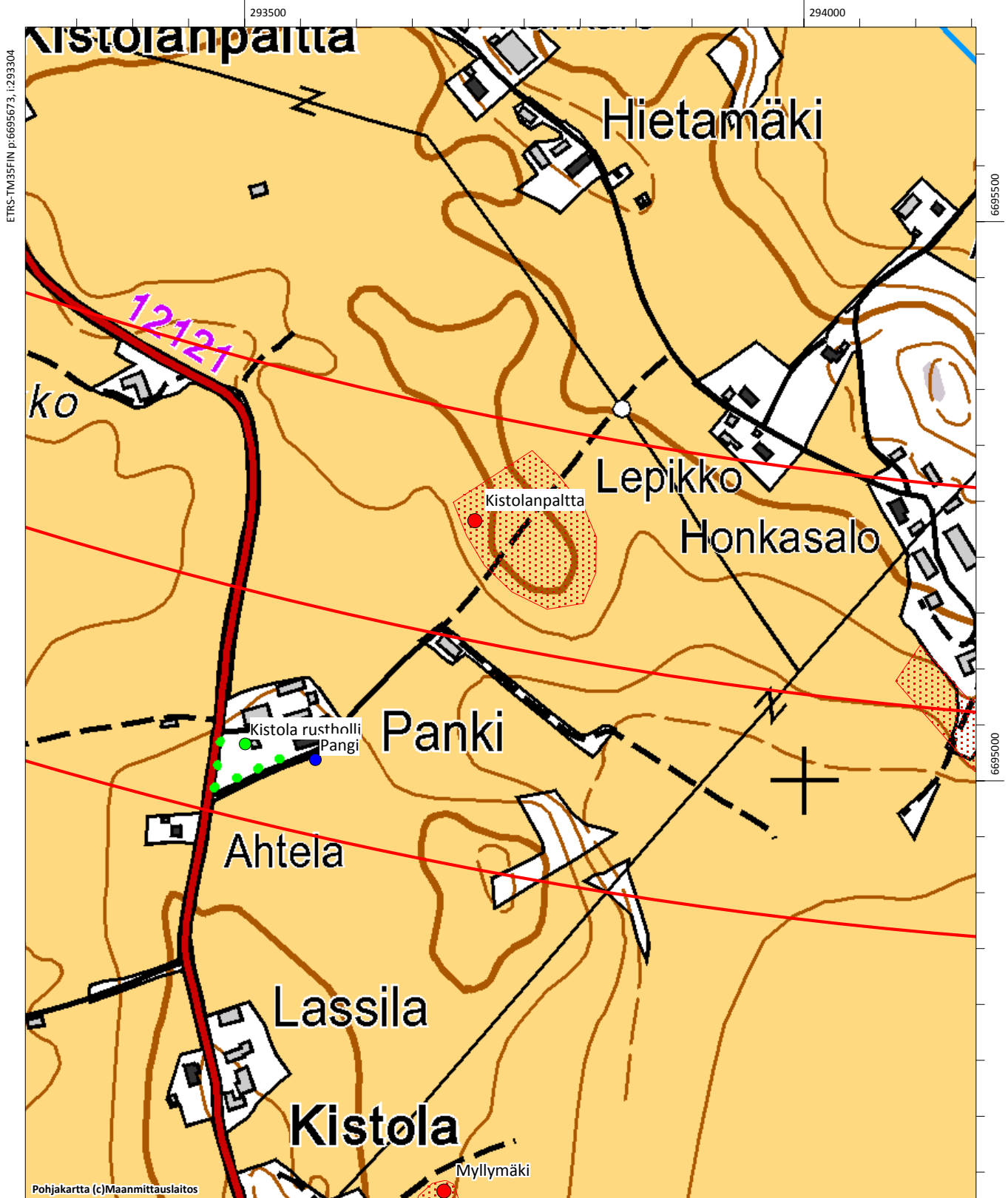
Salo Kistolän Rustholli. Kistolän Rustholli on sijainnut mäenkumpareella (kuvan keskellä), joka on nykyisin rakennettua. Pangiin kivikautinen oikokirves on todennäköisesti läheisiltä pelloilta. Kopterikuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5244:1)

Salo Kistola Rustholli, 1000015630, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Kistolanpalтта, 1000031173, asuinpaikat, historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Pangki, 1000015467, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Puistokankare, 501010031

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695220 I: 295288 Z: 30
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,3 km etelälounaaseen

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee pellolla noin 200 metriä Muurlanjoen itäpuolella metsäsaarekkeen eteläpuolella. Metsäsaarekkeella on Kankareen ja Puiston talot. Asuinpaikka on pohjois-etelä suuntaisen harjanteen eteläpäässä ja se on löytynyt vuoden 1963 inventoinnissa, jolloin paikalta löytyi kvartsitaltta ja –iskoksia. Myös vuoden 2003 inventoinnissa paikalta löytyi kvartsi-iskoksia ja porfyryri-iskos.

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa, mutta löytöjä ei tehty. Havaintomahdollisuudet eivät olleet kovin hyvät, sillä peltoa ei ollut kynnetty vaan pinta oli talven jäljiltä tamppaantunut ja korsien sekainen. Harjanteen yläosan maaperä vaikuttaa olevan hiekkaa, mutta muuttuu savisemmaksi hieman alempana. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5241:1-2

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: KM 15939:1-2 (kvartsitaltta ja 2 iskosta-); KM 33333:1-5 (4 kvartsi-iskosta ja porfyryri-iskos)

Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 41)
 Esa Laukkanen 2002, inventointi (kohde 31)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

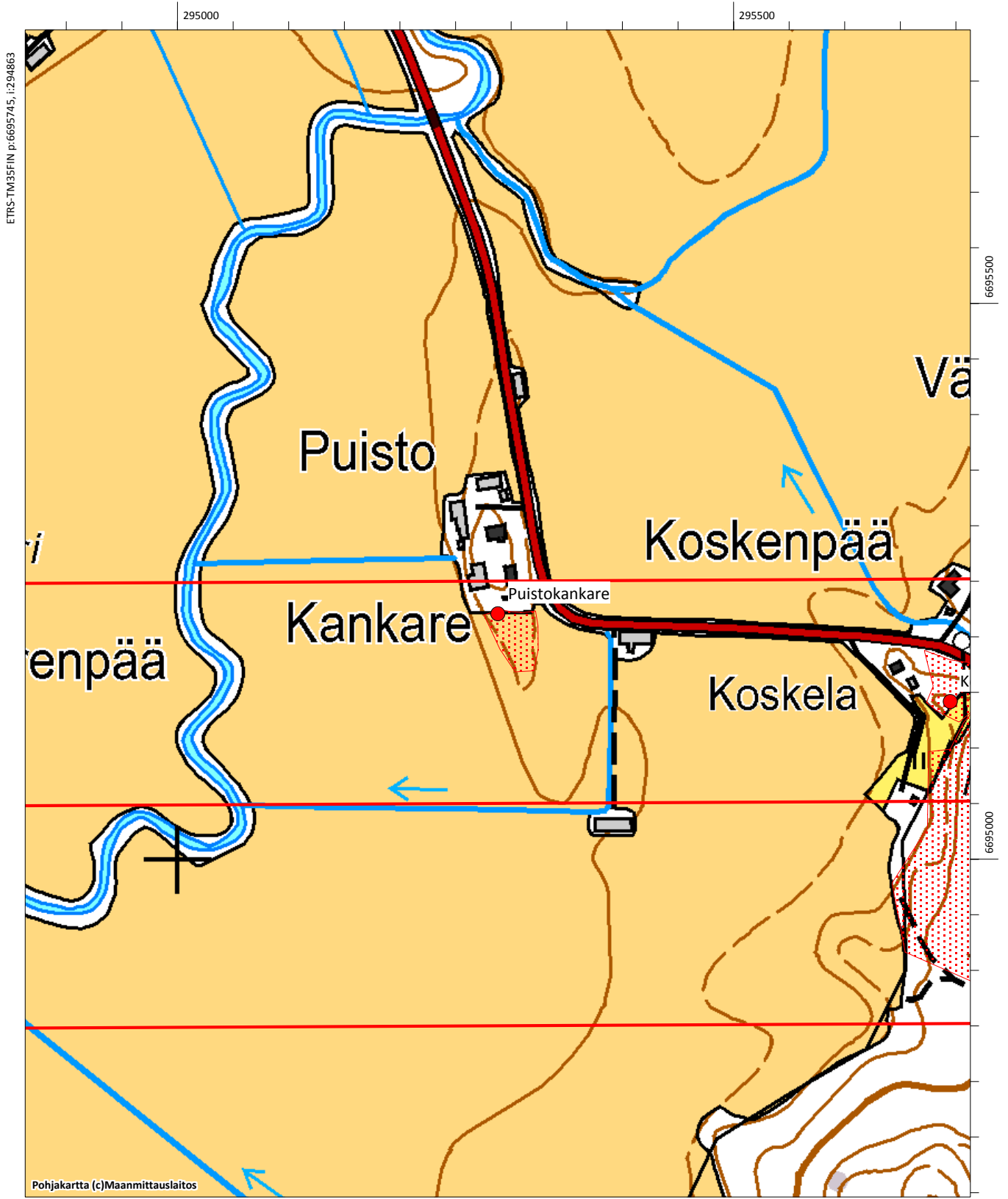
Salo Puistokankare. Kivikautinen asuinpaikka pellolla Kankareen talon eteläpuolella. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5241:1)

Salo Puistokankare. Kivikautinen asuinpaikka tien mutkan kohdalla, asutun peltosaarekkeen eteläpuolella. Kopterikuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5241:2)

Salo Puistokankare, 501010031, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Saarenpää, 100003025

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695168 I: 294653 Z: 30
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 1,3 km etelälounaaseen

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee noin 200 metriä Muurlanjoen luoteispuolella metsäsaarekkeen eteläpäässä olevalla pellolla. Saarekkeen eteläpäässä on Saarenpään talo. Kohteesta on kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä vuosien 1963 ja 2002 inventoinneista (kvartsi-iskoksia ja porfyryydin), lisäksi paikalta on löytynyt myös kaksi kivikirvestä ja reikäkivi.

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa, jolloin löydettiin kvartsi-iskos ja pieni hioimen katkelma, löytöjä ei otettu talteen. Maaperä on melko savinen ja rinne kohoaa pellon laidasta melko jyrkästi kohti kallioista mäen lakea. Asuinpaikka on pääosin nykyisellä pellolla, mutta sitä voisi olla säilyneenä rakentamattomalla alueella, joka eteläpuolella. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5242:1-2

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: Reikäkivi ja 2 kivikirvestä Muurlan kotiseutumuseossa; KM 33348:1-5 (3 kvartsi-iskosta, porfyryr-iskos ja -ydin)

Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohteet 111–113, tuolloin irtolöytöpaikkoja)
Esa Laukkanen 2002, inventointi (kohde 69)
Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

AKDG5242:1 Salo Saarenpää. Kivikautinen asuinpaikka asutun metsäsaarekkeen eteläpäässä. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa.

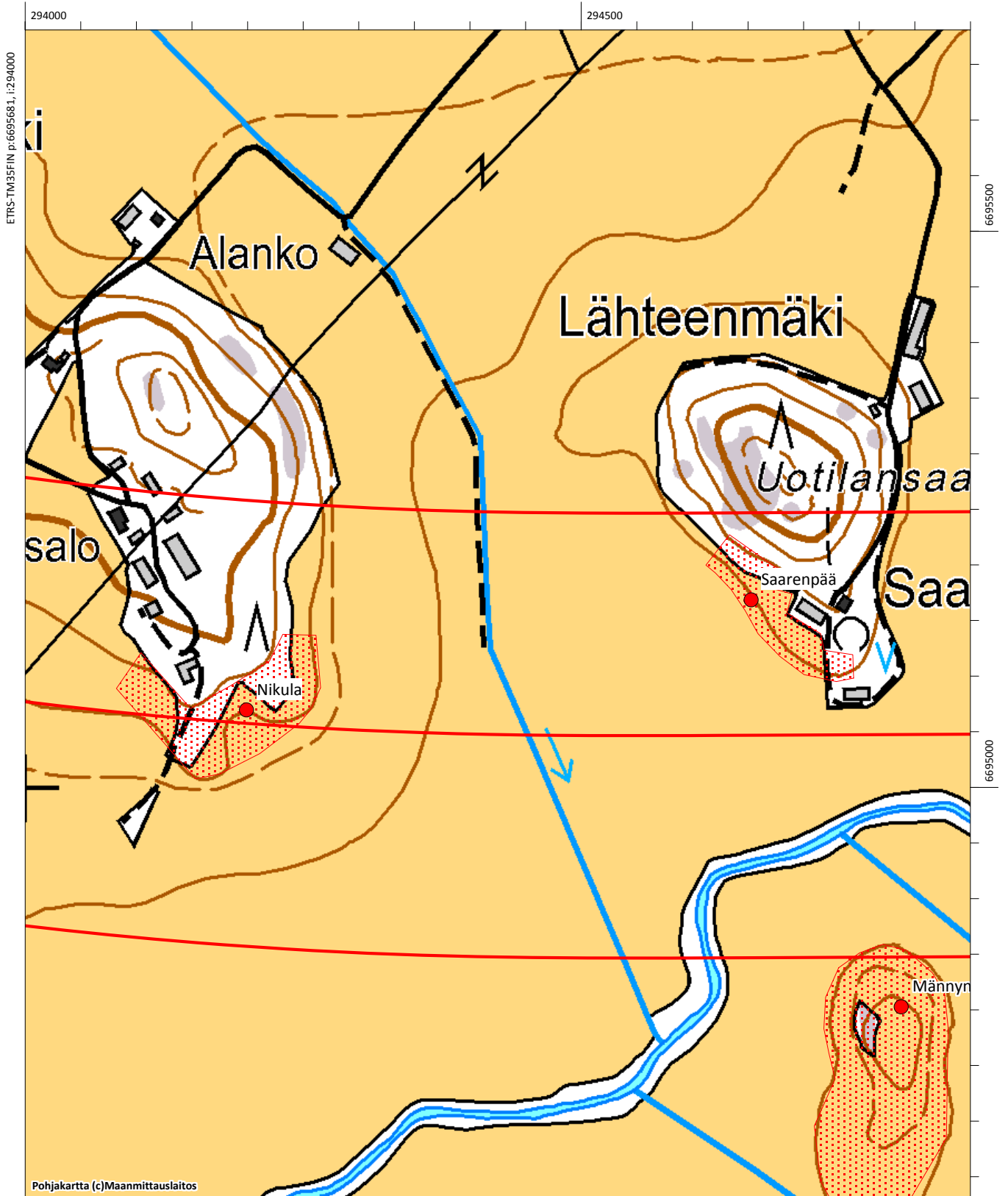

Salo Saarenpää. Kivikautinen asuinpaikka kuvassa olevan metsäsaarekkeen eteläpäässä. Kopterikuva idästä.
Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5242:2)

Salo Nikula, 501010030, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Saarenpää, 1000003025101, asuinpaikat, kivikautinen

Salo Sammalo, 1000015618

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat   **Alatyyppi:** kyläpaikat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: mahdollinen muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6696194 I: 303685 Z: -
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: 11,2 km Suomensjärven kirkosta länteen
Koordinaattiselite: Nykyinen Sammalon tila

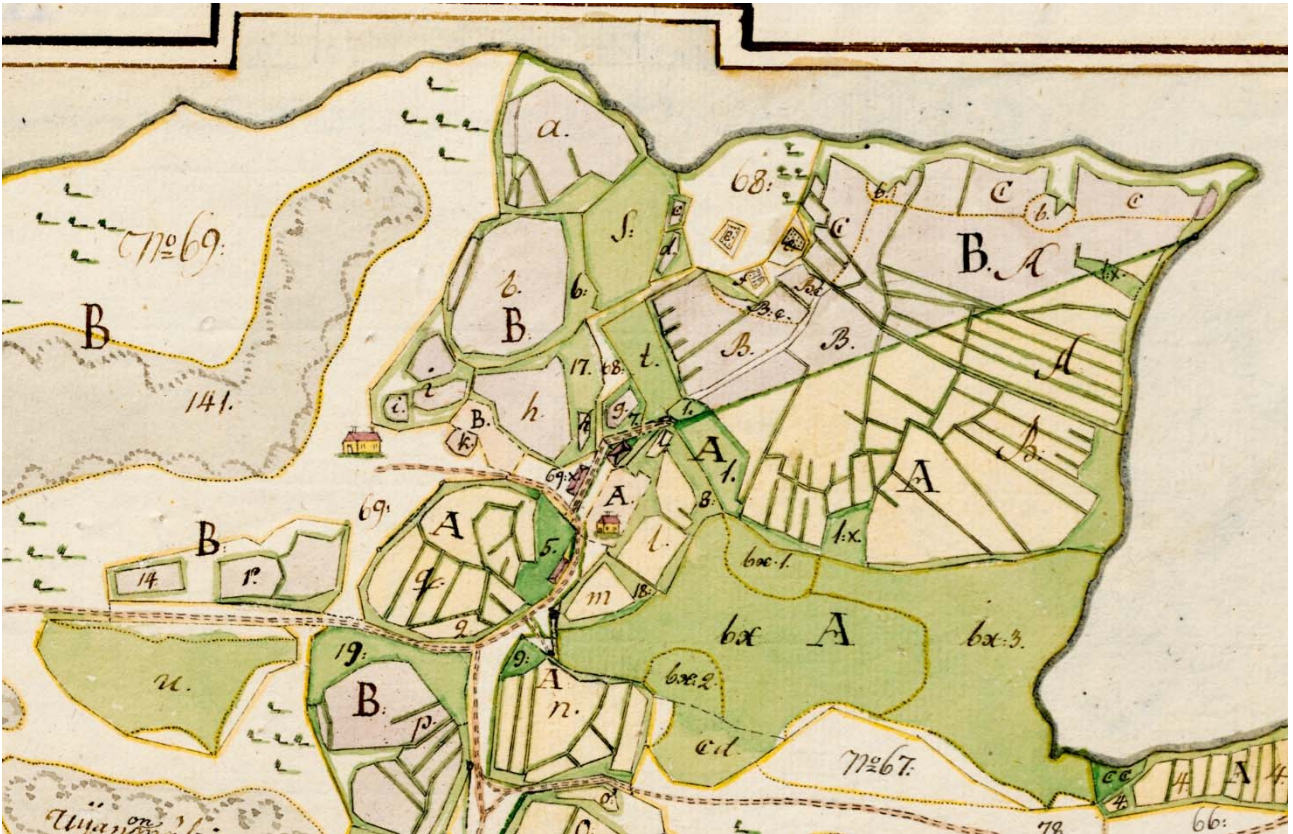
Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Hirsijärven pohjoispäässä, noin 250 metriä Sammalonsalmesta itään. Sammalo mainitaan lähteissä ensimmäisen kerran vuonna 1530. Sammalossa oli vuonna 1540 kolme tilaa. Vanhin kyläkartta on laadittu vuosina 1783 ja 1806 (MH A38 28/1-7). Kylässä oli tuolloin kaksi tilaa: Pälli ja Pallus.

Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Sammalon nykyiset rakennukset ovat todennäköisesti toisen vanhan tilan paikalla, mutta kaikki lähialueet pellot olivat laitumena tai muuten kyntämättä, joten pintapoimintaa ja havaintoja ei voitu tehdä. Viereisten kalliomäkien alaosissa ei havaittu merkkejä talon paikoista. Vanhan asutuksen paikantaminen vaatisi tarkkuusinventointia aikaisin keväällä tai myöhään syksyllä.

Digikuvat: - AKDG5246:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Veli-Pekka Suhonen v. 2010, arkistotutkimus
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Ote Löhtmanin ja Grönlundin vuosina 1783 ja 1806 tekemästä isojakokartasta (Kansallisarkisto A38:28/1-7). Sammaloon on merkitty kaksi taloa.

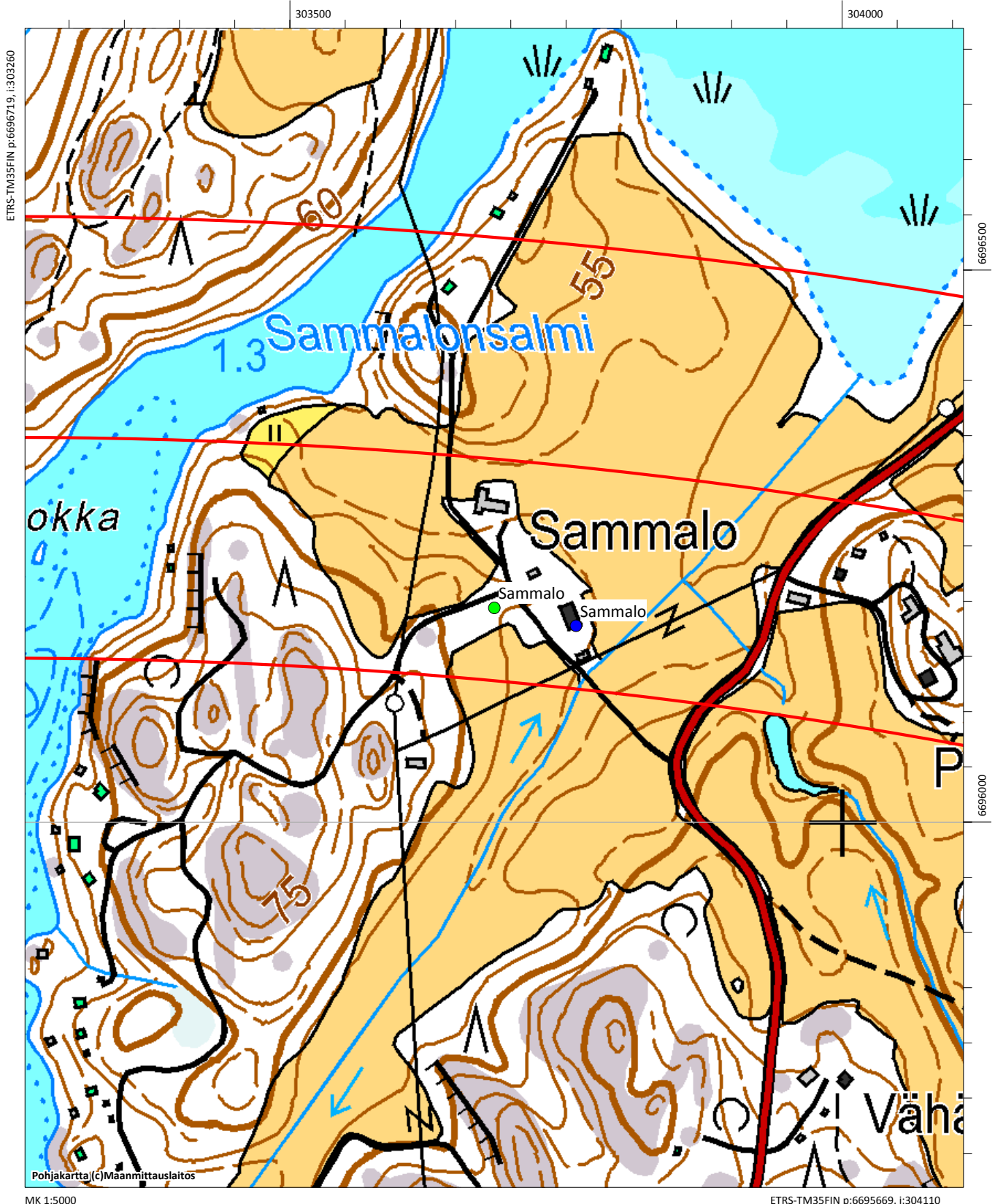

Salo Salmalo. Historiallinen asuinpaikka. Kuvassa Sammalon nykyinen päärakennus, alue on rakennettua ja pellot kasvavat heinää. Sammalon "elopellosta" löydyntä kivikirves on löydyntä talon läheisiltä pelloilta, tarkempi löytöpaikka on tuntematon. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5246:1)

Salo Sammalo, 1000015618, asuinpaikat (kyläpaikat), historiallinen

Salo Sammalo, 1000015504, löytöpaikat, kiviakautinen

Salo Sammalo, 1000015504

Muinaisjäännöstyyppi: löytöpaikat   **Alatyyppi:** irtolöytöpaikat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** kivikautinen
Laji: löytöpaikka
ETRS-TM35FIN: P: 6696178 I: 303759 Z:
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Kiskon kirkosta 12 km pohjoiseen
Koordinaattiselite: Talon koordinaatit

Kohdekuvaus:

Löytöpaikka sijaitsee Hirsijärven pohjoispäässä Sammalonsalmen itäpuolella olevan Sammalon tilan maalla. Nelisivuinen oikokirves on löydetty "Sammalon talon elopellosta" ja tullut Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1901. Vuoden 1963 inventoinnissa pellolla ei havaittu merkkejä asuinpaikasta. Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa, mutta pellot olivat laitumena tai kesannolla ja havaintoja ei voitu tehdä...

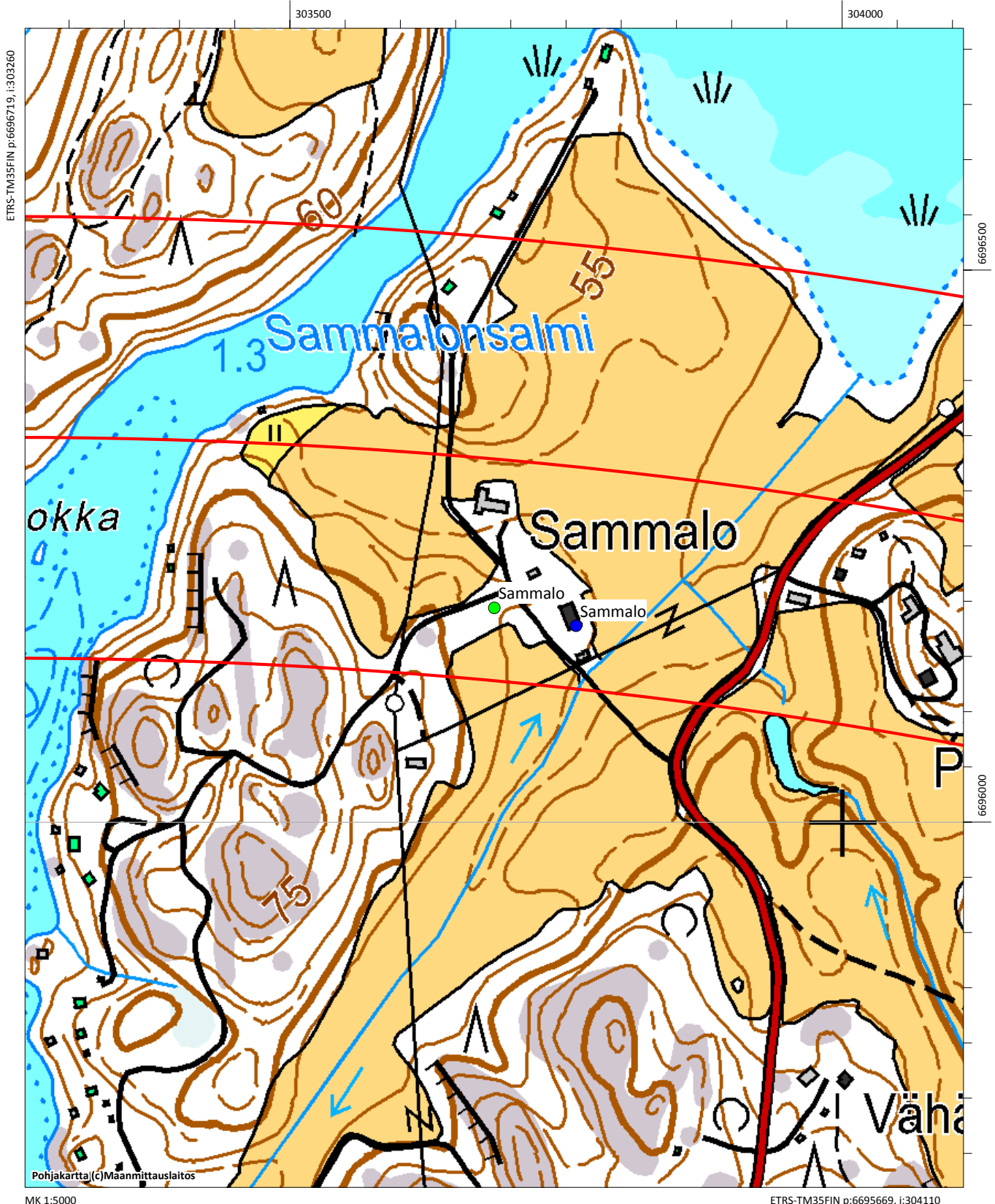
Digikuvat: - AKDG5246:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 3968:5 (nelisivuinen oikokirves)

Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 137)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Kuva ks. edellinen kohde Salo Sammalo historiallinen asuinpaikka.

Salo Sammalo, 1000015618, asuinpaikat (kylänpaikat), historiallinen

Salo Sammalo, 1000015504, löytöpaikat, kivikautinen

Salo Saunatie, 1000031176, UUSI KOHDE

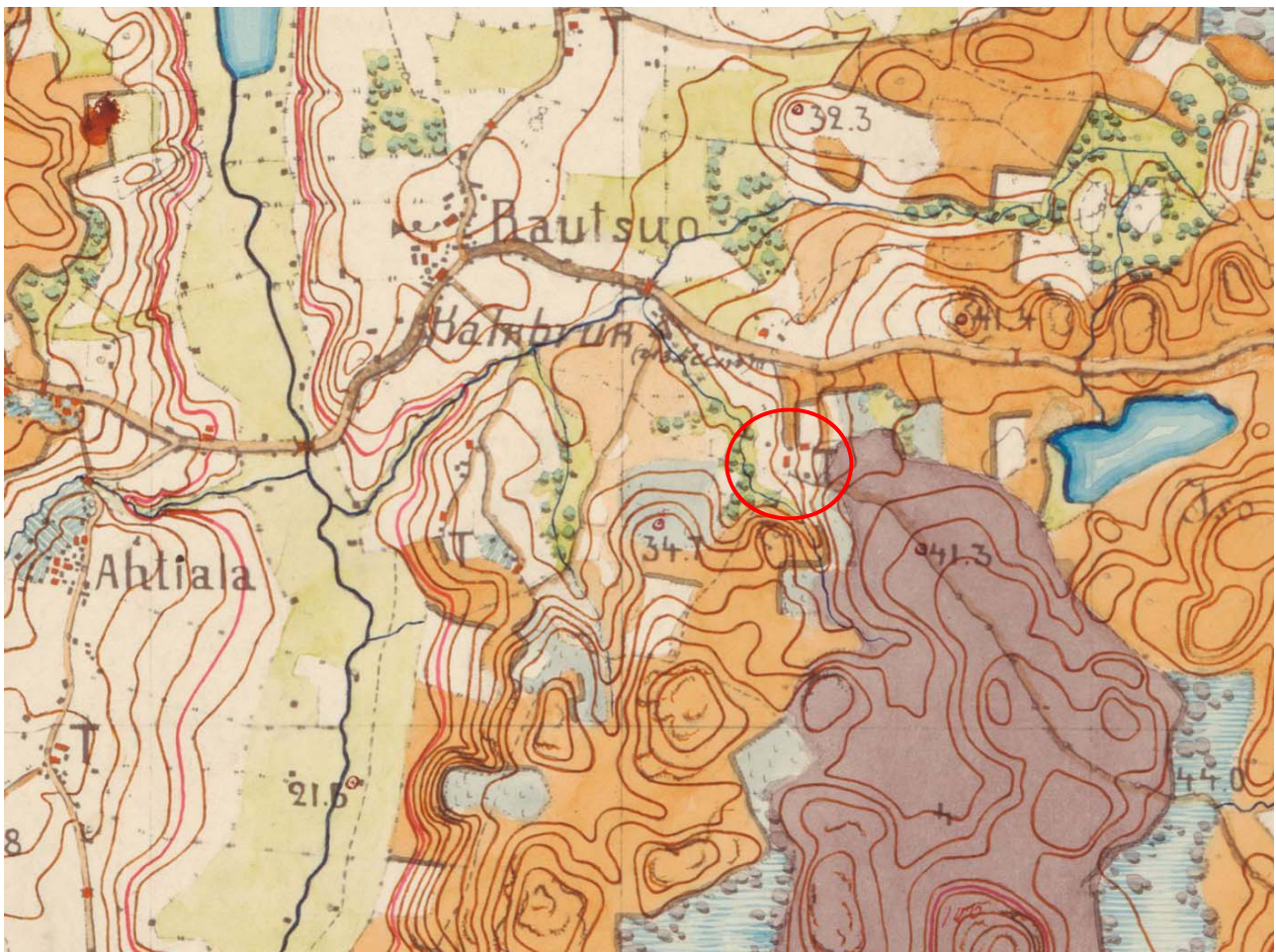
Muinaisjäännostyyppi:	asuinpaikat	Alatyyppi:	torpat
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	historiallinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde		
ETRS-TM35FIN:	P: 6695788	I: 312345	Z: 70
TM35-lehtijako:	L3343 Salo		
Peruskartta:	202305 Suomensjärvi		
Etäisyystieto:	Suomensjärven kirkosta 3,4 km lounaaseen		
Koordinaattiselite:	Torpan gps-koordinaatit		

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee metsässä Anerionjoesta noin 900 metriä itään, Saunatien varressa, sen länsipuolella. Torppa on merkitty Senaatin kartastoon. Vuoden 2017 inventoinnissa löydettiin torpan asuinrakennuksen kivijalka aivan tien vierestä. Luonnonkivistä tehty kivijalka, kooltaan noin 5x8 metriä, on tiheässä kuusikossa. Tien puoleisella sivulla on uunin paikka, joka erottuu kasana kiviä. Torpan eteläpuolella kulkee kapea puronuoma, jonka toisella puolella on toinen rakennuksen pohja noin 30 metriä torpasta. Kyseessä on ilmeisesti navetta tai muu ulkorakennus, koko noin 2,5x4 metriä.

Digikuvat: - AKDG5249:1-2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Saunatie, torppa on merkitty 1800-luvun puolivälistä olevaan Senaatin kartastoon (lehti VIII-23).

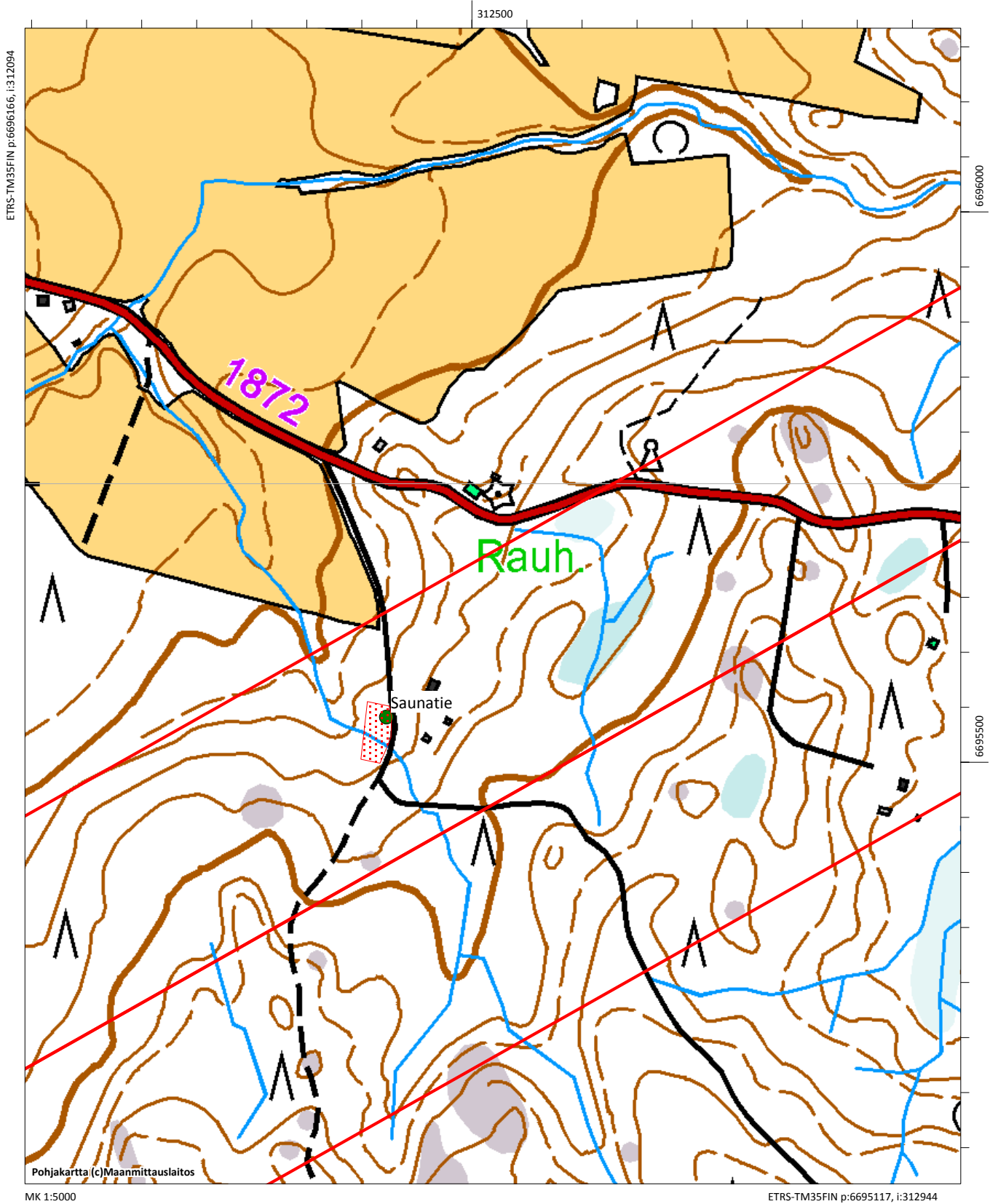
Salo Saunatie. Rakennuksen kivijalka kuusikossa, kuvan vasemmassa laidassa kulkee Saunatie. Kuva luoteesta.
Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5249:1)

Salo Saunatie. Rakennuksen kivijalka, kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5249:2)

Salo Saunatie, 1000031176, asuinpaikat (torpat), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Siankuopanmäki, 100003184

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet	Alatyyppi: latomukset	
Lukumäärä: 1	Ajoitus: ajoittamaton	
Laji: kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN: P: 6695702 I: 298855 Z: 93		
TM35-lehtijako: L3343 Salo		
Peruskartta: 202302 Muurla		
Etäisyystieto: Muuurlan kirkosta 4 km itään		
Koordinaattiselite: Latomuksen gps-koordinaatit		
Kohdekuvaus:		

Kohde sijaitsee Siankuopanmäellä Kave-Rytkö -järven ja Metsä-Valkjärven välissä. Alue on kallioista kuivaa mäntykangasta. Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Aiempien tietojen mukaan (Laukkanen 2002), siihen kuului kalliolla oleva latomus, mahdollinen latomus ja lohkareikkoon tehty ojamainen syvennys, joka rajoittaa rökkiömäisen kivialueen, jonka keskellä on suuri kivi rökkiöiden silmäkiven tapaan.

Vuoden 2017 inventoinnissa todettiin, että kalliolla oleva latomus on kooltaan noin 4x3,5 metriä ja se vaikuttaa koostuvan vain yhdestä kivikerroksesta. Latomus ei ole hauta eikä todennäköisesti edes muinaisjäännös, vaan liittyyne lähisen Mäntsälän torpan toimintaan alueella. Vastaavia kallion tai ison kiven päälle kasattuja kiveyksiä näkee usein hakamailla tai kaskimailla. Vuoden 2002 inventoinnissa mainittu mahdollinen latomus on luonnon muovaama kivikko. Samoin ojamainen syvennys, jonka keskellä on ns. silmäkivi, on laajemman rakkakivikon laita, jota on joskus hieman pengottu. Yksi kivistä on pystymässä asennossa ja voi olla, että se toimii rajamerkinä, sillä mäen tältä kohtaa on kulkenut kahden kylän historiallinen raja.

Digikuvat: -	AKDG5247:1-2
Löydöt:	-
Aiemmat löydöt:	-

Tutkimukset:	Esa Laukkanen v. 2002, inventointi (kohde 133) Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017
---------------------	---

Erilliskohde: Kuoppia rakkakivikossa P: 6695646, I:298809, Z 97

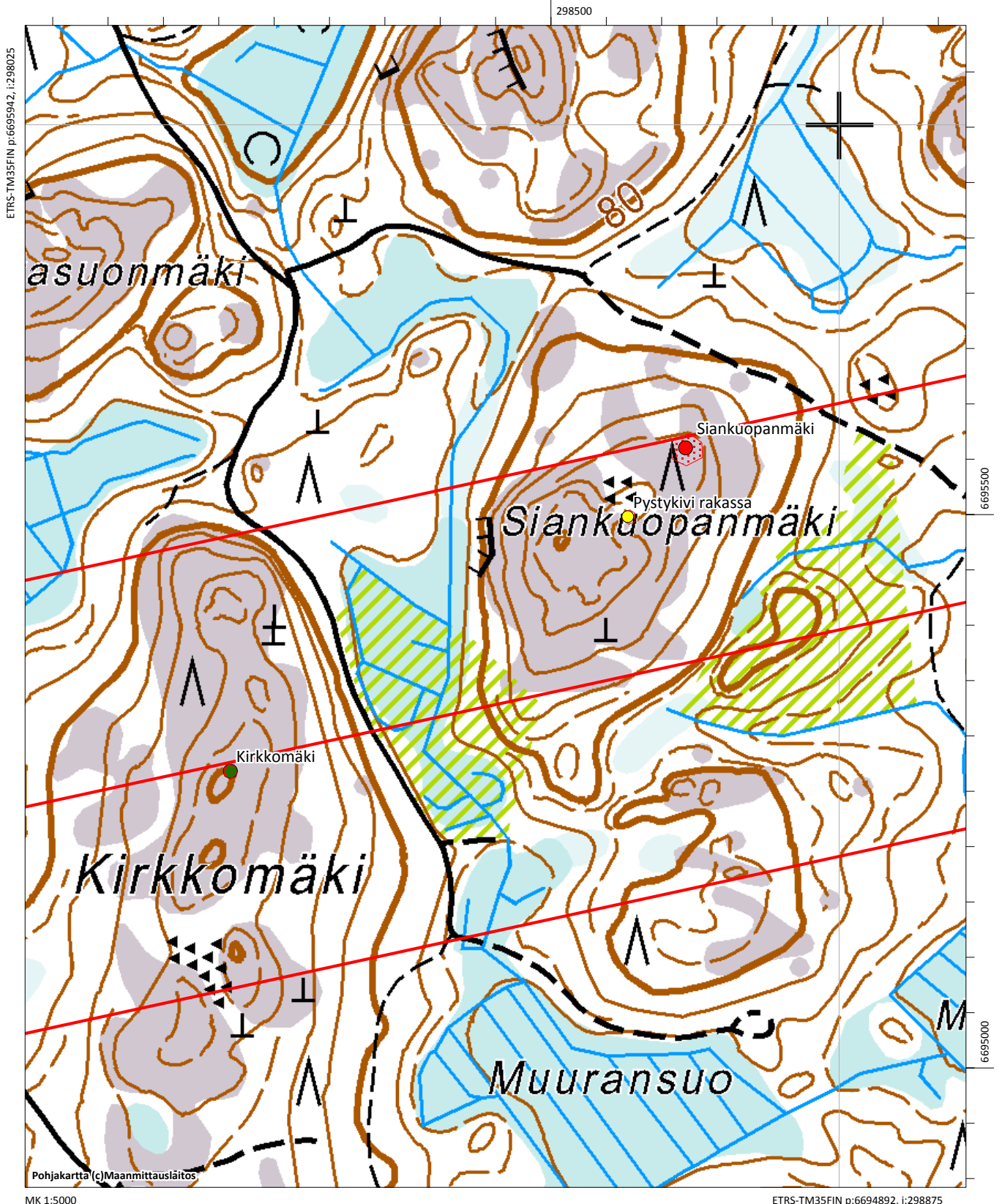
Salo Siankuopanmäki. Kivilatomuksessa on yksi kerros kallion päälle koottuja kiviä. Kuva lounaasta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5247:1)

Salo Siankuopanmäki. Röykkiönä aiemmin pidetty kiveys on pengottu rakkakivikko. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5247:2)

Salo Kirkkomäki, 1000031172, kivirakenteet (rajamerkit), historiallinen, UUSI KOHDE
Salo Siiankuopanmäki, 1000003184, kivirakenteet (latomukset), ajoittamaton

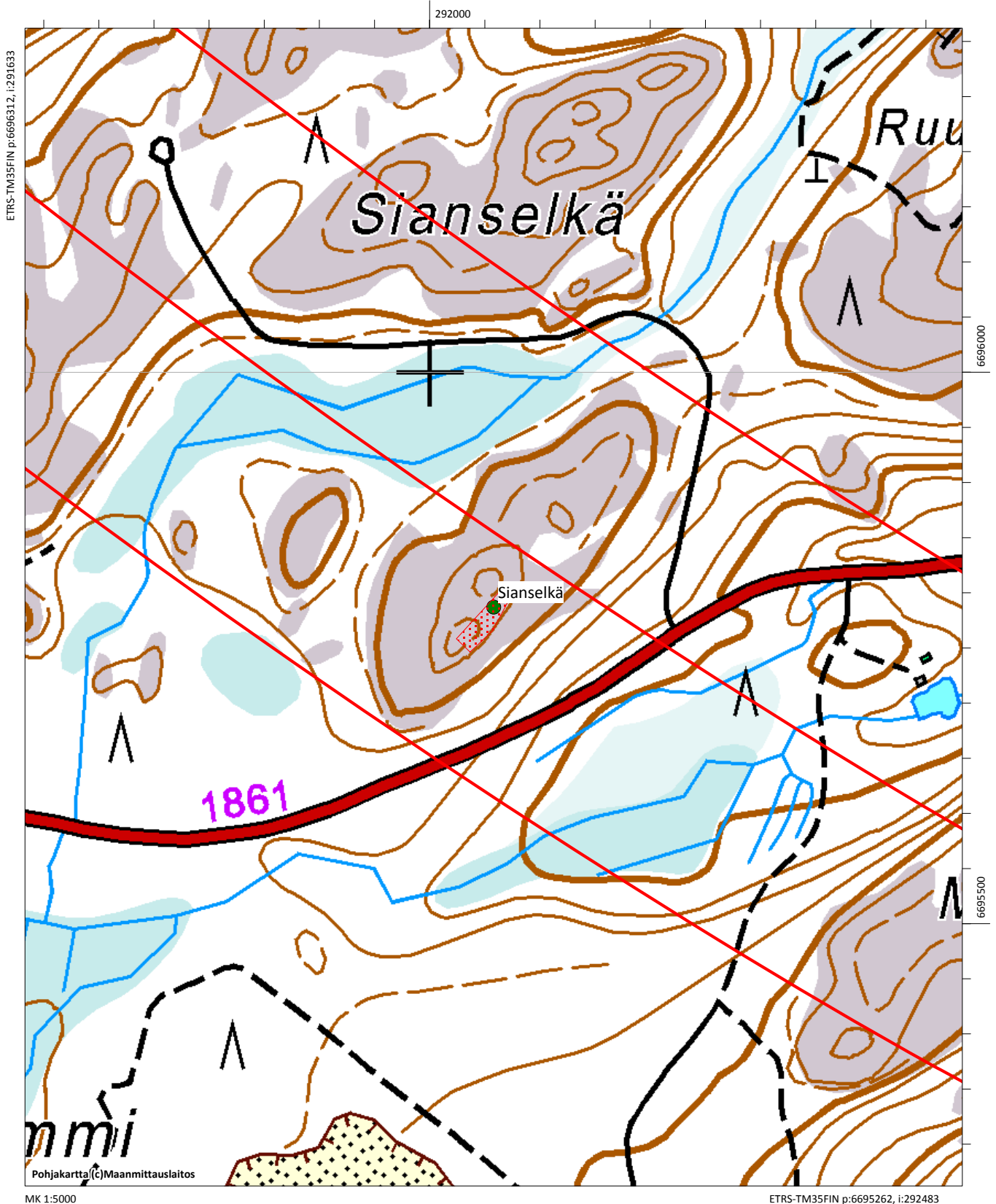
Salo Sianselkä, 100031177, UUSI KOHDE

- Muinaisjäänöstyyppi:** raaka-aineen hankintapaikat   **Alatyyppi:** louhokset
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6695787 I: 292058 Z: 85
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202111 Salo
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 2,7 km länteen
Koordinaattiselite: Kivilouhoksen gps-koordinaatit
Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Muurlantien pohjoispuolella olevan kallioalueella, Sianselän kallioiden eteläpuolella. Paikalla on louhittua kalliota noin 50 metrin matkalla melko kapealla noin 10 metrin levyisellä alueella, kalliota on louhittu varsinkin alueen päissä. Louhos ulottu vain reilun metrin syvyyteen ja louhittua kiveä on kappaleina siellä täällä. Louhos on jo sammaloitunut. Todennäköisesti louhintaa on tehty rakennusmateriaalin hankkimiseksi historiallisena aikana, 1800- ja 1900 –luvun karttoihin louhosta ei ole merkitty. Alue on kuivaa mäntykangasta.
- Digikuvat:** - AKDG5252:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
- Tutkimukset:** Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Sianselkä. Louhittua kalliota ja louhintajätettä. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5252:1)

Salo Sianselkä, 1000031177, raaka-aineen hankintapaikat (louhokset), historiallinen, UUSI KOHDE

Salo Siitoonjärvi, 1000031178, UUSI KOHDE

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat   **Alatyyppi:** miilut
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6697636   I: 319603   Z: 80
TM35-lehtijako: Ei saatavissa
Peruskartta: 202308 Lahnajärvi
Etäisyystieto: Salon kirkosta 33 km itäkaakkoon. Lähin osoite Kraatarintie 27, Salo
Koordinaattiselite: Hiilimiilun gps-koordinaatit
Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Suomusjärven Vähänummella, Turunväylästä noin 210 m etelään, Siitoonjärven ja Lahnajärven välisellä alueella. Paikalla on Siitoonjärven pohjoisrannalle johtava mökkitie, jonka itäreunalle on peruskartalle merkitty tervahauta. Inventoinnissa 2017 todettiin, että kyseessä on hiilimiilu eikä tervahauta. Loivapiirteinen miiluhauta on halkaisijaltaan noin 10 m ja sitä kiertää kehämäinen ojakaivanto. Haudan ympärillä kasvaa havupuumetsää ja maalaji paikalla on hiekkaa. Peruskartan tervahauta merkintä on hieman virheellinen, se osoittaa noin 30 metriä etelämpään kuin mitä miilu on. Miilusta noin 50 metriä pohjoiseen tien vieressä näkyi myös hiili- ja nokipitoista hiekkaa, mahdollisesti siinäkin on ollut miilu, mutta se on tuhoutunut.

Digikuvat: -   AKDG5248:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -

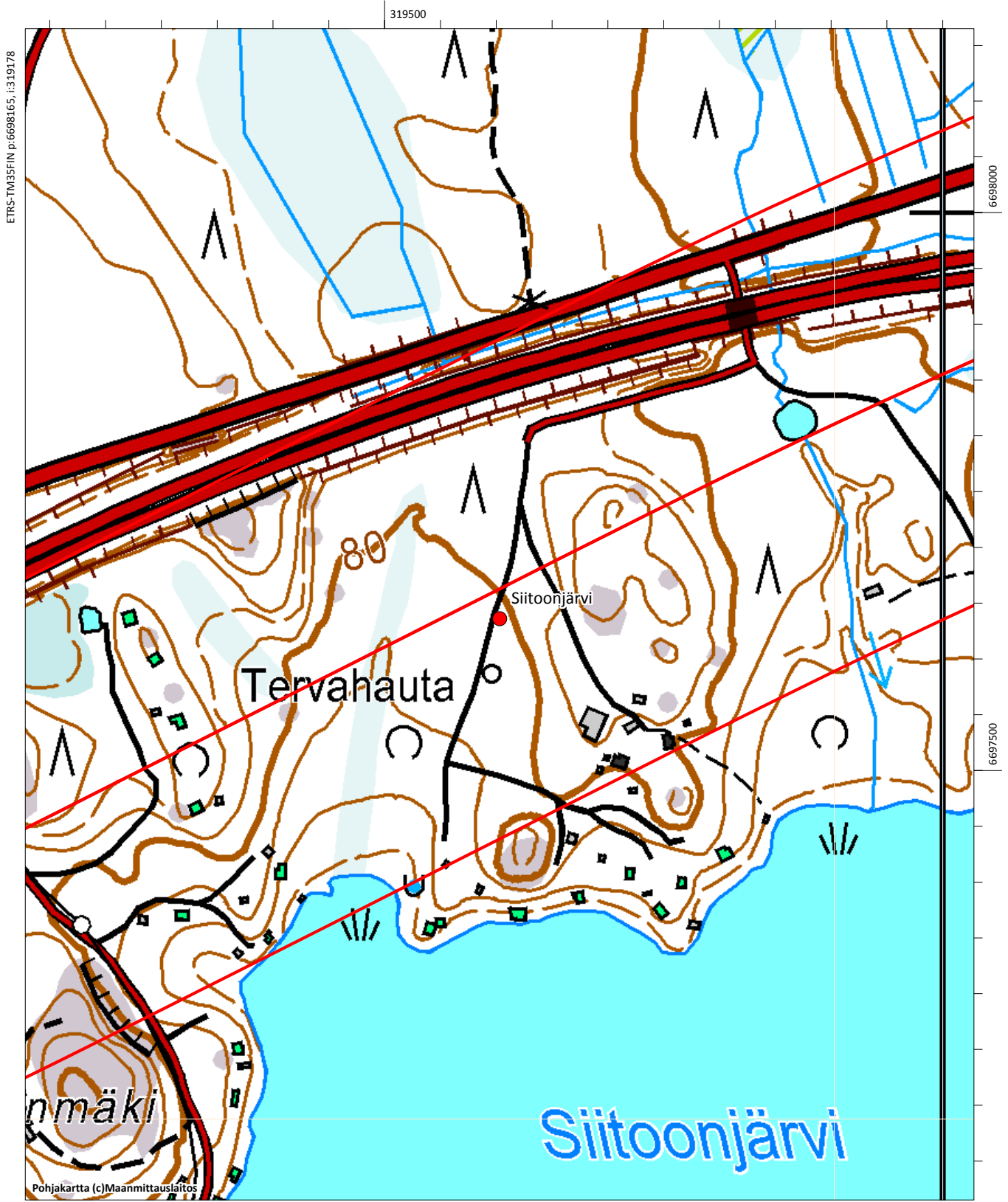
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Siitoonjärvi. Hiilimiilu erottuu matalan kumpareena, jota kiertää oja. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva kaakosta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5248:1)

Salo Siittonjärvi, 1000031178, työ- ja valmistuspaikat (hiilimiilut), UUSI KOHDE

Salo Uudensuontöyräs, 501010025

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6695101 I: 296804 Z: 45
TM35-lehtijako: L3343 Salo
Peruskartta: 202302 Muurla
Etäisyystieto: Muurlan kirkosta 2,6 itäkaakkoon

Koordinaattiselite:

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Muurlanjoesta 1,8 km itään, noin 200 metriä Rapasuontien pohjoispuolella, Takalan talosta noin 300 metriä itäkoilliseen. Kivikautinen asuinpaikka löytyi vuoden 1963 inventoinnissa, jolloin sieltä löytyi hioimen kappale ja kvartsi-iskoksia peltojen keskellä olevan metsäharjanteen eteläpuoliselta pellolta.

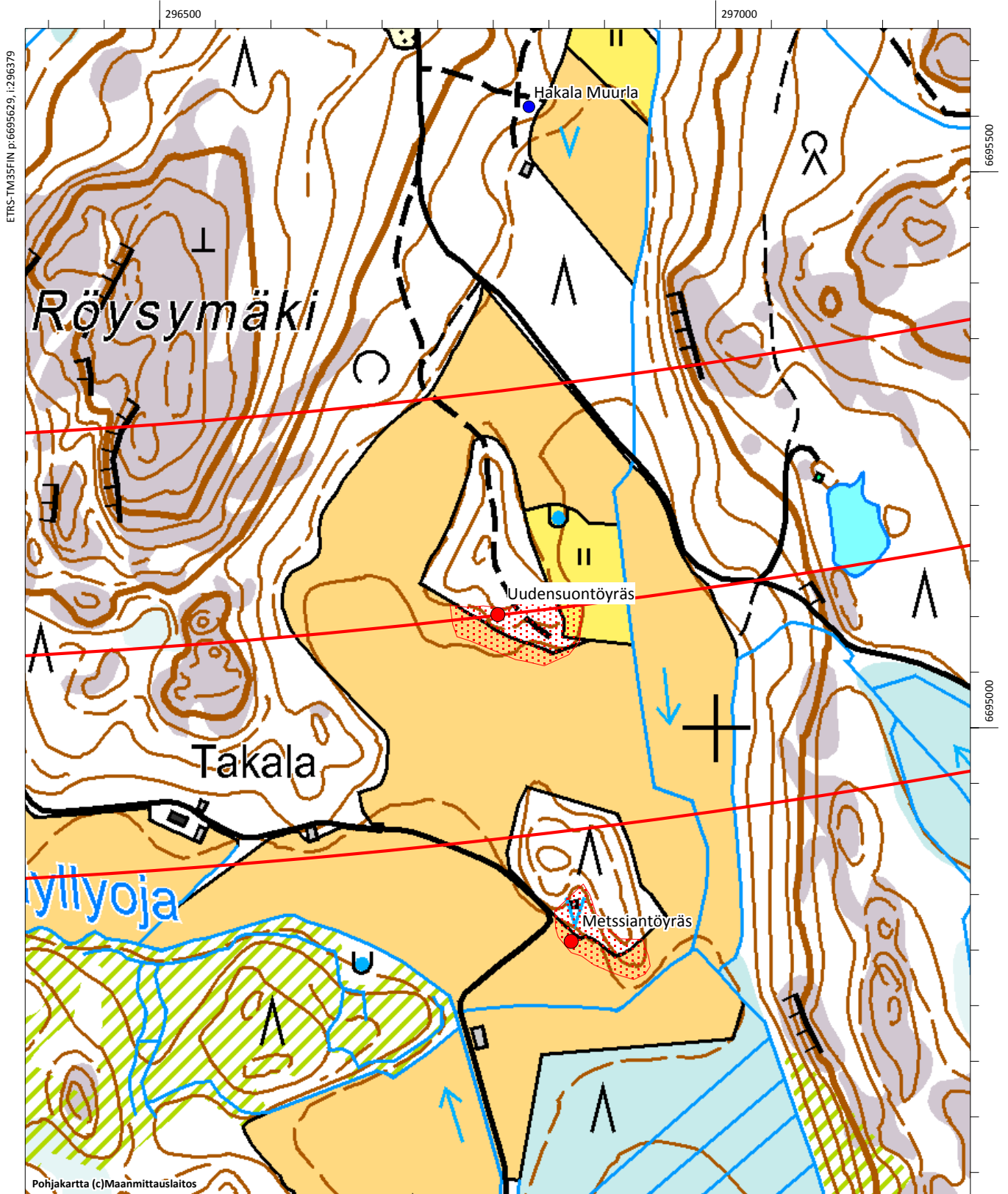
Kohde tarkastettiin vuoden 2017 inventoinnissa. Havaintomahdollisuudet pellolla olivat melko huonot, pelto oli talven jäljiltä vielä kyntämättä. Löytöjä paikalta ei tehty. Mäen eteläosan maaperä on hiekkaa, mutta pelto vaikuttaa melko saviselta. Metsän puolella on hiekanottokuoppia ja lisäksi useita kettojen tai mäyrien tekemiä hiekkakasoja ja onkaloita. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5243:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM15934:1-2 (kvartsia, hioimen kappale)
Tutkimukset: Matti Huurre v. 1963, inventointi (kohde 35)
 Esa Laukkanen 2002, inventointi (kohde 69)
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Salo Uudensuontöyräs. Kivikautinen asuinpaikka pellolla ja metsän laidassa. Kuvassa Satu Koivisto. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5243:1)

Salo Uudensuontöyräs, 501010025, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, UUSI KOHDE

Muinaisjäännytyystyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäänös
ETRS-TM35FIN: P: 6687448 I: 355100 Z: 52,5
TM35-lehtijako: L4114 Lohja-Lojoi
Peruskartta: 204107 Veikkola
Etäisyystieto: Vihdin kirkosta 14 km etelään
Koordinaattiselite: Asuinpaikan oletettu keskiosa

Kohdekuvaus: Kohde sijaitsee Vihdin Palojärvellä vanhan Turuntien (tie 110) eteläpuolella olevalla pellolla. Huhmarjärven ja Palojärven uoma virtaa noin 250 metriä kohteen länsipuolella. Vuoden 2017 inventoinnissa pellon korkeimmalta kohdalta löytyi kvartsi-iskos, pii-iskos ja liuskeiskos sekä pala punasavikeramiikkaa. Löydöt viittaavat ainakin kivikautiseen asuinpaikkaan. Maaperä pellolla on hiesua. Paikka on kivikautiselle asuinpaikalle sopiva, viereinen uoma on ilmeisesti muodostanut lahden asuinpaikan eteläpuolelle. Asuinpaikka voi liittyä jo mesoliittiseen kivikauteen sijaintikorkeutensa perusteella, mutta todennäköisesti kyseessä on myöhempi järvi-aiheen kohde, kuten Pohjatalon nuorakeraaminen asuinpaikka noin 400 metriä itään.

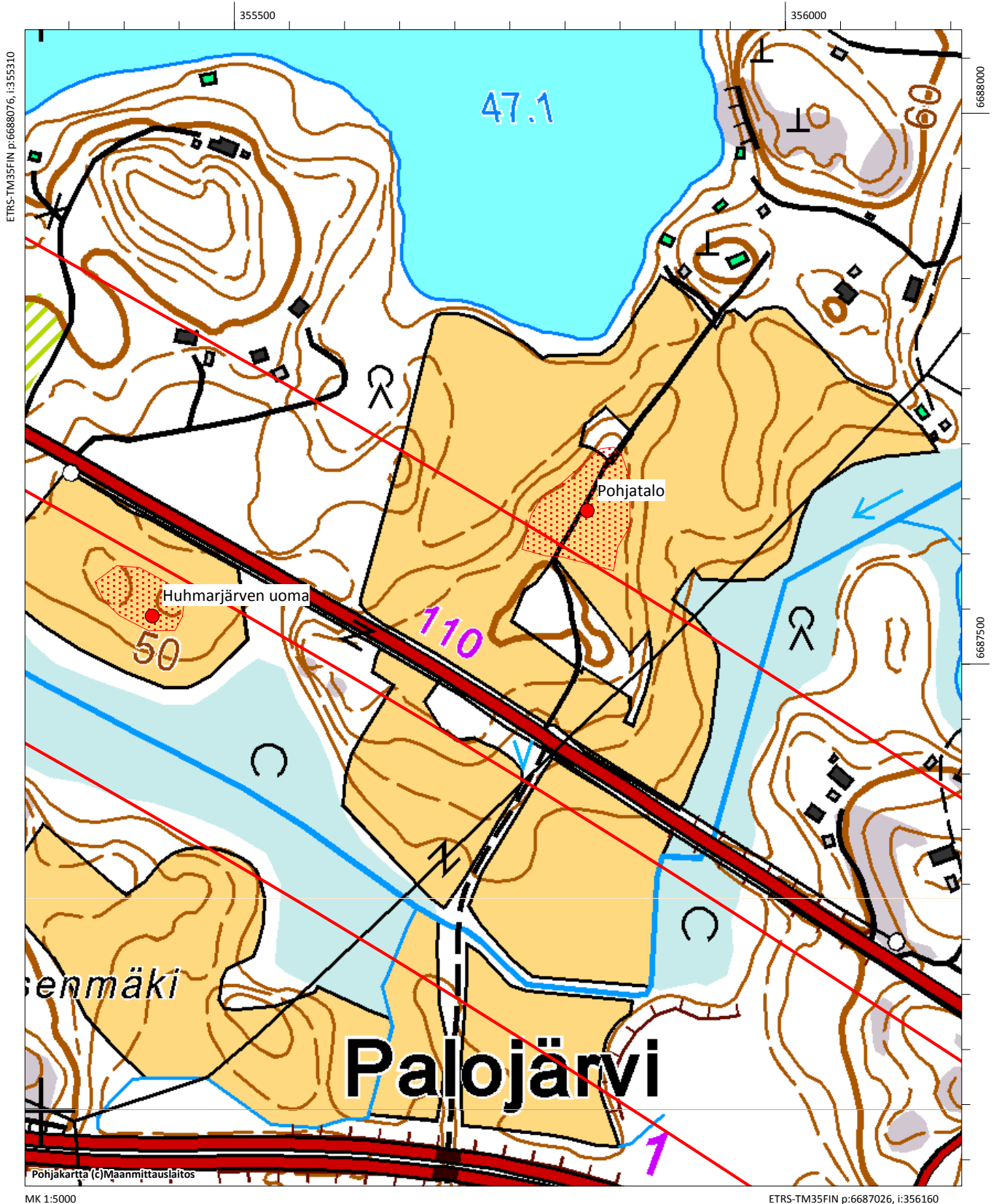
Asuinpaikan raja-alue on tehty löytöjen ja topografian perusteella. Kohteen säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

Digikuvat: - AKDG5261:1
Löydöt: KM41265:1-3
Aiemmat löydöt: -
Tutkimukset: Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Vihti Huhmarjärven uoma. Kivikautinen asuinpaikka pellon korkeimmalla kohdalla. Kuvassa Satu Koivisto räntäsateessa. Kuva pohjoisesta. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5261:1)

Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE
Vihti Pohjatalo, 100000767, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Pohjatalo, 1000007672

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: kivikautinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6687544 I: 355495 Z: 57,5
TM35-lehtijako: L4114 Lohja-Lojoo
Peruskartta: 204107 Veikkola
Etäisyystieto: Vihdin kirkosta 14 km etelään
Koordinaattiselite: Asuinpaikan arvioitu keskipiste
Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Vihdin Palojärvellä Pohjatalon tilan pellolla. Asuinpaikka on Huhmarjärven eteläpuolella pohjoiskoilliseen työntyvällä peltoharjanteella. Vuoden 2007 inventoinnissa löytyi kivikautisia löytöjä (saviastianpaloja ja kvarsi-iskoksia) peltoalueen poikki kulkevan tien vierestä noin 80 metrin matkalta. Maaperä on hiekkaa. Paikalta oli jo ennen tätä löytynyt kvartsi-iskoksia. Saviastian palojen perusteella kohde on nuorakeraaminen asuinpaikka.

Vuoden 2017 inventoinnissa kohde tarkastettiin, tien itäpuolista peltoa oltiin juuri äestämässä, joten sillä ei liikuttu, länsipuolinen oli kyntämättä. Samassa yhteydessä tavattiin maanomistaja, joka kertoi olevansa tietoinen kivikautisesta asuinpaikasta. Mäen latoja tarkasteltiin joka puolelta, mutta löytöjä ei havaittu. Asuinpaikan aluerajausta muutettiin hieman suuremmaksi maaperän ja topografian perusteella. Asuinpaikan säilyneisyys ja laajuus selviää koekaivauksella.

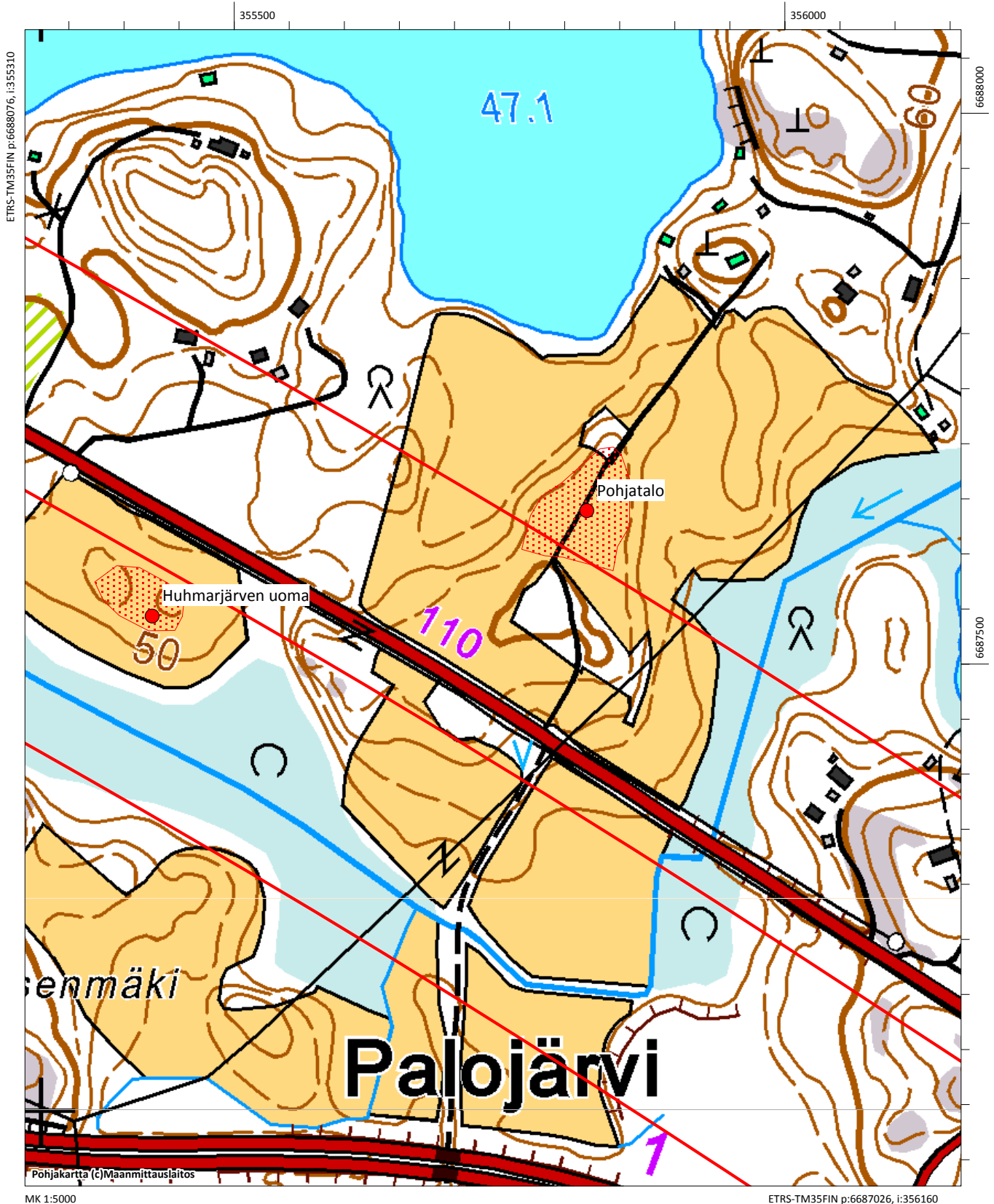
Digikuvat: - AKDG5262:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 35105 (kvartssia); KM 37245 (saviastianpaloja), kvartsi-iskoksia
Tutkimukset: Esa Hertell v. 2007, inventointi
 Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

Vihti Pohjatalo. Kivikautinen asuinpaikka Huhmarjärveä kohti viettävällä pellolla. Kuva etelästä. Kuva Vesa Laulumaa. (AKDG5262:1)

Vihti Huhmarjärven uoma, 1000031179, asuinpaikat, kivikautinen, UUSI KOHDE
Vihti Pohjatalo, 100000767, asuinpaikat, kivikautinen

Vihti Rajakallio, 1000031180, UUSI KOHDE

Muinaisjäänöstyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	rajamerkit
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6689026 I: 349520 Z: 100		
TM35-lehtijako:	L4114 Lohja-Lojo		
Peruskartta:	204104 Muijala		
Etäisyystieto:	Vihdin kirkosta 12,3 km etelään		
Koordinaattiselite:	Rajamerkin gps-koordinaatit		

Kohdekuvaus:

Kohde sijaitsee Vihdin ja Lohjan rajalla, Mäyräojan itäpuoleisella Rajakalliolla, sen korkeimmalla kohdalla. Rajamerkki voi olla peräisin jo keskiajalta. Vihti ja Siuntio kuuluivat keskiajalla Suur-Lohjaan, josta ne lohkottiin omiksi seurakunniksi 1400–1500 -luvulla. Rajankäynnin tarkka ajankohta on epäselvä. Vihdistä on mainintoja jo 1400-luvulta, mutta vuotta 1507 pidetään seurakunnan perustamisvuotena. Siuntion pohjoisosa on luultavasti erotettu Suur-Lohjasta jo aiemmin, mahdollisesti 1440-luvulla. Näiden tietojen perusteella voidaan otaksua, että rajamerkki on alunperin tehty 1400-luvun puolivälin ja 1500-luvun alun välillä. Merkkiä on todennäköisesti korjailtu vuosisatojen aikana. Vuoden 2017 inventoinnissa löydetty rajamerkki on hajonneen näköinen. Se koostuu kivikasasta, halkaisijaltaan noin 2,5 metriä ja korkeus on alle puoli metriä. Kasassa on erikokoisia kiviä halkaisijaltaan 30–60 cm, osa lappeellaan osa pystymässä. Näiden vieressä on yksi pystyyn nostettu laakakivi, joka osoittaa jotakuinkin koilliseen. Kivikasasta luoteeseen on ladottu pari metriä leveä kiveys, jossa on selvät reunakivet noin 10 metrin matkalla. Ilmeisesti kiveys osoittaa rajan suuntaa. Suunniteltu ratalinja kulkee juuri tällä kohtaa, mutta tunnelissa.

Digikuvat:	-	AKDG526251:1-2
Löydöt:	-	
Aiemmat löydöt:	-	
Tutkimukset:		Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto 2017

AKDG5251:1 Vihti Rajakallio. Rajamerkki kalliolla. Kuva idästä. Kuva Vesa Laulumaa.

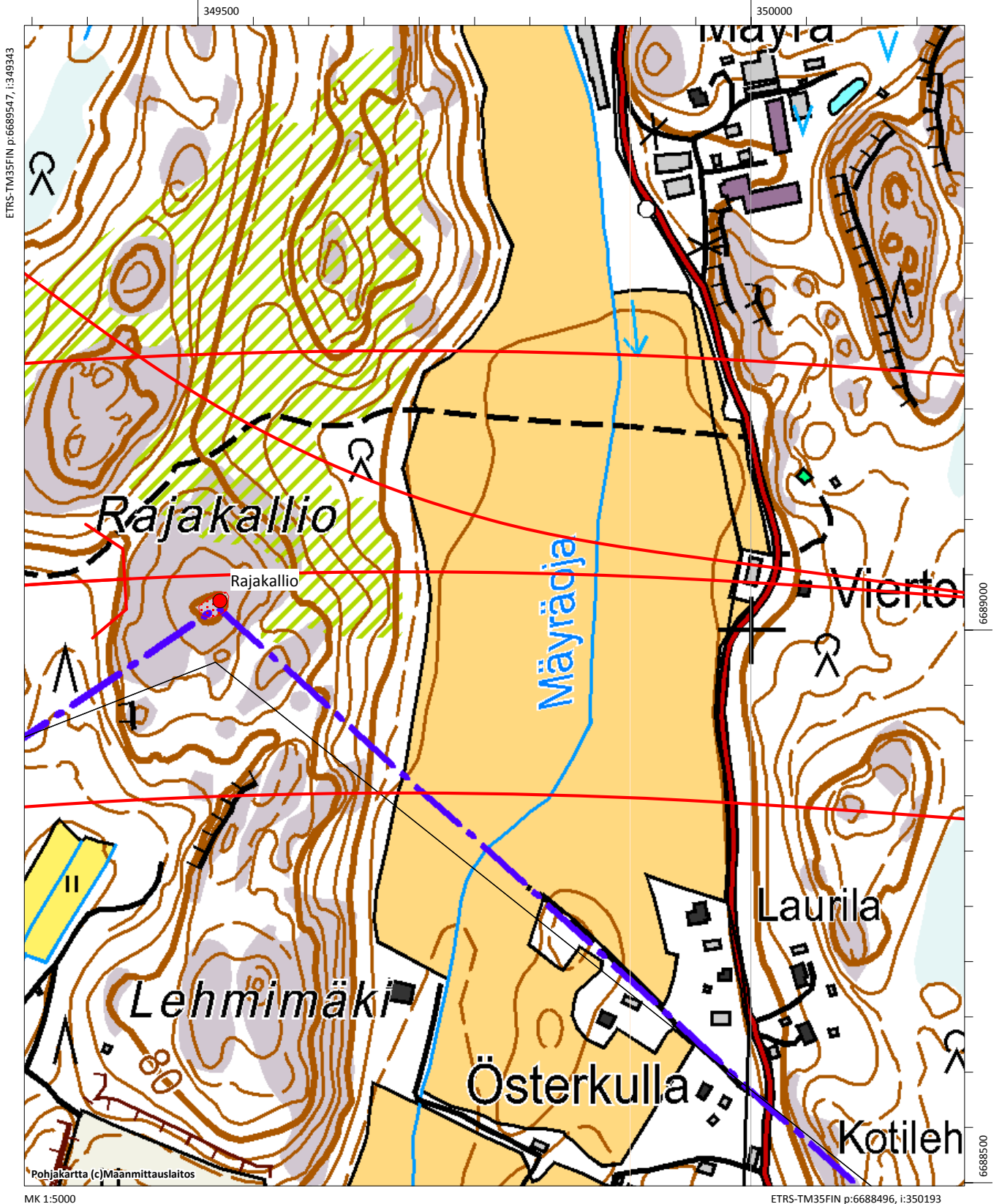

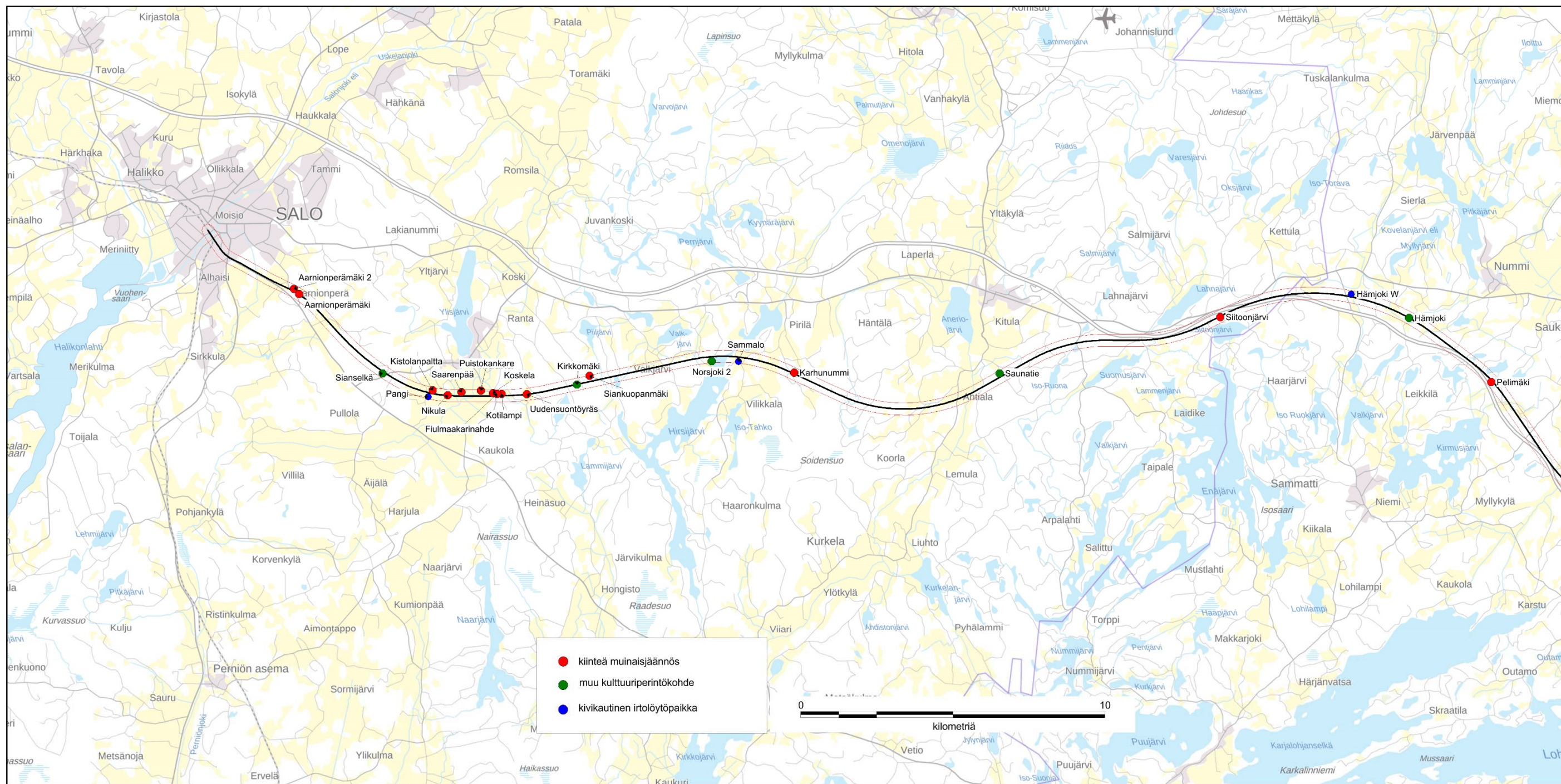
AKDG5251:2 Vihti Rajakallio. Rajamerkki kalliolla. Kuva lännestä. Kuva Vesa Laulumaa

Vihti Rajakallio, 1000031180, kivirakenteet, rajamerkit, historiallinen, UUSI KOHDE

Karttaliite 1. Kohteet ratalinjan länsiosassa

